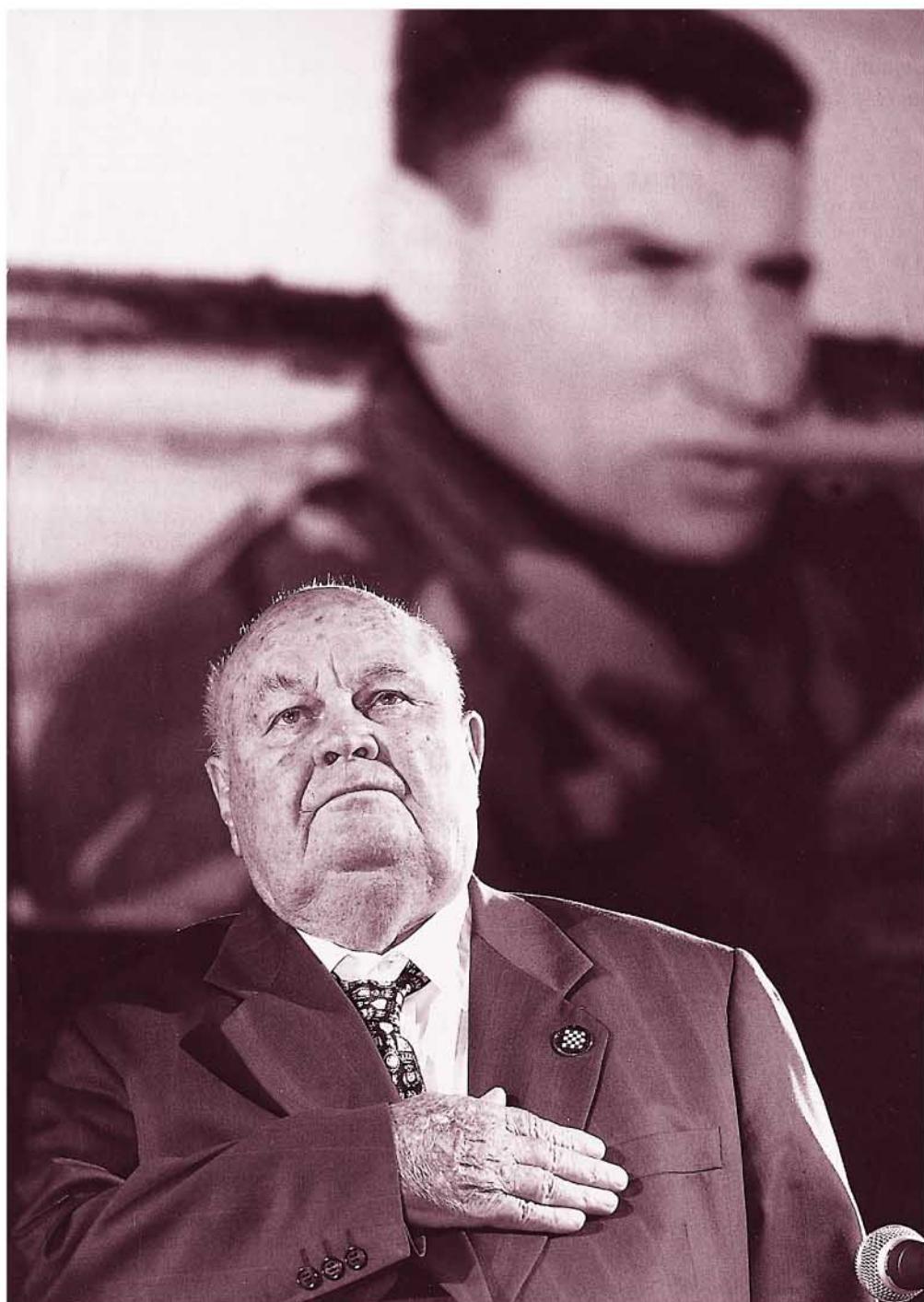

politicke
ZATVORENIK

GODINA XII. - LISTOPAD 2002. CIJENA 15 KN

BROJ

127

**Igrokaz
"Bobetko"**

**B. Lukšić:
Komunizam
je crveni
fašizam**

**Potop u
Savudrijskoj
vali**

**Dokumenti,
sjećanja,
svjedočenja**

politički
ZATVORENIK

**GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSJEDNIK DRUŠTVA
Jure Knežović

UREĐNICIČKI ODBOR GLASILA
Višnja Sever, Andrija Vučemil, Ljubomir Brdar, Zorka Zane, Jure Knežović

OVAJ BROJ UREDIO
Tomislav Jonjić

UREĐNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Masarykova 22/IV.
tel: 01/48 72 433, fax: 01/48 72 466

PRIJELOM I TISAK
TIVA Tiskara Varaždin, Trg bana Jelačića 21

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 2503007-1100009317
kad Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: 416446-7101 S.W.I.F.T.
Code VBCRHR22 kod Volksbank d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uredjuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi
suradnje i pretplate tel.: 01/48 72 433
radnim danom od 11-13 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

WWW: <http://www.hdpz.tel.hr/hdpz/>

RAČAN OSKVRNUJE HRVATSKO KATOLIČKO SVETIŠTE

Komunizam se prepoznaje po nasilju, bilo da je ono otvoreno, kao nekad pod nazivom diktature proleterijata, bilo da je prikriveno, pod vidom nazivi socijaldemokracije, ideologije koju su drugovi silno progonili, dok su bili avangarda proleterijata, više nego stvarne protivnike. A nasilje ima više lica. Najnovije se izvodi nad hrvatskim i katoličkim svetištem u središnjem mjestu sadašnje hrvatske državnosti, pod prozorom predsjednika Vlade Republike Hrvatske.

Nekolicina nenaoružanih bivših policajaca traži svoja ljudska prava, a pravo na rad jest jedno od ljudskih prava, i štrajka evo 200 dana na Trgu sv. Marka, dok jedno jaje nije pokazalo komunističku matematiku: jedno jaje = sto teško naoružanih policajaca u akciji koja podsjeća na fašističku akciju noći i magle. Tko Hrvatsku voli, trpi ili odlazi a ne vrši nasilje, jer ovo slanje teško naoružanih policajaca na policajce koji traže svoja prava moglo je, a još sve nije gotovo, pa može biti iskra koja će izazvati građanski rat u Hrvatskoj, a to samo zbog jednoga bačenog jajeta. Onaj koji je bacio, slobodno se šeće i ispred Banskih dvora, ali se ide na kažnjavanje nevinih, jer se, po staroj komunističkoj navici, sumnja u sve gradane. Boljševički čin je kažnjavanje potencijalnih počinitelja, a primjera ima gdje je političar dobio ne samo jaje, nego vrećicu crvene boje, pa nije gonjen nitko osim počinitelja.

Kakva je razlika između Ivice Račana i Joschka Fischera? Pa razlika je u pravnoj državi i objektivnim medijima. Despotizam ministra Lučina ne kritizira se, niti se novinari pitaju kako se osjećaju katolici koje su ova Vlada i njegov ministar prisilili da vrše nuždu u crkvi, u svojoj i našoj bogomolji. Mene to strašno smeta i sjećam se svoga zatvora u mostarskoj Čelovini 1959., dok je njihov Aleksandar Ranković bio u zenitu moći. Ni mi nismo imali kible u čeliji, nego je sve ovisilo o volji običnoga srpskog istočnohercegovačkog milicionera. Kad je on dopustio, smjelo se vršiti nuždu, a što čovjek do tada proživiljava, znademo mi koje i danas ovi kriptokomunisti kažnjavaju. Znadu to i policajci u crkvi sv. Marka, koje je Račanova Vlada prisilila da u crkvenim prostorijama moraju vršiti nuždu. I tamo je Ivica, skrivajući se za paravan socijaldemokracije, oživio duh Aleksandra Rankovića, a mediji se sluganski oglušuju na ovo oskvnuće, koje bi moralno uzbuditi ne samo katolike, nego sve ljude dobre volje.

Ljubeći Hrvatsku mi smo strpljivi, ali zato treba reći da će doći novi izbori i nikakvi trikovi s Bobetkovim slučajem ne će pomoći.

Jure KNEZOVIĆ
predsjednik Hrvatskog društva
političkih zatvorenika

PONOVNO VERBALNI DELIKT?

"Kongres ne će donijeti nikakav zakon koji bi se odnosio na uspostavljanje vjere ili zabranu njezina slobodnog ispovijedanja, ili na ograničavanje slobode govora ili tiska, ili prava građana na mirno okupljanje, i na upućivanje predstavki vlasti radi ispravljanja nepravdi". Tako glasi znameniti Prvi amandman američkog ustava, donesen 1791. Ta moderna *magna charta libertatum* nesumnjivo je jedna od najjačih poluga kojima su Sjedinjene Američke Države postale to što danas jesu. Pritom, ne radi se o izvornome američkom izumu. Čovječanstvo od vremena perzijskoga kralja Kserksa, Perikla i Julija Cezara zna da je sloboda onih koji drugačije misle prvi uvjet blagostanja države.

No, hrvatski *pismoznaci*, kojima je oponašanje moćnih bitna osobina, ne će se u ovom slučaju povesti za Amerikancima, nego će posegnuti za drugom krajnošću, za tobožnjim ugledanjem na najzorniji primjer intelektualnog *škopljena* jedne nacije, njemačke, ne obazirući se na to da se i u njemačkoj javnosti množe glasovi o kontraproduktivnosti stega u medijima i obrazovnom sustavu. Naime, kako su pred kraj rujna izvjestili hrvatski mediji, priprema se novela Kaznenog zakona. U Hrvatskoj to i nije novost, jer se kazneno zakonodavstvo mijenja malne svakog tjedna. No, novotarija u aktualnom nacrtu Ministarstva pravosuđa jest povratak verbalnog delikta: ponovno će biti sankcionirano vrijedišće predsjednika Republike, a uvodi se stroga kazna i za "veličanje bivših fašističkih država i organizacija". Ministrica Antičević-Marinović u nekoliko se navrata upustila u javnu obranu tih zamisli. U te pothvate srnula je žestinom koja je svojstvena ignorantima. Ministrica, naime, nije nikakav autoritet ne samo u onome čime se trenutno bavi, nego i u onome čime se bavila prije ulaska u politiku, a kamoli u onome čime se nije bavila. Ali, njoj i njezinim partijskim šefovima i ne treba ništa do revolucionarne strasti i komada žice...

Predsjednik građanin se također nije oglasio povodom prijedloga da ga se – osim općih normi kojima se štiti čast i ugled pojedinca i države – štiti posebnim i, k tome, posebno oštrim mjerama. Bit će da mu tankočutna pozornost represivnih tijela godi. Ni tzv. neovisni mediji, koji su se svojedobno dizali upropanj kad su slične odredbe bile propisane u korist dr. Franje Tuđmana, sada ne nalaze razloga priupitati se, nije li u demokraciji malo neprilично tamnicom prijetiti onima koji javno – pa i uvredljivo – sude o javnim osobama, pogotovo onima kojima je jezik počesto brži od moždana.

U tromoju hrvatskoj javnosti također se ne postavlja pitanje, nije li neprilично da partijski *aparatčici*, koji su – pod crvenom zvijezdom petokrakom i u ime komunističke Jugoslavije – sudjelovali u montiranju političkih procesa tisućama nedužnih ljudi ili su odobravali smaknuća političkih protivnika u zemlji i inozemstvu, hoće sada, pola stoljeća nakon povijesnoga i definitivnog poraza fašizma i nacionalnacionalizma, zabraniti "fašističku i nacističku" ikonografiju, dok bi komunistička trebala ostati nezahvaćena tim mjerama i, dakle, uvrštena u počudne i poželjne. U stvarnosti, pak, između tih triju ideologija nema esencijalnih razlika: sve tri su zločinačke i sve tri su iza sebe ostavile krvav trag u povijesti. Jedina je razlika u količini zločina: komunistima je pošlo za rukom smaknuti nekoliko puta više nedužnih ljudi, nego što su to uspjeli Mussolini i Hitler sa svojim sljedbenicima.

Ako zanemarimo (inače možda najbitniju) činjenicu da je planirana novela Kaznenog zakona samo sredstvo kojim će Račan i družina ponovno zabavljati naciju guranjem u prošlost, ne bi li zaboravila da u ovom trenutku ima prečih stvari, biva očito da se pod pojmom "fašistički simboli" misli na znakovlje ustaškog pokreta i Nezavisne Države Hrvatske. Nazivati ustaški pokret i njegovo državnopravno ostvarenje fašističkom tvorevinom, moguće je samo iz vizure komunističke propagande, a ne na temelju znanstvenih prosudbi, primjetila je nedavno bugarska povjesničarka Irina Ljubomirova, koja se kao suradnik Soroseva *Otvorenog društva*, bavi odnosom Katoličke crkve prema hrvatskom nacionalizmu (1941.-1953.), nimalo ne štedeći ni ustaštvo ni NDH. Naprotiv. Možda će upravo radi toga biti korisno hrvatsku javnost upoznati s nekim njezinim zaključcima...

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

"SLUČAJ BOBETKO" ILI: IGROKAZ "KAKO JE RAČAN OSTAO U SEDLU"	2
<i>Tomislav Jonjić</i>	
POTOP U SAVUDRIJSKOJ VALI	6
<i>Egon Kraljević</i>	
KOMUNIZAM JE CRVENI FAŠIZAM!	8
<i>Joško Krželj</i>	
NOVI HRVATSKI BLEIBURG ZAČET U CAFÉ DEN HAAG (13.)	12
<i>Mato Marčinko</i>	
DESETI KONGRES INTERNACIONALNE ASOCIJACIJE ODRŽAN U BUGARSKOJ	14
<i>Slavko Meštrović</i>	
HRVATSKA SELJAČKA STRANKA I NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA (III.)	17
<i>Ivan Gabelica</i>	
PARTIZANSKO-KOMUNISTIČKI ZLOČIN U OPĆINI BRINJE 1941.-1945. (II.)	20
<i>Ivan Vukić</i>	
NISU LI PRVE BARAKE NA GOLOM IPAK GRADILI HRVATI? .	25
<i>Dinko Jonjić</i>	
PRILOZI ZA BIOGRAFSKI LEKSIKON HRVATSKIH POLITIČKIH UZNIKA (VIII.)	29
<i>Jure Knežević</i>	
PROLJEĆARSKA RAŠOMONIJADA	31
<i>Dr. Zoran Božić</i>	
SUĐENJE SURADNICIMA HRVATSKE EMIGRACIJE	35
<i>Bruno Zorić</i>	
KRIŽNI PUT MARKA MARINE	37
<i>Gordan Grlić-Radman</i>	
MOJ BLEIBURG	41
<i>Vladimir Nibler</i>	
KOMUNISTIČKI PROGON CRKVE U ŽUPI LEOGLAVA	44
<i>Dr. Augustin Franić</i>	
POKRŠTENJE HRVATA I GLAGOLJICA (19.)	45
<i>Mato Marčinko</i>	

"SLUČAJ BOBETKO" ILI: IGROKAZ "KAKO JE RAČAN OSTAO U SEDLU"

Optužnica protiv stožernoga generala Jauka Bobetka nesumnjivo je najteži politički napad na Hrvatsku od vremena Davtovskog sporazuma. Homogenizacija hrvatskog naroda povodom njezina objavljivanja jasno pokazuje da Hrvati su optužnicu, i ne znajući za njezine pojedinstvenosti, niti se upuštajući u stručnu raščlambu njezinih inkriminacija, doživljavaju kao strahoviti nepravdu i kao pokušaj da se potkopaju temelji na kojima je stvorena i obranjena hrvatska država. U tome su skoro bez razlike složni oni koji pokušavaju racionalno suditi o dogadjajima u hrvatskim zemljama u posljednjih petnaestak godina, i oni koji, nacionalno i pogrešno, smatraju kako onaj koji se brani ne može počiniti zločin. Ta sloga obvezuje. Obvezuje, jer – riječima nadbiskupa Stepinca – onaj koji ne zna osjetiti bilo svog naroda, nije ništa do ništarija.

Krene li se od pretpostavke da se malo stvari u politici događa slučajno, vrijedi zagrebati ispod površine "slučaja Bobetko" i ipak postaviti klasično pitanje: *cui prodest*. Komu koristi?

Vukovi siti, ali...

Prema jednoj od hipoteza koje se daju čuti na haškome Churchillpleinu, koji je ovih dana (krajem rujna 2002.) pun novinarova, međunarodnih "promatrača" i podupiratelja **Slobodana Miloševića**, optužnica protiv generala Bobetka vješt je igrokaz u kojem glavne uloge imaju haško tužiteljstvo i **Račanova** vlada. Prema tom scenaru, tužiteljstvo podiže optužnicu protiv bivšeg načelnika Glavnog stožera Hrvatske vojske, dakle, najviše rangirane vojne osobe iz doba hrvatskih osloboditeljskih akcija, upravo u trenutku kad počinje "hrvatski" dio procesa protiv Miloševića. Time se Srbima neposredno uoči tamošnjih izbora hoće poslati jasna poruka, da međunarodna zajednica nije nadahnuta antisrpsvom. Tužiteljstvo, međutim, zna da zbog visoke dobi i slaboga zdravstvenog stanja generala Bobetka zapravo ne će doći do sudenja i

Piše:

Tomislav JONJIĆ

izricanja presude. Baš radi toga pruža prigodu Račanovoj vlasti da se održi u sedlu time što će mobilizirati javnost i privremeno homogenizirati naciju. Račan tako, kao što je točno primijetio jedan ljevo orijentirani tjednik, odbija "udar s desnice" i dovodi nacionalno orijentiranu oporbu u situaciju u kojoj stalno mora izjavljivati da podupire vladu. Time takva oporba gubi kreditibilitet u istoj onoj mjeri u kojoj ga posmrnuli Račan ponovno zadobiva.

General Janko Bobetko

No, to je samo prvi čin igrokaza. U drugom činu, makar samo tužiteljstvo i ne će previše inzistirati na prijavljivanju Hrvatske Vijeću sigurnosti, Hrvatskoj će se priprjetiti sankcijama. Poduzet će se i neki simbolični potezi, kako bi se pripomoglo splaćajućem nacionalnog zanosa. On ionako nikad ne može trajati predugo. Uspoređno će se u hrvatskim ("neovisnim") medijima pokrenuti rafinirana kampanja kojoj je svrha cijepanje nacionalnih redova, proaktiviranje HDZ-a kao kratkoročno najopasnijeg konkurenta za svojedobni servilni odnos prema Haagu, kompromitiranje branitelja i visokih časnika HV-a, pa i samoga generala Bobetka, sa svrhom njegove po-

liticke i još više moralne izolacije. To će se neminovno odraziti na Bobetkovo ionako slabo zdravstveno stanje, pa će po okončanju tobožnjega "pravnog" postupka ispitivanju ocjene ustavnosti optužnice, nastupiti faktične zaprake njegovoj predaji Haagu.

A nakon toga, u završnome, trećem činu, slijede nove optužnice. Račan će tada, bez ikakve štete za svoj položaj i za interes krugova koje predstavlja, moći izići pred hrvatsku javnost i kazati kako je njegova vlast u slučaju generala Bobetka pokazala zube i zaštitila nacionalni ponos, ali je pritom iscrplila svu sredstva, pa joj sada ne preostaje ništa drugo nego ispuniti sve zahtjeve Haaga i predati sve optuženike. Haag tako dobiva što je htio: nastavak bezuvjetne hrvatske suradnje i kompromitaciju hrvatskog vojnog i političkog vrha iz doba nastanka države. Istdobro, izbjegnut je rizik radikalizacije hrvatskog naroda, ali je s osloboditeljskih akcija skinuta pozlata. (A u idole, primijetio je Gustave Flaubert, ne valja dirati: njihova nam pozlata ostaje na rukama.) Srbija i "velasco srpsvo" dobili su nemali /adovoljstvu, a Račan nakon prijevremenih izbora ponovno biva u stanju formirati koaliciju s vladu nasuprot koje stoji razdjeljena, sterilna i kompromitirana oporba.

Fantastično? Možda. No, u politici se danomice dogadaju i fantastični je stvari. Osobito tamo gdje se "sah posto" u svemu tome znači istup Stipe Mesića na Hrvatskoj televiziji? Ništa. Samo kulisu ispred koje su opisani igrokazi odvija. Dok je, tobože, vlasta "strahovala ne znajući što će predsjednik reći", na Račanovoj je televiziji Mesić dobio prigodu ponoviti nekoliko naučenih fraza, kojima je primarna funkcija u javnosti pojačati predodžbu o supstancialnim razlikama između servilnog Mesića i "hrabroga", pače "državotvornog" Račana. Kako hrvatska javnost uglavnom zna temeljne činjenice iz životopisa tog partijskog aparatičika, dobro je poznato da sintagma "državotvorni Račan" predstavlja *contradiccio in*

adiekt. Razlike između Račana i Mesića nisu, dakle, supstancialne i strateške, nego taktičke. Navikao na komitetske spletke, Račan vodi računa o dojmu ko-jeg ostavlja u javnosti, pa s užitkom pušta Mesića da se javno razgoliti i opet nađe nasuprot većini hrvatskih građana. Ovaj će na to, po običaju, nasjesti. On se ionako bezuvjetno podređuje željama tzv. međunarodne zajednice (što, dakako, ne bi bila nevolja da čovjek nije predsjednik jedne države koja hoće biti suverena).

Očekivati od Mesićevih savjetnika da prozuru igru, bilo bi previše. Kao što je osiguranje povjerio bivšim udbašima, Mesić je mjesto savjetnika za vanjsku politiku povjerio opskurnomu **To-mislavu Jakiću**. (Doista, ne manje rođoljublja, a svakako više duha bilo je u stanovitim **Kaligulinim** kadrovskim zamislima...) Mesićevim savjetnicima, dakle, ionako nije do Hrvatske, nego do mrvica s tuđih stolova. Da nije tako, činjenica da su savjetnici predsjednika Republike Hrvatske baš ljudi koji su čitav život utrošili na borbu protiv Hrvatske, bila bi uvreda ne samo za Hrvatsku, nego i za njih same.

Mesić je, dakle, istupio na HTV-u i izjavio, ukratko, da Hrvatska mora bezuvjetno surađivati s Haškim tribunalom. Dakako, bezuvjetna suradnja po definiciji nije suradnja, nego kapitulacija. Suradnja prepostavlja partnerne, ravnopravnost, popuštanje, kompromise. Bezuvjetno se može samo kapitulirati. To se na Pantovčaku (gdje se predsjednik građanin još odmara od naporna rada i velika razmišljanja), dakako, ne shvaća. Iako, treba priznati, bez obzira na to što se potezalo u političkoj raspravi, Mesićev se istup pravnim argumentima dade braniti.

Šokantna hrvatska inertnost

Činjenica je da i Račanu i Mesiću položaj olakšavaju zakonski i politički okviri koje je stvorila prethodna vladajuća garnitura. Kratkovidnost i tromost koju je Hrvatska pokazala u doba nastanka Međunarodnog suda za zločine na području bivše Jugoslavije skoro je šokantna.

Posve je moguće, da su *ad hoc* međunarodni kazneni sudovi za područje nekadašnje SFRJ i Ruande stvoreni u sklopu priprema za nastanak stalnoga

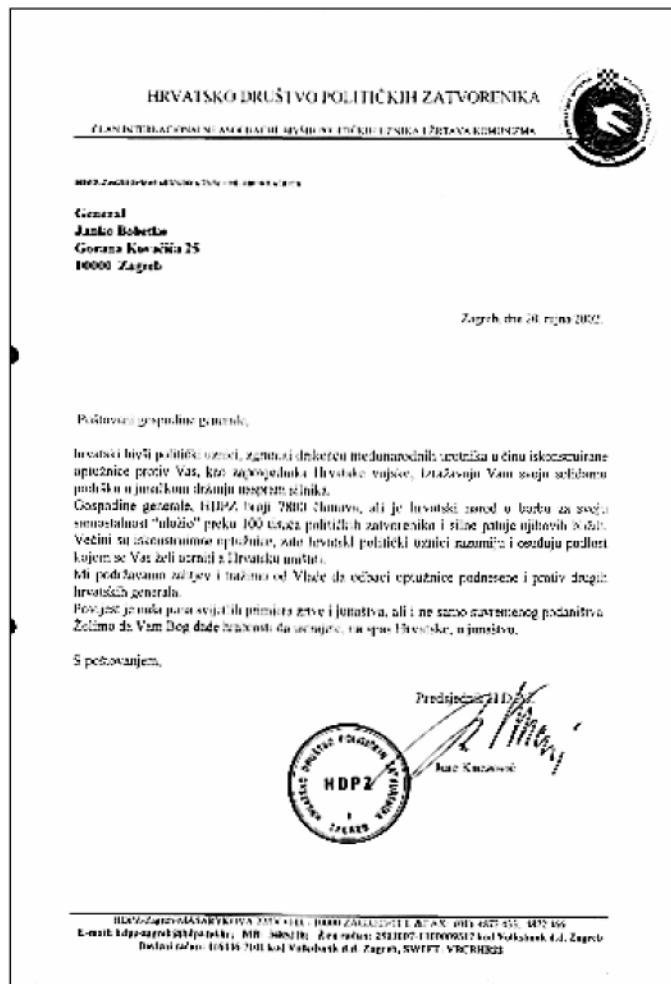
Međunarodnoga kaznenog suda (ICC), koji je prije nekoliko mjeseci počeo raditi, unatoč američkim ogradama. No, ako ta dva *ad hoc* suda i jesu svojevrsni "pokusni kunići" na kojima će se izbrisati organizacijsko-tehnička i raspraviti neka važna pravna pitanja, kako bi tako stvorena sudska praksa mogla poslužiti ICC-u, nema dvojbe da je Republika Hrvatska zagovarala ustanovljenje međunarodnoga kaznenog suda za zločine koji su počinjeni u doba srpske agresije na Hrvatsku. Hrvatska je, dakle, već 1991./92. izrazila političku volju da se odrekne dijela vrhovništva u korist međunarodne zajednice ili, preciznije, u korist OUN. Takav postupak nije neuobičajen ni rijedak. U teoriji ustavnoga i međunarodnoga javnog prava posve je jasno da svaki međunarodni ugovor državi potpisnici nameće obvezu, tj. krnji njezino vrhovništvo, ali joj istodobno daje prigodu da to vrhovništvo supstancialno naglasi i istakne, time što nastupa kao subjekt međunarodnoga javnog prava i sama, posredovanjem svojih zakonitih predstavnika, odlučuje o svojim pravima i obvezama.

Ako se uzme u obzir tadašnji vojnopolitički položaj Hrvatske i činjenica da, unatoč silnim žrtvama i izborenu priznanju, ona nije bila nikakav miljenik međunarodne zajednice,glas **Tudmanove** Hrvatske za utemeljenje *ad hoc* međunarodnoga kaznenog suda politički je i diplomatski shvatljiv. On je, doduše, nehotice i prešutno dovodio u pitanje stabilnost, snagu i pouzdanost hrvatskoga pravnog sustava, ali je ta žrtva vjerojatno poduzeta u nadi da će međunarodni kazneni sud neminovno raskrinkati brutalnost srpske agresije, te kompromitirati prosrpske i jugofilске

krugove na Zapadu, a time osnažiti položaj Hrvatske. I da hrvatski angažman oko toga nije prestao (ne računajući predstavku koju su **Zdravko Tomac** i dr. u proljeće 1993. predali **Boutros Boutros-Ghaliju**), situacija bi danas vjerojatno bila povoljnija.

Ali, Tuđman je, kako potvrđuju njegovi savjetnici, bio duboko uvjeren da će budući međunarodni kazneni sud sudit samo Srbima. To pokazuje da je njegovo poznavanje zapadne politike i načina na koji se na Zapadu stvara javno mnijenje i donose odluke, bilo nedostatno. Radi toga je Hrvatska potpuno pasivno promatrала kako se stvara instrument koji će bitno određivati i njezinu sudbinu.

Rezolucijama Vijeća sigurnosti 764 (1992.) od 13. srpnja 1992., 771 (1992.) od 13. kolovoza 1992. i 780 (1992.) od 6. listopada 1993. obavljene su predradnje za kazneni progon osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnoga humanitarnog prava na području bivše SFRJ. Pismu koje je glavni tajnik UN 9. veljače 1993. uputio predsjedatelju Vijeća sigur-

Brzojav potpore kojeg je generalu Bobetku uputio HDPZ

nosti, bilo je priloženo izvješće Komisije stručnjaka (tzv. **Bassiounijeva komisija**) na 84 stranice teksta na engleskom jeziku i prilozima na više od 3.000 stranica. Bassiounijeva je komisija prikupila više od 65.000 stranica pisanog materijala i veliku količinu filmskih i video zapisao o raznim zločinima. (Sav će taj materijal u travnju 1994. biti predan tužiteljstvu Tribunala.) Na temelju tog pisma glavnog tajnika, Vijeće sigurnosti je 19. veljače 1993. donijelo rezoluciju 808 (1993.) kojom je konstatiralo da je riječ o stanju koje prijeti međunarodnome miru i sigurnosti, pa treba poduzeti odlučne i djelotvorne mјere, među kojima je i uspostava međunarodnog suda. Također je glavni tajnik UN zamoljen da Vijeću dostavi izvješće o svim aspektima tog pitanja, uzimajući u obzir prijedloge što su ih iznijele države članice ("..taking into ac-

što je glavni prigovor legitimnosti i legalnosti utemeljenja suda. Očito svjestan toga, glavni tajnik se u svom izvješću odlučuje na evazivnu formulaciju: "Glavni tajnik vjeruje da Međunarodni sud treba biti ustanovljen odlukom Vijeća sigurnosti, na temelju poglavljia VII. Povelje Ujedinjenih naroda". Iako će se većina stručnjaka složiti sa stajalištem glavnog tajnika, već činjenica da je o legitimnosti i legalnosti ICTY napisano more rasprava pokazuje kako je riječ o pitanju o kojem se itekako dade raspravljati. No, za potrebe ovog teksta važno je istaknuti kako Hrvatska kao država nikad nije dovela u pitanje zakonitost uspostave Tribunala.

U istom izvješću B. Boutros-Ghali daje i obrazlaže načrt Statuta Tribunala. Izrijekom se navodi kako su u obzir uzete preporuke država članica i drugih organizacija (poput Međunarodnoga komiteta Crvenog križa, Međunarodne organizacije mladih odvjetnika, Organizacije odvjetnika koji pripadaju etničkim manjinama, Odbora pravnika za ljudska prava itd. itd.). Među 29 država koje su dale svoje primjedbe na načrt statuta nalazi se i jedna nečlanica – Švicarska. Nalaze se, naravno, Slovenija i "Jugoslavija", ali – treba li posebno napominjati – ne i Hrvatska.

Hrvatska nije držala potrebnim na bilo koji način intervenirati pri donošenju Statuta ICTY-ja kojim je institucionalizirana tzv. *proširena zapovjedna odgovornost*, temeljem koje bi danas trebao odgovarati general Bobetko, a temeljem koje su odgovarali ili su optuženi toliki drugi Hrvati!?! (Tzv. zapovjedna odgovornost sastavni je dio pravnog poredka bivše Jugoslavije, pa je tako prenesena i u hrvatsko kazneno zakonodavstvo. Međutim, način na koji tu zapovjednu odgovornost tumači i proširuje ICTY, za hrvatski je, bosanskohercegovački ili srpski pravni poredak potpuno neprihvatljiv. S velikom se vjerojatnosti može kazati da bi bio neprihvatljiv i u čistome anglosaksonskom "porotnom" sustavu.) No, taj je Statut dopunjavan u više navrata, a Pravila o postupku i dokazima koja donose sami sudci, i koja su također nedorečena i po mnogočemu proturječna temeljnim postulatima kontinentalne,

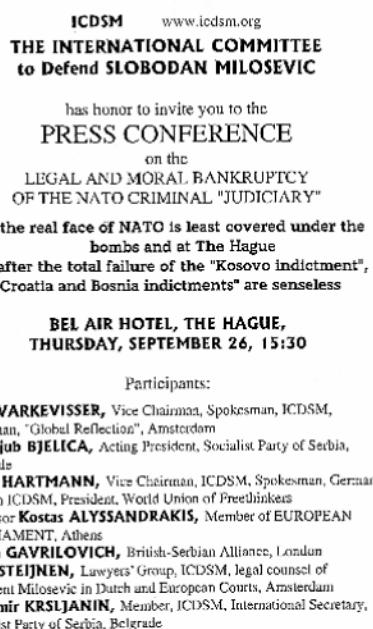
osobito srednjoeuropske kaznenopravne tradicije, mijenjana su i dopunjavana više od dvadeset puta. Treba li posebno isticati: nikad povodom hrvatskog zahtjeva ili hrvatskoga diplomatskog lobiiranja odnosno pritiska hrvatske stručne javnosti!

Ustavni zakon o suradnji

Hrvatskoj se, njezinim ministrima, doministrima i podministrima, čatama i kuharicama, konobarima i postolarima nije činilo ništa neobično da se institucionalizira proširena zapovjedna odgovornost, da se sudi po pravilima koja su neusporedivo bliža anglosaksonskom nego kontinentalnom pravu, da je pritvor pravilo, a ne iznimka, da se visina kazne odmjerava neovisno o pravilima nacionalnog zakonodavstva, da je dopušteno povrijediti pravilo kako se ne može suditi dvaput u istoj stvari, da je u žalbenom postupku dopuštena reformacija *in peius*, da je – čak protivno Međunarodnomu paktu o građanskim i političkim pravima – dopušteno pobijanje pravomoćne preseude na štetu optuženika. Nikomu to nije smetalo. Nikomu nije smetalo ni to, da optuženik koji je pravomoćno oslobođen, nema zajamčeno pravo na naknadu štetu zbog vremena provedena u zatvoru...

Ali, to još nije vrhunac hrvatske tromosti i kratkovidnosti. Kako su neke ustavne odredbe mogle ugroziti hrvatsko podređivanje i ovlaš napisanim optužnicama, trebalo je propisom ustavnog ranga – ustavnim zakonom – ukloniti te zapreke. Jedan od pisaca zakonskog teksta, prof. dr. Ivo Josipović, izjavio je kako je radna skupina dobila nalog izraditi načrt teksta koji će omogućiti potpunu suradnju Hrvatske s Haagom. Nitko nije opovrgnuo njegove riječi. Ustavni zakon o suradnji s Tribunalom donesen je u proljeće 1996., praktično aklamacijom. Šačica pravaških zastupnika koja je glasovala protiv, proglašena je somnambulnim politikantima. (Najgrlatiji u takvim diskvalifikacijama bili su danas najluči kritičari toga Ustavnog zakona, što rječito govori manje o zakonu, a više o njima.)

Istdobno s institucionaliziranjem svoje kapitulacije, Hrvatska u drugoj polovici devedesetih godina nije pokazala spremnost obračunati se s vlastitim zločincima, provokatorima, ubojicama i konjakradicama. Posvemašnju

Međunarodni komitet za obranu Slobodana Miloševića, poziv na tiskovnu konferenciju u Haagu, 26. rujna 2002.

count suggestions put forward in this regard by Member states".

U izvješću glavnog tajnika obrazlažu se pravni aspekti utemeljenja suda. On se osniva na temelju poglavljia VII. Povelje UN, koja daje pravo Vijeću sigurnosti da u određenim slučajevima poduzme "prinudne mјere" i osniva "pomoćna tijela". No, Povelja UN nigdje ne spominje da u ta "pomoćna tijela" može spadati i sud,

"kooperativnost" pratio je isprazni trijumfalizam i nespremnost da se egzemplarno sude obični kriminalci koji su zloupotrijebili hrvatsku vojničku odoru radi ubojstava i pljački. Za takve će kasnije odgovarati drugi.

Ali, nije najslabija točka Ustavnog zakona derogiranje ustanove odredbe o neizručivanju vlastitih državljanima, jer je i ona zapravo dopuštala izručenje Haagu, za razliku od, recimo, ustava Republike Srbije. Tamo je, naime, bilo predviđeno da građanin Republike Srbije "ne može biti lišen državljanstva, prognan ili ekstradiran". Hrvatski ustav je, međutim, predviđao samo to da hrvatski državljanin ne može biti izručen "drugoj državi". To znači da ni Ustav zapravo nije priječio da hrvatski državljanin bude izručen međunarodnoj organizaciji (OUN) ili nekom njezinu tijelu (ICTY). Najslabija točka Ustavnog zakona je derogiranje Hrvatske kao države. Ona je svedena na poštansku i uhidbenu službu haškog Tribunal-a, budući da njezini sudovi nemaju nikakvih ingerencija u pogledu prosudbe odnosno ispitivanja optužnice. Oni nemaju ovlaštenje ispitivati je li optužnica potkrijepljena kakvim dokazima i proizlazi li iz tih dokaza osnovana sumnja (tzv. *prima faciae* case) da je optužnik doista počinio djelo koje mu se stavlja na teret.

Odgovornost koalicijske vlade

Aktualna račanovsko-graničevska fraza, da će Ustavni sud ispitivati ustanost optužnice protiv generala Bobetka može biti podobna za instrumentalizaciju masa, ili za uštkivanje oporbe koja i ne želi preuzeti vlast ili bar pokazuje da nema snage naciji priopćiti i nepopularne vijesti, ali nema nikakve veze ni s hrvatskim pravnim poredkom, ni s propisima koji definiraju djelovanje Međunarodnog tribunal-a u Haagu. Hrvatsko pravosuđe, pa ni Ustavni sud kao institucija *sui generis* (koja je svoju stručnost, dosljednost i političku neovisnost dokazala u više navrata, od **Sokolović** izjava o novcu koji nije imovina, do šutnje o Zakonu o pravima bivših političkih zatvorenika) s ispitivanjem optužnice protiv generala Bobetka, nažalost, nemaju ništa.

Radi toga bi se na prvi pogled moglo reći da je najveća odgovornost za današnje stanje na ranijim vladama i ranijemu sastavu Hrvatskoga državnog sa-

bora. Ali, nije odgovornost Račanova kabineta manja.

Već time što se prividno ukopito povodom optužnice protiv Bobetka, a odšutio je optužnicu protiv generala **Gotovine** (**Ademiju** su pružili bar verbalnu, pa čak – kod privremenog puštanja – i neku stvarnu potporu), Račan jasno demonstrira da svi generali nisu isti. Jer, politička, pa i kaznenopravna preambula optužnice protiv Gotovine i Ademija u biti je skoro navlas ista optužnici protiv Bobetka, ako ne i gora, jer se u Gotovininoj optužnici državni politički i vojni vrh optužuje za planiranje etničkog čišćenja u Oluji. Zašto u njihovu slučaju vlada nije digla glas u obranu? Zašto tada nije makar pokušala fingirati spor o neskladu optužnica s hrvatskim ustanovopravnim poredkom? Odgovor je jednostavan: Račan se tada osjećao dovoljno jakim (a takav je i bio), pa bi igrokaz poput današnjega bio obična danguba...

Račanovsko-mesičevska klika je širom otvorila vrata hrvatskih pismohrana ne samo haškom Tribunalu, nego i svim obavještajnim službama koje drže do sebe. Pritom se nije obazirala na hrvatske zakone o zaštiti tajnosti podataka i o čuvanju arhivskoga gradiva. Apsolutno je ne zanima što je svojim servilnim postupkom dopustila ne samo da se ustanove zločini i zločinci (za što bi se i moglo dati opravdanje), nego je dopustila tzv. *fishing expeditions* (kojima ni haški Tribunal nije sklon), jer je praktično svakomu omogućeno da nasumce pregledava i preslikava i one dokumente koji su u kaznenopravnom smislu potpuno irrelevantni, ali su za zaštitu nacionalnih interesa, kao i za zaštitu privatnosti pojedinaca itekako relevantni.

Ali, ključna odgovornost Račanova kabineta i račanovske garniture jest u sustavnome višegodišnjem demoniziranju branitelja i Domovinskog rata. Upornom medijskom kampanjom

kojom se pojedini izolirani ekscesi hoće prikazati kao dio sustava, račanovska je trećesiječanska garnitura (pod okriljem karizme hrvatskih korisnih budala poput **Dražena Budiša**) stvarno zatrovala naciju, dovela do njezine unutarnje polarizacije i pokušala, a dijelom i uspjela razviti osjećaj srama zbog uspostave hrvatske države. Vlada je u cijelosti okrenula leđa bosanskohercegovačkim Hrvatima. Njezinu potporu izgubili su i haški optuženici iz BiH, osim generala **Blaškića** koji za zločine s hrvatske strane optužuje "radikalne hrvatske nacionaliste" i službeni Zagreb. Ostalima se na svakom koraku prave prepreke, a vlada ništa ne poduzima da se, radi zaštite ne samo hrvatskih optuženika, nego i hrvatskih nacionalnih interesa, otvore pismohrane Armije BiH.

I sada, pod krinkom tobožnjeg nastojanja da se postigne nacionalno jedinstvo na "slučaju Bobetko", nastavlja se kompromitiranje invalida Domovinskog rata (osječki slučaj objavljinjanja popisa ratnih vojnih invalida!), stvara se pravni okriv za otpuštanje vojnika (uredba o ustroju Ministarstva obrane!), a provladini mediji potanko izvješćuju s brojnih suđenja, ističući kompromitantne pojedinosti, dok se u potpunosti ignoriraju oni sudski postupci u Hrvatskoj i izvan nje, u kojima se brusi predodžba o Domovinskom ratu kao onomu što je on stvarno bio: obrambeni i osloboditeljski rat, zahvaljujući kojemu – Račanu i Mesiću usprkos – postoji hrvatska država...

POTOP U SAVUDRIJSKOJ VALI

Da su političari vladajuće koalicije većinom neskloni ozbiljnu razmatranju pitanja koja imaju nacionalni naboj, nije ništa novo. Nije stoga čudno da su, nastavljajući istu praksu, i pitanje razgraničenja sa Slovenijom stavili u zajednički pretinac s ostalima, za njih nebitnim temama. Onima koje, po njima, primitivnom populizmu služe za raspaljivanje neplemenitih strasti i odvlače pozornost javnosti od navodno bitnih pitanja. Jasni su dakle motivi koji su našeg premijera vodili u odluci da raspusti **Kačićevu** komisiju (koja se među ostalim graničnim pitanjima bavila i razgraničenjem sa Slovenijom). Ti bi se razlozi mogli sažeti u retoričko pitanje: zašto da se oko nebitne stvari nateže toliko ljudi? Vođen takvom logikom **Račan** je odlučio sam odraditi taj "trivijalni" posao, a posljedica toga je famozni nacrt međudržavnog ugovora kojim je obilato nadario Slovence.

U pregovaranju s njima premijer se vjerojatno vodio devizom: nije bitno što je čije - u Europi ionako ne će biti granica, parafrizirajući time svoje ideoološke prethodnike koji su svojedobno govorili: nije bitno što je čije, ionako je sve Jugoslavija. Tim je potezom Račan, u ime zajedničke europske budućnosti, Sloveniji darova 80 posto Savudrijske vale, postupivši gotovo identično **Bakariću** koji je, u napadaju proleterskog internacionalizma, pedesetih godina prošlog stoljeća čitave lance hrvatskih sela (pa i onih s područja Istre), u ime Jugoslavije darovao - opet Sloveniji. Na Račanovu nesreću javnost (koje u Bakarićevu jednopartijskom vremenu nije bilo) nije imala razumijevanja za ovovremenu premijerovu velikodušnost, te se usprotivila takvim postupcima. Postalo je jasno da je oko predizbornog načela s kojim se vladajuća koalicija uspela na vlast, a koje pojednostavljeno glasi "Smijenite HDZ i svi su problemi riješeni", došlo do velikog nesporazuma. Javnost je očekivala istinsko hvatanje ukoštac s teškoćama današnjeg trenutka, a dobila je vrlo dvojbenu tehniku "rješavanja problema" koja se svodi na jednostrane ustupke hrvatske strane u cijelom nizu sporova. Na način kako to čine vladajući, hrvatske je probleme moglo "rješiti" svako nepismeno stvorenje otiskom prsta parafirajući nepovoljne ugovore po ovu zemlju!

Miliarda dolara sukcesijske štete

Dovoljno je sjetiti se sukcesijskih pogoda u kojima je aktualna vlast prihvatala povećanje prije ustanovljenoga

Piše:

Egon KRALJEVIĆ

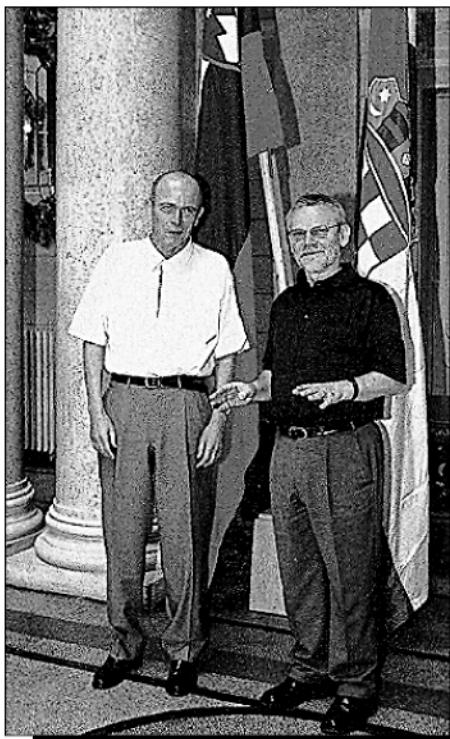
hrvatskog udjela u ukupnoj masi dugova bivše države s 23 na 28 posto, uz istodobni pristanak na smanjenje hrvatskog udjela u potraživanjima imovine bivše Jugoslavije s 28 na 23 posto. Dio tog aranžmana je i pristanak da se pitanje namire hrvatskih štediša Ljubljanske banke prebac u krug sukcesijskih pitanja, čime je ugašena svaka nadsa za skoriju naplatu ovih tražbina. Nedavno je, znamo, "pad vlade" uzrokovao sporazum o NE Krško. Njime je Hrvatska pristala na otpis slovenskog duga nastalog jednostranom slovenskom obustavom isporuke struje Hrvatskoj iz te elektrane. Iznos o kojemu se ovdje radi je preko 250 milijuna dolara i svakim danom nastavka neisporuke struje iz Krškog dalje raste... Kada se sve zbroji ispada da je pristancima na ove sporazume Hrvatska izgubila preko milijardu dolara! Unatoč svemu tome, vladajući su stocički mirni. Vjerojatno računaju da se tu radi o problemima iz nazuže skupine pitanja od nacionalnog interesa, a ona po njihovoj definiciji ne mogu biti bitna. Jedna stvar je ipak nejasna: kako to da ljevica, inače vrlo osjetljiva na ekonomsko-klasne kategorije, ne reagira na gubitak tolikih novaca? Zar stotine milijuna dolara ne bi mogle pomoći svrsi gospodarskog razvoja zemlje što je navodno bitan cilj ove vlade? Kako objasniti ovakvo iracionalno ponašanje aktualne vlasti, odnosno odricanje od novaca koji Hrvatskoj ne samo nepobitno pripadaju, nego su joj i nasušno potrebni?

Najbjliže istini je to da se današnja hrvatska vlast naprsto ne zna kontrolirati kada se nađe u pregovaračkoj sobi punoj stranaca, pa darovnice pljušte na sve strane. Ako se predizborni načelo o "civiliziranom rješavanju otvorenih pitanja sa susjedima", svojedobno bučno najavljeni kao suprotnost "nacionalističkom ekstremizmu prethodne vlasti", svodi na opisano, onda se vladajućima najljubaznije treba zahvaliti na njemu. I to što prije - dok ne bude prekasno!

Drukčije je pak držanje aktualno vladajućih na domaćem terenu, tu su sušta suprotnost servilnosti koju pokazuju u međunarodnim odnosima. Svaku, ma kako razložnu, kritiku apriorno odbacuju. U tom smislu je opet znakovit slučaj Pirana. Čak i nakon što je većini postalo jasno da je ugovor sa Slovenijom za Hrvatsku loš, Račan je

nedopustivo dugo inzistirao na njemu. U to vrijeme je, obrazlažući neuspjeh svoje inicijative, tvrdio kako "Hrvatska nije spremna za prihvatanje sporazuma". Time je krivicu za vlastiti promašaj pokušavao prebaciti na javnost čiji bi grijeh bio valjda u tome što nije shvatila veličinu njegove piranske vizije. Usput je uporno tvrdio da taj dokument, budući da u Saboru nije prihvacen, nema nikakav učinak te da ga se vlasta ne treba odreći.

Na Račanovu žalost, iz "dežele" je ubrzo došao "pogrješan" odjek te njegove izjave. Svi važniji političari iz te zemlje (od Ru-

Janez Drnovšek i Ivica Račan

pela preko Kacina do Drnovšeka) jasno su dali do znanja da namjeravaju inzistirati na parafiranom ugovoru, jer on je za nacionalno svjesnu Sloveniju, kako rekoše, "odlično ishodište za moguću međunarodnu arbitražu". Postalo je očito da je Račanov paraf Hrvatskoj nanio nepopravljivu štetu. Umjesto da tada, nedvojbenim ogradivanjem od ovoga lošeg dokumenta, pokuša barem ublažiti po zemlju štetne posljedice svoga diplomatskog diletantizma, predsjednik vlade se odlučio za drugu mogućnost. Nastavio je braniti sporazum držeći se usko strančarske mudrosti koja zna da priznanje vlastite pogrješke vrlo loše djeluje na ugled stranke. Jasno i glasno: umjesto da je, u državnom

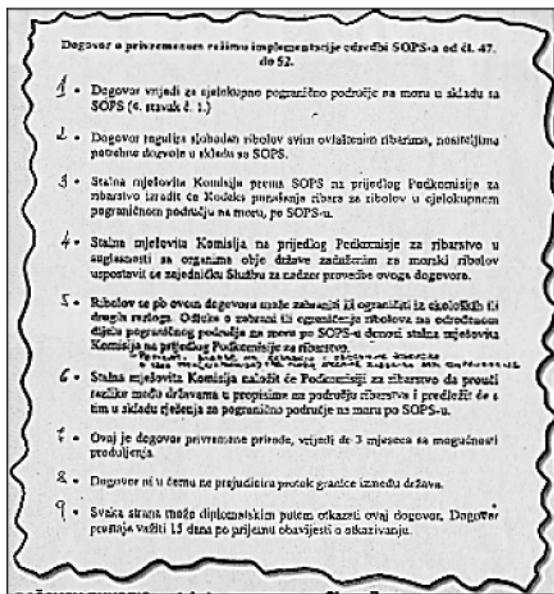
interesu, težio ukloniti loše posljedice svoga ugovora sa Slovencima, on je, imajući u vidu stranački interes, nastavio inzistirati na njemu! Takvim svojim stavom spram dobrobiti države pokazao je da je dostojan nasljednik svojih partijskih predšasnika. Tek kada je iz reakcija javnosti shvatio da inzistiranjem na tom dokumentu, osim Hrvatskoj, šteti i vlastitom unutarnjopolitičkom rejtingu, Račan se u svomu bojažljivom pismu Drnovšku konačno od njega ogradio. "Nisam mogao potpisati ugovor usprkos Vašem inzistiranju da to učinim" – rječi su faktične isprike kojima se naš premijer obratio slovenskom kolegi, ne shvaćajući da se zbog odbijanja sporazuma protivnog našim interesima nije dužan ispričavati nikome, pa ni Slovencima. Naprotiv, zbog parafiranja takvog dokumenta, dužan se bio ispričati jedino javnosti zemlje kojoj je na čelu. Premijerovo ponizno obraćanje Drnovšku očigledno je pokazalo da mu to ni danas nije jasno.

Ni hrvatska diplomacija ne iskače iz posvemašnje promašenosti koalicijske politike. Pogledate li članke koje su europski mediji posvetili hrvatsko-slovenskom prijeporu, primjetit ćete da su argumenti kojima strani novinari potkrjepljuju svoje zaključke isključivo slovenske provenijencije. Tako se npr. u francuskom *Le Temps* tvrdi da je sporazum Zagreba i Ljubljane kompromis (!), iako je jasno da je taj dokument pisan po mjeri vrlo isključivih slovenskih nacionalnih interesa. Da stvar bude apsurdnija, isti članak tvrdi da su sporazum oborili "hrvatski nacionalisti", čime je (sasvim opravdano) hrvatsko odbacivanje tog ugovora, shvaćeno kao "ekstremizam" i politički nekorektno ponašanje. U svim ovim žalosnim zbivanjima jedna je stvar ipak pozitivna. Posljedice koje na svakodnevni život ljudi s tog područja, ali i na međunarodni položaj Hrvatske ima savudrijska kriza u toj su mjeri očigledni, da će se ponetko nakon svega možda ipak zapitati: jesu li stvari od nacionalnog interesa zaista u toj mjeri nebitne, kako se uporno sugerira s vrha vlasti? Ako se u obzir uzmu i milijarde kuna izgubljene Račanovim "civiliziranim rješavanjem odnosa sa susjedima" (sukcesija, NE Krško), ni odgovor na tu dilemu ne bi trebao biti pretežak.

Neprincipijelost principijelnog: Damir Kajin

Kajin se u javnosti nastoji prikazati kao uglađen, objektivan i načelan političar. No život se potrudi ogoliti svakoga, pa se to dogodilo i njemu. Nije bilo davno kada je dotični na HTV-u veselo pozdravlja sporazum Račan-Drnovšek, hvaleći ga jer je

njime trebala biti izbjegnuta međunarodna arbitraža. Arbitražu pak vlast i njezini simpatizeri (a Kajin definitivno spada u njih) žele izbjeći iz vrlo jednostavnih razloga. Ne zbog straha da bi Hrvatska u njoj mogla loše proći, niti iz bilo kojeg drugog razloga povezanog s dobrobiti ove zemlje. Naprotiv, radi se o kombinaciji dobro poznatog nerazumijevanja značaja zaštite nacionalnih interesa i (u ovom slučaju presudnih) razloga unutarnjopolitičke prirode. Unutarnjopolitički razlozi se pak svode na činjenicu da bi arbitraža (tj. neuspjeh dogovora

Račanov rukopis na tekstu sporazuma sa Slovenijom

sa Slovencima) ugrozila idiličnu sliku koju su vladajući i njihovi sljedbenici o sebi dugo gradili. U toj opsjeni (u koju su izgleda i sami povjerovali), oni su razumni ljudi koji se, za razliku od "neandertalskih političara i ratnih poglavica prethodne garniture", civilizirano mogu dogоворити sa svakim.

Stavljen u kontekst slučaja savudrijskog razgraničenja, ta je politika podrazumjevala: popuštanjem na "nebitnom" pitanju razgraničenja sa sjeverozapadnim susjedima postići brz sporazum, te domaćoj javnosti dokazati svoju uljudbu i europejsku nadmoć. Osim toga, očekivana lakoća dogovora sa Slovencima je trebala poduprijeti glavnu tezu svojedobne koalicijske predizborne promičbe - tezu da je prethodna HDZ-ova vlast zbog svoje ksenofobičnosti isključivi krivac za naše razmirice sa susjedima!

Ostat će dakle upamćeno da je svojevršnu zaljubljenost aktualne vlasti u vlastiti image, te njezino prepucavanje s prethodnom vladajućom garniturom Hrvatska umalo platila nacionalnim teritorijem! Kada je javnost, odbacivši sporazum sa Slovenijom, sprječila

takov razvoj situacije, vlast se našla u vrlo nezgodnoj situaciji. Posebice Kajin na čijem istarskom terenu se događa čitava savudrijska bruka. Suočen s opravdanim prosvjedima istarskih ribara, sa zategnutom situacijom u svome kraju, bio je natjeran naglavce okrenuti svoje dotadašnje stavove. Silom prilika morao je zauzeti "državotvorni" stav te, skačući sebi u usta, izjaviti da arbitraža i nije tako loše rješenje. Time je postalo bjelodano da su i za njega načela vrlo rastezljiva kategorija. Nedugo nakon iznudenog zagovaranja arbitraže nastavio je braniti svoje nove, oportunističkim prihvatanjem političke realnosti izazvane stavove. U skladu s njima zavatio je da su Slovenci u prijeporima s nama oduvijek zlorabili svoj povoljniji međunarodni položaj i nastupali s pozicijom sile u odnosu na Hrvatsku. Pri tome je propustio navesti da je takvim slovenskim stavovima i njegova malenkost svojedobno poprilično pridonijela.

Ako malo zagrebemo po općim mjestima Kajinove retorike iz vremena njegove oporbe HDZ-u, vidjet ćemo da sintagme o npr. "Tuđmanovom režimu", ili "agresivnom hrvatskom nacionalizmu" kao "jedinim krivcima za loše odnose Hrvatske sa susjedima" (koje je ovaj IDS-ovac olako "ispaljivao"), predstavljaju idealan predložak za kako prijašnju, tako i današnju slovensku verbalnu i diplomatsku agresiju na Hrvatsku. Tako je jučer, za potrebu rušenja Tuđmana, Kajinu Hrvatska bila isključivi krivac za nerazumijevanje sa susjedima, kao što su mu danas, za potrebe obrane Račanove vlasti, za isti taj problem krivi susjadi Slovenci.

Ipak, u zaista otužnoj prevrtljivosti političkih stavova, dotičnoga nazire se crta vrlo jasne dosljednosti koju bi se moglo izraziti sloganom: "Bila u krivu, bila u pravu, za ljevicu uvijek dajem glavu". Vidljivo je to i iz posljednje u nizu njegovih izjava - one kojom se umjesto s čovjekom koji je stvorio kruz u "zemlji Istri" (Račanom), obračunava s, ni krivim ni dužnim, obogaljenim "ekstremistom Čondićem". I to samo radi toga što se ovaj usudio komentirati hrvatsko-slovenski spor! Koliko je ovo kajinovsko-račanovsko strančarenje na korist Hrvatskoj, pitanje je na koje bi razumni ljudi trebali dati jasan odgovor na svojim glasačkim listićima. No može li se u zemlji obilježenoj očiglednim i demokraciji nesvojstvenim jednoglasnjem medija, naći dovoljan broj takvih?

AKO JE I OD KAJINA, PREVIŠE JE!

Nedavna izjava Damira Kajina, da je Tuđman 1991. nudio Slovencima Piranski zaljev u zamjenu za oružje, može začuditi samo one koji ne znaju, ili ne žele znati, tko je Damir Kajin i kakva je njegova stranka. Jer od osobe koja debelu plaću prima od hrvatske države, a nikada ne propušta po toj istoj državi pljuvati, što se drugo može očekivati! I kad Kajina još uvijek neki ne bi doživljavali kao ozbiljnog, pa i poštenog (!?) političara, a IDS kao stranku s kojom treba računati u borbi za vlast, takva izjava ne bi ni zasluživala odgovora. Jer čak i kad bi to izjavio netko kome je doista do integriteta Hrvatske, to u ovakvoj situaciji ne bi bilo pošteno. Ako je to i točno (ne znam samo odakle Damiru Kajinu takva informacija) ne treba biti ni političar, ni saborski zastupnik da bi se znalo u kakvoj je teškoj, očajnoj situaciji

Ilustracija iz beogradskog "NIN-a"
1991.

bila Hrvatska te 1991. Kada smo bez oružja i pod embargom na njegov uvoz, stajali sami pred do zuba naoružanoj JNA. I kada su nam ti isti Slovenci, koristeći situaciju, nudili stare puške M-48 po astronomskim cijenama! Kada je u pitanju bio ne samo Piranski zaljev, nego i cjelokupan teritorij hrvatske države. Ali kada takve izjave daje čelnik stranke koja je svu svoju političku strategiju gradila na očekivanju sloma hrvatske države, na od-

Piše:

Vlado JURCAN

cjepljenju Istre od Hrvatske i stvaranju svoje "Istre - države", onda je to doista vrhunac licemjerstva!

I ona bivša i ova sadašnja vlast igrale su svoje prljave igre s IDS-om. HDZ im je nudio savezništvo i podjelu vlasti u Istri, a Račanova vlast išla je još dalje. Srećom, sada i slijepac može vidjeti da Kajinu, Jakovčiću i kompaniji ne smeta HDZ nego hrvatska država!

One koji imaju kratkotrajno pamćenje (ili kratkoročne interese), valja podsjetiti samo na neke epizodice iz nedavne nam prošlosti, na koju nas zlobno i zlonamjerno podsjeća Damir Kajin. Taj i takav Kajin, kome su puna usta navodnog hrvatskog fašizma, a nikada ni da zucne o stvarnom, konkretnom povijesnom talijanskim i "istrijanskim" fašizmu! Koji uporno vodi borbu protiv, u Istri nikada postojećih, ustaša, a koji nikada (ali baš nikada!), riječ nije izgovorio protiv četnika, pa ni u jeku najžešćeg rata u Hrvatskoj. Koji se osobno zauzeo da se u Pulu vrati ugroženi srpski oficir pukovnik Božović, bivši komandant eskadrile na pulskom aerodromu. A koji je javno prijetio: "Srušit ću Arenu i ustaški MUP!!!"

One s kratkim pamćenjem valja podsjetiti i na svojedobnu izjavu pokojnog čelnika IDS-a Branimira Banka, da je trebalo iskoristiti priliku za odcjepljenje Istre od Hrvatske dok je još JNA bila u Puli! Na frenetične povike na jednom IDS-ovom skupu u jednoj školskoj dvorani: - "Sada...sada...sada je vrijeme! Hrvatska je na koljenima!!!"

A za one koji znaju i žele znati tko je Kajin i njegov IDS, nije ni potrebno iznositi sve što se je zbivalo i zbiva se u Istri pod vlašću IDS-a, da bi shvatili koliko je zlobna, licemjerna i nepoštena ova zadnja tirada Damira Kajina.

Svaka država, svaka vlast, svaka diplomacija, ima i svoje prljavo rublje. I one koji su ga besramno i bezobzirno spremni iznijeti pred javnost, upravo onda kad nam to najmanje treba. Njima, koji su ovu državu uvijek doživljavali kao nužno зло, tako dakako nije teško!

U razgovoru sa županom, osim županijskih tema, novinari Radio Splita su prof. dr. Branimir Lukšić postavili i nekoliko pitanja koja zanimaju cjelokupnu hrvatsku javnost. Zbog zanimljivosti, prenosimo te dijelove:

P. Vi ste i profesor pomorskog prava. Što mislite o slučaju Piranskog zaljeva?

O. Najprije par riječi o historijatu Piranskoga zaljeva. Piranski je zaljev pripadao Republici Veneciji do njezine propasti 1797., onda kratko vrijeme Austriji, pa Francuskoj, i nakon toga 1815. opet Austriji. Godine 1920. on postaje dio Italije. Na temelju mirovnog sporazuma iz 1947. u Parizu, on je postao dio tzv. Slobodnog Teritorija Trsta. Međutim, kako ta tvorevina nije nikada zaživjela, Piranski zaljev postaje 1954. dio Jugoslavije. Jugoslavija je ratificirala u studenome 1985. Konvenciju o pravu mora iz 1982. Konvencija je stupila na snagu tek 1994., kad Jugoslavije više nije bilo, a u rujnu 1995. Republika Hrvatska obavještava da prihvata sukcesiju glede ove Konvencije. Dakle, Sloveniju i Hrvatsku obvezuje Konvencija o pravu mora iz 1982. U članku 15. ta Konvencija kaže, da tamo gdje su dvije države nasuprot jedna drugoj ili gdje graniče jedna s drugom, teritorijalno more se dijeli tako, da se uzme središnja crta koja je isto udaljena od temeljne crte teritorijalnog mora s jedne i druge strane. Od ovoga postoje tri izuzetka: ako je drukčiji sporazum među tim državama, ako je tijekom povijesti stečen drukčiji pravni naslov, te ako postoje posebne okolnosti. Ni jedan od ovih izuzetaka ne može se primijeniti na Piranski zaljev. Koji je trenutak mjerodavan? Trenutak tzv. kritičnog datuma, što je za Hrvatsku i Sloveniju 8. listopada 1991., dakle, datum sukcesije SFRJ.

Hrvatska se ne treba bojati arbitraže

P. Oprostite što Vas prekidam, kao pravni stručnjak što mislite, je li parafirani potpis, odnosno taj sporazum Račan – Drnovšek činjenica koja nešto mijenja na onome što ste rekli?

O. Ne, apsolutno ništa ne mijenja, jer međunarodno pravo poznaje i priznaje samo one sporazume koje ratificira vrhovno zakonodavno tijelo države. Rješenje problema Piranskoga zaljeva je ipak sasvim jednostavno. Ako se ne može sporazumno utvrditi središnja crta o kojoj sam govorio, ili jedna strana nije voljna nju priznati, ide se na arbitražu. Moram spomenuti da postoje presedani ovakvog slučaja kao što je Piranski zaljev, gdje jedna država ima pristup svojoj luci kroz teritorijalno more druge države. Evo npr. belgijska luka Antwerpen. Pristup toj luci

KOMUNIZAM JE CRVENI FAŠIZAM!

(Iz razgovora župana splitsko-dalmatinskoga, prof. dr. Branimira Lukšića na Radio Splitu, 26. kolovoza 2002.)

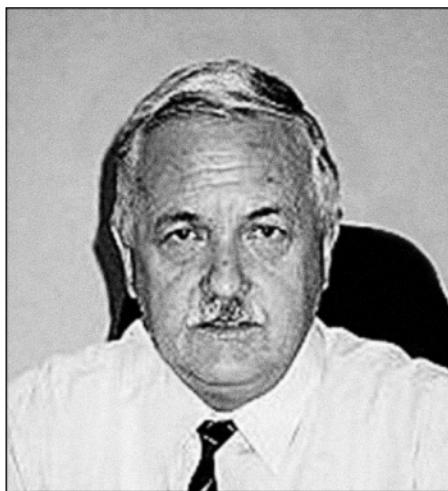
je preko teritorijalnog mora koje pripada Nizozemskoj. Isto tako i jordanska luka Aqaba do koje se dolazi kroz teritorijalno more koje pripada s jedne strane Egiptu, s druge strane Saudijskoj Arabiji. Sličan je slučaj i s lukama Chicago, Detroit kao i drugim velikim lukama SAD-a koje se nalaze na obalama Velikih Jezera do kojih se dolazi kroz kanadsko teritorijalno more. Sve ove luke imaju pravo tzv. neškodljivog prolaska kroz teritorijalno more druge države. No, imamo nešto što daje veća ovlaštenja nego neškodljivi prolazak, i što se može primijeniti na Piranski zaljev. Sloveniji se može dati tzv. pravo tranzita koje se razlikuje od prava neškodljivog prolaska u tome, što ono uključuje polaganje kablova, nadlijetanje zrakoplovima, polaganje cjevovoda itd. No, bitno je to, da teritorijalno more na kojem postoji ovo pravo prolaska, uvjek ostaje dio državnoga teritorija zemlje kojoj pripada teritorijalno more. U slučaju podjele teritorijalnoga mora u Piranskome zaljevu koja ne bi bila u skladu s načelima međunarodnoga prava, postoji za Hrvatsku i druga opasnost. Zemlje koje graniče s Jadranskim morem vrlo vjerojatno će uskoro proglašiti gospodarski pojaz na moru. Taj dio morske površine, morskoga dna i podmorja ne pripada obalnoj državi kao dio njezina državnog teritorija, ali ona ima pravo, među ostalim, kontrolirati ulov ribe i zagadivanje, što je vrlo značajno za Jadransko more zbog sve većeg krivolova i sve češćeg prolaza tankera. Što će se tada dogoditi? Kad Slovenija proglaši gospodarski pojaz, tad će to biti vrlo vjerojatno nauštrb Hrvatske, jer onaj dio hrvatskoga teritorijalnog mora koji je ovom podjelom kao eksklava odcijepljen od hrvatske obale, bit će za Republiku Hrvatsku potpuno izgubljen. Vidite kako jedan preseban vuče drugi. Mi smo tu morali vrlo čvrsto stati, jer je međunarodno pravo na našoj strani, što bi potvrdila i svaka nepristrana arbitraža. Prema tome potpuno treba osuditi vanjskopolitički infantilizam koji vodi današnja hrvatska Vlada.

Fašizam je izvorno ljevičarska opcija

P. (...) Sad je aktualan, da malo parafraziram, sukob na ljevici između Zdravka Tomca i Slavka Ninića. Gosp. Ninić je nedavno kazao da ako antifašist znači biti radikalni ljevičar, da je on antifašist. Vi ste držali svojedobno pre-

davanje o antifašizmu, što mislite o toj izjavici?

O. Ja bih korigirao gosp. Ninića utoliko, da mu kažem, da je zapravo fašizam počeo kao ljevičarska opcija, ljevičarska stranka. Nemojmo zaboraviti da su fašizam i komunizam ljevičarske inspiracije. Dakle, ako gospodin Ninić želi biti radikalni ljevičar, on bi se mogao pozivati na fašizam, a ne antifašizam. Poznata je činjenica da je **Mussolini** bio izdavatelj socijalističkog lista «Avanti», a i autor jednoga pseudomarksističkog pamfleta o klasnoj borbi 1912. Godine 1921. on osniva «Par-

Dr. Branimir Lukšić

tito nazionale fascista», što je zapravo ljevičarska stranka u Italiji. Točan naziv Hitlerove stranke jest «Nacionalsocijalistička njemačka radnička stranka».

Što se tiče antifašizma, moram reći da je antifašizam pozitivan, jer je fašizam užasno zlo, kao što su užasno zlo komunizam i nacizam. Ali koji antifašizam? Budući da je fašizam napadao i crkvu i religiju, i zapadne demokracije i komunističku Rusiju, mi imamo demokratski antifašizam, katolički antifašizam, kapitalistički antifašizam, ali i komunistički antifašizam. Komunistički antifašizam Vam je po prilici ovako, kao da vam čovjek kaže da nikada u životu nije porobio ni jednu kuću, jer da se on kao palikuća bavi samo spaljivanjem i uništavanjem kuća, ali nikada pljačkom. Svatko ima pravo kritizirati monstruozno zlo fašizma, osim onih koji su počinili još gore zlo nego što je fašizam, a to su komunisti. Gore zlo, jer je komunizam duže trajao od fašizma, i kao najkrvavija utopija u povijesti ubio preko 100 mil. ljudi, te jer se

komunizam na prvi pogled može prerušiti kao neka vrsta humanizma, oslobođenja čovjeka, pa zavede mnoge naivne ljude koji već ispočetka nisu uočili njegovu zlokobnost.

Dopustite mi da ovdje brzognavnim stilom kažem nekoliko zajedničkih oznaka komunizma i fašizma. Oba ova totalitarizma su radikalni pokreti, pa se faštiste može nazvati crni komunisti, a komuniste crveni fašisti. I jedan i drugi svojataju za sebe znanstveni temelj. I jedan i drugi su romantičarske utopije, kod nacizma utopija Trećega carstva (Reicha), kod fašizma utopija novoga Rimskog carstva, a kod komunizma utopija besklasnog društva. I komunizam i fašizam imaju partitokraciju, dakle apsolutnu vladavinu partije, kult vođe, zvao se on Führer, Duce, veliki kormilar ili najveći sin naroda i narodnosti i doživotni maršal. I jedan i drugi stvaraju potpuno politizirano društvo i potpuno ideologiziranu politiku. Konačno i jedan i drugi stvaraju tzv. negativnu integraciju u društvu. Naime, integriraju društvo boreći se protiv neprijatelja, sotone, koji se tamo zove nearijevac, Židov, buržuj, klasni neprijatelj i sl.

Možemo se upitati zbog čega naši «reformirani» komunisti toliko naglašavaju antifašizam, dok je Zapad to zlo već ostavio u dalekoj prošlosti, pa recimo, u Americi nemate tako pomozno slavljenoga Dana antifašizma kao kod nas. Po mome mišljenju razlog je taj, što oni koji su se ogriješili o hrvatski narod kao komunisti u ratu i poraću, i koji bi morali za to odgovorati, pokušavaju amnestirati sebe na taj način da se danas prikazuju kao antifašisti. Mislim da nije dobro da opet lažemo mladima i da opet iskrivljujemo povijest. Moramo pokazati i zlo fašizma na ovome području, ali i krvavo zlo komunizma. I na kraju, nisam za kažnjavanje komunista osim onih, koji su počinili zločine što ne zastarijevaju, Međutim, ja sam za to, da komunisti priznaju da su služili ideologiji koja je u ratu i poraću počinila zločine nad hrvatskim narodom, a zatim da dođe do pomirbe. No, preduvjet pomirbe je oprost, a oprosta nema bez kajanja. Oprost bez kajanja je licemjeran i opasan.

I još nešto. Takvi komunisti ne smiju ostati na onim mjestima na kojima su radili zlo, dakle na odgovornim mjestima u medijima, školama, sudovima, zakonodavstvu.

Manjak nacionalne svijesti i dostojanstva

P. Danas je 26. kolovoza. Prije sedam godina Vlak slobode je došao u Split iz Zagreba. Zbog čega sad o tome govorim? Naime, ponekad se o nacionalnome govoriti kao o nečem nedemokratskom ili čak arhaičnom. Vi ste nedavno govorili o takvima problemima kada ste bili u Prološcu, o eri globalizma, o položaju nacionalnoga u takvoj eri i o svojevrsnim dilemama, po Vama, izmišljenima, da li demokracija ili nacija. Možete nam o tome nešto kazati?

O. Da, govorio sam, ali to nije nigdje zabilježeno, upravo zbog toga što je nažalost velika većina naših medija neslobodna. Kod njih postoji cenzura i autocenzura. Cenzura je kad ti netko nameće izvana ono što ćeš reći ili ono što ne smiješ reći. Autocenzura je kada progutaš cenzora i cenzuru, pa sam sebe iznutra cenzuriraš. Režimski mediji, nažalost, govore samo ono što je njima dopušteno reći, tako da one nepočudne isključuju. Imao sam nedavno sastanak s nekim stranim novinarima koji su vrlo kritični i prema Tuđmanovoj eri. Međutim, izrazili su se tako negativno o današnjim medijima u Hrvatskoj, da čak ni mi u Hrvatskoj takve oštре sudove ne donosimo.

No, da se vratimo na pitanje o pojmu nacije. Vi znate da se ponekad postavlja dilema: demokracija ili nacija, otvoreno društvo ili hrvatsko ognjištarstvo. Npr. u «Nedjeljnoj Dalmaciji» od siječnja 2001., Banac kaže, da se mi Balkanu ne možemo oduprijeti. Onda imamo **Borisa Vukobrata**, jugoslavenskoga Srbina, koji u svojoj knjizi «Yugoslav Commonwealth» piše, da treba uspostaviti novu jugoslavensku, euroslavensku ili zapadnobalkansku zajednicu na području bivše Jugoslavije. Svi ovi negativno vrednuju pojам nacije, nacionalne države. Nacija se može shvatiti u dva značenja, kao etničko-genetska i kao državno-politička zajednica. Kad npr. u SAD odgovarate na pitanje koja je vaša «nationality», tada se ne misli na ono što mi zovemo nacionalnost, nego na ono što nazivamo državljanstvom.

Prema tome, u Hrvatskoj bi trebalo afirmirati suvremeno, moderno, zapadnjačko, pa čak i od starčevićanske tradicije usanovljeno poimanje nacije kao državno-političke zajednice. Dakle, svi bi građani Hrvatske tvorili hrvatsku naciju, bez obzira na njihovu etničku pripadnost. Tada ne bismo imali one dileme koje imamo kod donošenja Zakona o manjinama, gdje suprotno svim zasadama suvremene demokracije, mi ostavljamo mjesta u saboru za etničku pripadnost, pa neki ljudi imaju

dva ili više glasa samo zbog njihovog etniciteta, njihove genetike...

P. Govorili smo o mnogim zanimljivim, aktualnim temama i sad za kraj ovog razgovora, prof. Lukšić, nedavno ste rekli da Hrvatska nije mogla biti pod ne-sposobnjim, gorim vodstvom nego što je sada i da se Hrvatska nalazi u duhovnoj i materijalnoj krizi. Možete li nam to pojasniti?

O. Mislim da je to jasno svakome. Što se tiče duhovne krize, uzimimo samo jedan primjer. Nedavno je bio Dan domovinske zahvalnosti. Ali kakav je to Dan zahvalnosti, kada vrhovni zapovjednik oružanih snaga RH, predsjednik Republike, nije postrojio pobjedničke brigade i izvršio smotru barem jedne od njih? Kakav je to Dan zahvalnosti

*Crveni fašizam. Prilog obrani Europe.
Naslovna stranica knjige Jacquesa de
Launaya (Bruxelles, 1954.)*

kada navečer na koncertu u gradu Kninu, u kraljevskome gradu gdje se zavijorila hrvatska zastava, nakon što su poraženi oni koji su mislili uzeti dio hrvatskog teritorija i priopiti ga Velikoj Srbiji, nitko od hrvatske Vlade nije bio nazočan tomu koncertu. Čovjek ima dojam, da se naše državno rukovodstvo srami ovih velikih pobjeda. Izgubili smo nacionalno dostojanstvo, a bez toga dostojanstva nas nema kao države. Vidite kako je ozračje zavladalo. Danas se ponizava Hrvatska od Šarengrada do Pirana, a sutra možda i na drugim granicama, a državno vodstvo na to ne reagira.

Što se tiče materijalne krize ona bode oči. Užasna prezaduženost, nezaposlenost, dovođenje ministrike koja mora otpustiti 13 tisuća hrvatskih vojnika. Pa onda razorna ekonomска politika Vlade koja se

isključivo bavi restriktivnim monetarizmom, a ne poticanje domaćih proizvoda i njihovom zaštitom. Zatim, sluganski odnos prema međunarodnom zahtjevu da država mora imati nulti deficit, nepostojanje strategije gospodarskog razvitka, vezivanje hrvatske recesije uz tešku gospodarsku depresiju Srbije, BiH, Albanije, Bugarske, rasprodaja nacionalnog bogatstva, nedovoljni poticaji za izvoz, absurdno i nezamislivo porezno opterećenje unutarnje potrošnje i usluga. Umjesto razvikane krialatice «s faksa na posao», danas imamo stvarnost koja bi se mogla označiti krialaticom «s faksa na ulicu ili u pečalbu».

P. Ali iz vlasti će odgovoriti da je dobar dio tih problema naslijeden od prijašnje vlasti, HDZ-ove vlasti.

O. Priznajem, osobito početak rasprodaje, ali nastavljena je demontaža Hrvatske za vrijeme ove Vlade tempom automobilskih utrka. Uzmimo samo primjer banaka koje se nalaze više od 90% u vlasništvu stranaca. Nemojmo misliti da će ti strani vlasnici reinvestirati znatniji dio dobiti u Hrvatskoj. Dakle, Hrvatska se nalazi u duhovnoj i materijalnoj krizi bez presedana.

P. Prof. Lukšić, sad, kako se u Županiji splitsko-dalmatinskoj može postići da se ta duhovna i materijalna kriza prevlada, bar na ovom našem području, Splitsko-dalmatinskoj županiji. Što se može učiniti?

O. Iako Vlada govori o autonomiji, moram vam reći, da se u županiji nikada nije osjećala veća centralizacija nego što je sada, osobito centralizacija finansijskih sredstava. Mi u našoj županiji pokušavamo raditi što možemo, osobito putem poticaja malog i srednjeg poduzetništva, putem investicija u slobodne zone, putem zamaha turizma. Uskoro ćete dobiti informaciju o jedinstvenom projektu etno-eko-turističkog sela. Mi se nadamo da ćemo u ovim nastojanjima barem djelomično uspjeti, ali politika se stvara i razvitak omogućuje iz središta Vlade. Usprkos razvikanju samoupravi i autonomiji, županije su nažalost uglavnom prijenosne vrpce, pogotovo nakon uspostave vladinih županijskih ureda, tih, mogli bismo ih nazvati, vladinih nadzornih komesarijata, na čelo kojih se postavljaju ljudi koje birači nisu izabrali, nego Vlada postavila po kriteriju političke podobnosti...

Razgovara: Joško KRŽELJ

PISMA IZ ISTRE

NARODE ISTRE.....!

Niste to vidili?
Aaaa...to ste sva-kako tribali proči-tati. U "Glasu Istre" komentirali su je-dan letak koji se je pojavila u Novigradu (u Istri).

Inšoma, nepoznate osobe, koje se javljaju u ime nekadašnje tajne terorističke organizacije iz 20-ih lit prošlega stoljeća, pod na-zivom "T I G R" (Trst - Istra - Gorica - Rijeka), su se s tim plakatima obratili Istrijanima:

"Narod Istre!"

Otresi se ustaških pritiskov iz Zagreba! Vstopi v Evropu! Skupaj s Slovenijo!" A naš lokalni list "Glas Istre" je to objavila ovako:

"U Novigradu osvanuo letak sa slovenskim tekstrom:

Narode istre, otresi se ustaških pritisaka iz Zagreba!

Pak san ja malo u kiosku pogleda naslovnice i drugih novinah. Naravno, nijena no-vina, osim "Glasa Istre", nije takovu vijest objavila na takov način.

Lipi moji, zamislite da ja to ovako komen-tiran: "U... Novigradu osvanuo provokativan letak sa slovenskim tekstrom"...

Ili da se, na primjer, pojave i niki drugi tek-stovi, leci. Pak ja u nikin novinama (naravno ne u "Glasu Istre", koji mi to sigurno ne bi ob-javila!) objavim članak sa sljedećim naslovom:

U Puli osvanuo letak sa tekstrom: (to naravno z najmanjin slovima!) "Hrvati Istre! Otresite se autonomaških pritisaka vaših lokalnih IDS-ovskih vlasti! To su razbijajući hrvatske države! Jedini im je cilj otrgnuti Istru iz hrvatske države, da bi od nje stvorili feud, u kome će despotski, suvereno vladati, u kojem će neograničeno raspolagati onim što su vaši preci stoljećima mukotrpno gradili i sticali! Da bi to što je vaše, na kraju...postalo njihovo!!!" (To naravno z najvećim slovima!) I kad bin ja to objavlja, mali Damir Kajin bi izbečija voči i z patetičnim, recitatorskim gla-son, imitirajući Benita Musolinija, ustvrdija da je to još jena...ustaška provokacija!

A mogli bi se pojaviti i niki drugi plakati, leci. Pa da, danas ima puno neodgovornih ljudi u toj lipoj našoj. Pak da u niken listu (naravno, ne u "Glasu Istre") objavim ovakov tekst:

U Puli osvanuo letak sa tekstrom: (to naravno z najmanjin slovima!) "Živo Ante Pavelić, najveći sin hrvatskog naroda!" (Z najvećim slovima!) Ja mislim da bi i Kajin i Jakovčić, i svi njihovi jugonalostalgičarski saveznici, pali u nesvijest! Vero bi!

A drugovi antifašistički borci u svojen nedavnen skupu u Tićanu, (na kojen je usput

Piše:

Blaž PILJUH

rečeno, radi nespo-sobnosti partizan-skih voda stradalio priko 80 ljudi!!!) iznili su svoje rješenje za Piranski zaljev, eli Savudrijsku valu, kako će: "Pi-ranski zaljev treba biti zajedničko kupalište a ne ratište!"

Pa, da! Kao i u dobra stara vrimena! U, za njih, nikad prežaljeno... komunističkoj Jugoslaviji!!!

**Pseudopopulacijska politika,
eli proletari svih zemalja,
razmnožavajte se!!!**

Nemojte mi zamiriti, ma sve te rasprave u tisku, na televiziji, u Saboru o demografskoj katastrofi, populacijskoj politiki, za mene su samo mlaćenje prazne slame, vero su! I ne-mojeti mi samo prigovarati da nisan hrvacki domoljub, lipo vas molin! Ako se domoljublje miri po doprinosu demografskoj obnovi Lipe naše, ja sam prosječno domoljuban Hrvat. Dvoje dice, dvi zdrave, mlade, pametne Hrvatice! San moga i više, vero san. I želja san više, ma... Dokle bin ja tu dicu na noge podiga, iškolova, poženija, bin zagazija dimboko u sedmo desetljeće života. A kako stvari danas stoje, to moje četvero, petero, šesteru dice bi bilo prez posla i krova nad gla-von! I tu bi bija kraj priče! I kraj populacijske politike! Ma, dajte, vas molin! A moglo bi mi se dogoditi kako i mojen prijatelju, kad si je pod stare dane konačno uredija stan. Pak je, brižan, pozva svoju kćer, da se pohvali. A mala je spontano uzviknula: "Aj, tata moj, kad ćeš...umriti!!!" Ako je štancanje dice ak-tivnost ud državne važnosti, neka se lipo ta država isprsi! A ne kako uva Račanova vlast koja s jene strane viče: "Proleteri svih zemalja...razmnožavajte se!", a s druge strane kad su u pitanju prava roditelja, prava mladih na delo i stan, tim mladima poručuje: "Je..te se!".

Jer, samo dobra volja društva, ni dovoljna. Moja stara i ja, na primjer, imamo i dobru volju i želju, ma za niš. Oboje smo zagazili u šesto desetljeće. A moja žena je...kako bin to pristojno reka...još jako, jako...domoljubna! Ma svi naš trud ustaje prez rezultata. Inšoma, to ča ona i ja delamo je...pseudopopulacijska politika! I dokle uta naša hrvacka država bude vodila isto takovu politiku, će imati i iste rezultate! A ja iman za to rješenje, vero iman! Sirena uvega našega pulskoga brodo-gradilišta redovito tuli upozoravajući radni narod da je vrime za pojti na delo. E, a kada bi sirena svirila na primjer u četiri ure ujutro, to bi bilo prerano za se dignuti, a prekasno za ponovo zaspati!!! I to bi bi bilo to!!! Vero bi, van ja rečen!

OTVORENO PISMO JEDNOGA GASTARBAJTERA DOMOVINI

*majne libe domovina
alte slave djedovina
šrajben ti ovo pismo
jer se lange vidli nismo
halbe pišem
pola ču prešutit
neću libe da te
bržnu ljutim
otvoreno da ti libe velim
takav arbajt ipak ne veseli
ne veselim takav život sebe
kad se vidim herc
me etvas zebe
ruke su mi od žulja nabubrile
nade su se znatno ođubrile
i oprosti mi zbog ovaj stih
sve me više žuljaju ichich
ne ljuti se što sve više mucam
i hrvatski što samo natucam
to je što nas kradu australije
što evropama kopamo prolaze za
fekalije
kako alzo da se čovjek onda
kao neka anakonda
ne smota oko svoje boli
i još jače te ne voli
i još jače te ne moli
majne libe domovina
alte slave djedovina
da me spasiš od deviznog sina
da me spasiš od pravljenog vina
učini da ne budemo papir-toalete
da se ne brišu nama kad se sjete
od bola pucaju nam guše
kad se sjetim da nas mulci puše
čitav paklo a za jednu marku
halbe pijem pola geben marku
učini da opet tobom ozaren hodim
kamen rukom
srce zemljom da oplodim
dosta u tuđini ja se krich
ich liebe nur dich*

Zvonimir BALOG

NOVI HRVATSKI BLEIBURG ZAČET U CAFE DEN HAAG (13.)

Svoju je inačicu autoceste Račan luka predstavio kao popravljenu inačicu 'E', iako je ona ustvari nebitno izmijenjena inačica 'A', sa svim nepopravljivo štetnim strahovitim posljedicama. Idejni načrt ove nove Račanove inačice, koju je on nazvao "modificirana varijanta B", izradili su u veoma kratkomu zadanom roku od deset dana "novi projektanti iz IPZ-a umjesto onih iz Instituta građevinarstva Hrvatske s kojima ljudi na terenu nisu bili zadovoljni" ("Večernji list" od 19. studenoga 2001., str. 6.). Idejni načrt trebao je predviđeti, da autocesta ne ide ni Gackim poljem ni rijekom Gackom i da ne ugrožava ni izvorista vode, ni povijesno kulturno nasljeđstvo, a niti da podvaja sela. Novu "Račanovu trasu podvarijante B" predstavnici grada Otočca i stanovnicima Gacke doline objasnio je direktor Hrvatskih autocesta, zagovarajući inačice 'A', rekvirski, da nova Račanova trasa udovoljuje svim zahtjevima pune zaštite okoliša kao i zahtjevima stanovništva Gacke doline.

Predstava "o prihvatanju Račanove trase" odigrana je u Otočcu 20. studenoga 2001., s premijerom Ivicom Račanom u glavnoj ulogi. Evo kako tu predstavu opisuju novinari:

"Premijer Ivica Račan jučer je riješio prvu veliku prepreku u svome ambicioznom projektu gradnje autoceste Zagreb-Split za samo tri godine. Sporovi o trasi te ceste kroz dolinu Gacke čini se da su uklonjeni: Račan je jučer zbog tih sporova doputovao u Otočac, ragzledao trasu autoseće s vidikovca, održao sastanak s ličko-senjskim županom i gradonačelnikom Otočca, a potom i s predstavnicima udruge za zaštitu okoliša. Potom je održana kratka sjednica Povjerenstva za gradnju autoseće i donesena je odluka da se prihvata tzv. modificirana B varijanta. To znači da će cesta ići **rubom doline** (iztaknuo M.M.), da će izbjegći plodna polja i naselja, a da će se na jednome mjestu **ipak približiti rijeći Gacki** (iztaknuo M.M.), no, obećava premijer, uz poštovanje najviših ek-

Mato MARČINKO

oloških standarda... Račan tumači da je varijanta optimalna iz nekoliko razloga. Trasa koja je na kraju odabранa uzima u obzir ekološke i finansijske kriterije, a rezultat je dogovor s predstavnicima lokalnih vlasti, što je premijer također važno. Doduše, ta će varijanta više stajati porezne obveznike i to u prvom redu zbog tunela kroz brdo Plasina, dugog 2,1 km. Moguće je da trasa ipak bude nešto jeftinija, pokazući li stručne procjene da tunnel ipak nije potreban. Odobrena će varijanta zadovoljiti očekivanja građana i omogućiti planiranje razvoja županije i Otočca, kaže Račan. - Na konferenciji za novinare zadovoljstvo tom odlukom iskazali su gradonačelnici Otočca Stjepan Kostelac i ličko-senjski župan Milan Jurković. To je ono. Što smo molili Vladu, kaže Jurković, objašnjavajući da odabranata trasa uzima u obzir zahtjeve za zaštitu naselja, polja i rijeke Gacke. - Koliko će se cesta najviše približiti rijeći Gacki? Svi nadležni zasad izbjegavaju izravan odgovor, jer, kažu, to ovisi o tome što će pokazati i podzemna ispitivanja tla. Udruge za zaštitu okoliša dobile su obećanja da će njihovi zahtjevi biti poštovani. Račan je jučer čak govorio i o tome da će se za neke dijelove ceste tražiti vizualna rješenja, spomenuvši za primjer hotel Gacka, koji u sadašnjem stanju nagrdjuje okoliš. (...) Predsjednica Zelene akcije Jagoda Munić nakon sastanka s premijerom i ministrima izjavila je da je postignut kompromis i da je Vlada ipak ustupila pred javnim mnenjem. Jagoda Munić još nije zadovoljna preglednošću poslova u vezi s gradnjom autoseće, ali dobila je obećanje da će Zelena akcija ubuduće biti informirana o svim pojedinostima. Sa stanovništa te udruge **donji dio ceste u blizini Ličkog Lešča i brda Plasina još se previše približava rijeći Gacki** (iztaknuo M.M.). Istog je stava i predstavnica Foruma za

okoliš Eko-oko Gacka Slavka Bogdanića. No, dobile su obećanje (ludom radovanje, nap. M.M.) da će se uzeti u obzir njezina primjedbu" (J. Cvitković - D. Knežević, "Večernji list" od 21. studenoga 2001., str. 2.).

Cinizam Račanove odluke o izgradnji gacke dionice Autoseće Zagreb-Split po njegovoj "modificiranoj" inačici 'B' je u tomu, da je tobože "ustupio pred javnim mnenjem i pristao na kompromis". Naime Račanov "kompromis" nije suglasje s različitim mišljenjima, nego u lažno ruhu obučena inačica 'A'. Za dokaz navodimo obećani tunel kroz brdo Plasina. On ne će biti izgrađen, ako **stručne procjene** pokazuju, da on nije potreban. Iz dosadašnjega izkustva s Račanovim stručnjacima i njihovim stručnim procjenama možemo predvidjeti, daje spomenuti tunel na vrbi svišala. O drugim obećanjima ne ćemo ni govoriti, jer je dobro poznato koliko Račan drži do svojih obećanja. Provede li se Račanova odluka u djelu, možemo s dr. Srećkom Božićevićem i drugim O sporavateljima Račanove odluke reći: "Zbogom zelena dolino i bistra vodo Gacka!"

I/gradnja autoseće koja ugrožava Gacku dolinu nastavak je ekocida Gacke doline, kaže Vlado Abramović, koji taj ekocid smatra i oblikom genocida: "Iako je jasno da se radi o 'vidu genocida', sam pojam genocida implicira (razumijeva) da se radi o namjernom činu, uključujući u ovom slučaju i ekocid, a ne samo 'nezanicama, koje su dozvolile osakobljenje'... Uz ekonomsku razložnost i projekciju svršishodnosti ceste u budućnosti nedostaje i studija utjecaja na prirodu i pitku vodu podzemlja, što je najblže rečeno neozbiljno, a i protutavno! Iz svega proizlazi da se zapravo radi o opasnoj namjeri: zaduživati Hrvatsku neproaktivnim kreditima čime će se proizvesti siromaštvo i vezalni odnos prema zajmodavcima. — Na pitanje zašto Vlada usprkos svemu ipak ustraže na izgradnji prometnice - središtem ili rubom Gackog polja, znajući da dugoročnu štetu zagadjenja

jedinstvenoga podzemnog bazena pitke vode, nameće se odgovor: ona to čini zato što se pokorava diktatu stranog kapitala. Međutim, cijena pitke vode će u doglednoj budućnosti premašiti cijenu nafta, pa je njeno očuvanje vrijedno svakog truga! Osim toga valja imati na umu da je čist okoliš, s obzirom na sve veći pritisak ekološke javnosti, zapreka neobuzdanjo "industrijalizaciju" ("Vjesnik" od 9. siječnja 2002., str. 12.).

Služući se s Vladom Abramovićem, Jospi Habschhied dodaje: "Prirodni sklad u Gackoj dolini već je narušen, što je plod voluntarizma (samovolje) i komitetskih odlučivanja, protiv kojih se nije smjelo prosvjedovati ni pojedinačno ni grupno (=skupno), a ponajmanje napisima u tisku. Protivnici odluka partijskoga komiteta bili bi osuđeni kao neprijatelji naroda na razbijanje kamena na Golom otoku. Voluntarizma, međutim, ima i danas, a ima i neznačila, a dokazuje to što su mogli zavarati narod predlažući autocestu po toj 'zloj' trasi. Zato bi trebali svaki koji nešto znače u znanosti stati na stranu naroda i na znanstveno osnovi djelovati i obraniti Gacku dolinu. Ministri koji zastupaju izgradnju ceste rubom Gacke doline nastupaju s pozicija sile, a pravdaju se tobožnjom srednjom... Sve bi to trebalo podkrijepiti dokazima. To bi trebalo, ako nitko drugi, učiniti Ministarstvo zaštite okoliša, a njihove su izjave u najmanju ruku zbnjujuće jer tobože može i ovako i onako... Buduća pokoljenja ne bi nam oprostila da zbog tobožnje srednje trajno zaga dimo Gacku dolinu" ("Vjesnik" od 16. siječnja 2002., str. 14.).

Gospodina-druga Ivicu Račana nije briga za buduće naraštaje ni koliko je crno pod noktom. Jedina je njegova briga, da se održi na vlasti danas i u "ovoј zemlji" — kako on naziva Hrvatsku. Na prvom mjestu njegovih "prioriteta" je izgradnja Autoceste Zagreb-Split, izjavio je novinarima (Prilog "Večernjeg lista" Revija od 5. siječnja 2002., str. 21.). On, dakle, ne odustaje od gradnje još jedne dionice novoga hrvatskoga bleiburga i križnoga puta.

"Politika koju provodi vlast premijera Račana već je odavna iza sebe ostavila jasni trag razdora između gospodarskoga rasta i socijalnoga blagostanja.

Ugroženim se kategorijama stanovništva uzima, bogati postaju još nedjirljiviji, a to znači još bogatiji, dok je sva energija vladajućih u državi usmjerenja na zadržavanje vlasti. Tako se u našim prilikama politički despotizam pretvara u socijalni užas... U svjetu još nije zabilježeno da jedna država rasprodra oko devetdeset posto vlastitih banaka. Također nije zabilježeno da pod državnim nadzorom ne ostanu strateške energetske rezerve, čega uskoro u Hrvatskoj ne će biti. Isto tako nije zabilježeno, a to pokazuje svuapsurdnost aktualnih planova za izlazak iz gospodarske recesije, da država koja omora nizati nove porezne namete najugroženijim slojevima pučanstva pomozno navlažuje proračunsko financiranje velikih graditeljskih zahvata i utemeljuje nove fondove koji traže značajna sredstva. Zapitajmo se kakav je smisao svega toga" (Ante Gugo, **Prizvodnja** užasa, "Fokus" od 17. siječnja 2002., str. 2.).

A narod šuti, šuti. Šute njegove akademije i maticе, sveučilišta i udruge za zaštitu ljudskih prava. Iz oporbenih hrvatskih državotvornih stranaka umjesto jerihonske trublje čuje se samo mišji cijuk. I dok tako Hrvatska šuti u njoj se bane "Mlakonje, mukešni, bezočni panduri, / Tuđem slugi služe, tude prirepine, / Mešetari mojo - twoje domovine!" Piljarice glasne, silombaraktari, / Ruševine svijesti, zbirli i hotkari, / Satrapišto puze, mudri idioti, / Ulježi, kajrfe, lažni sankiloti/ (A.G. Matoš, Mora).

Od svih inačica globalizacije Račan i njegova vlasta izabrali su onu najgoru. O njoj dr. Neven Šimac piše:

"Shvatio sam da se o Europi kao hrvatskoj perspektivi ne želi ni razmišljati ni raspravljati. Vjerojatno zato što postoje neke snage u svijetu koje ne žele da se mali tranzicijski narodi približe Europskoj koja je uređena zajednica. Te snage teže da se tranzicijske zemlje otvore grabežnom kapitalu i dopuste da on kupuje i pokupuje sve što je iole rentabilno. Te neoliberale snage 'nove ekonomije' promiču ono što zastupa t.zv. Washingtonski konzensus a to je: liberalizirajte se i deregulirajte maksimalno, ukinite sve carinske barijere, privatizirajte sve što se može, pa i ono što se ne može, neka se država svede na najmanju

moguću mjeru pa će tržište kao kakva 'nevredljiva ruka' - kako je to govorio Adam Smith - sve to lijepe regulirati.

Sve je jasnije da neoliberalne snage razuzdanog finansijskog kapitala, agresivnih trgovaca i transnacionalnih kompanija ne gledaju dobrim okom na Europu i na mogućnost integriranja tranzicijskih zemalja u Europu. Bilo bi im milje da te zemlje postanu otvorena tržišta, ili točnije otvorena lovišta za njihov često beskrupulozni trgovачki i finansijski safari. (...)

Sada Hrvatska ima tri moguća puta... To je put Balkana, gdje je vladajuće pravilo 'ili ja tebe ili nitko nikoga'. Druga mogućnost je regulirana, globalizirana Europa. Treća mogućnost je preputiti se sirenskom zovu neo-liberala, koji globalizaciju žele prikazati kao socijalnu, društvenu, gospodarsku i finansijsku neizbjegljivost, a ustvari žele nametnuti svijet u kojem je sve, pa i sam život, predmet trgovine i objekt profita. (...)

Globalizaciji treba težiti na područjima gdje planetarna povezanost svijeta donosi napredak i koja vitalno ne ugrožavaju male države, niti njihov identitet. To je prvenstveno slučaj Interneta i komunikacijskog napredka, ali i zaštite prirode i neobnovljivih bogatstava. Jer, ako se svede na robu i trgovinu onda je to sumrak civilizacije. A upravo je to, ako ne cilj, a ono predviđava posljedica produktivističke i finansijske globalizacije. Za njih je sve predmet trgovine i profita, pa bio to ljudski genom ili zameatak, zrak ili more, ukratko čitava biosfera.

Evo primjera s jednog drugog područja: po američkom pravu intelektualno vlasništvo nad umjetničkim djelom je roba, kao i svaka druga. I kad ga autor proda, onda prenosi svu prava na kupeca koji ga može izmijeniti, skratiti, uništiti. U Europi pak postoji druga koncepcija koja dirži da je autorsko pravo na zaštitu originalnosti djela i vlasničko pravo, te da autor može sprječiti sve ono što se želi da se s njegovim prodanim djelom dogodi. A da ne govorimo o mnogo većem američko-europskom sporenu na području sigurnosti prehrane, modifikirane hrane, liberalizaciji, uslugama, poljodjelstvom. (...)

(nastaviti će se)

DESETI KONGRES INTERNACIONALNE ASOCIJACIJE ODRŽAN U BUGARSKOJ

Po deseti put sastali su se predstavnici 16 članica Internacionalne asocijacije bivših političkih uznika i žrtava komunizma da iznesu svoje uspjehe, probleme i nastojanja u borbi za uspostavom od strane komunizma pogaženih prava ili barem dostoјna obilježavanja njihove žrtve u jednom vremenu zločinačkog eksperimenta. Ovaj put Kongres je održan u Bugarskoj. Nazočna su bila izaslanstva Albanije,

Piše:

Slavko MEŠTROVIĆ

O teškome financijskom stanju izvještavale su još neke delegacije među kojima i hrvatska. Ona je i u svom referatu pod naslovom «**Značajno smanjenje prava hrvatskih bivših političkih**

uznika» istakla probleme s kojima se od posljednjega kongresa u Budimpešti susreću hrvatski polički uznici. Tako je istaknuto da:

- su nam programi za izdavanje Leksikona bivših političkih uznika; za izdavanje časopisa HDPZ-a «Politički zatvorenik»; za obilježavanje i njegu mesta pojedinačnog i masovnog stradanja; za skrb i njegu starijih, bolesnih i potrebitih bivših političkih uznika, te projekt organiziranja skupova radi očuvanja uspomene na bivše političke uznike i žrtve komunizma koje smo, kao nevladina organizacija, pravodobno i stručno prijavili, odbijeni;

- da je Savez bivših **Titovič** komunističkih partizana za organiziranje skupova i očuvanja svojih uspomena dobio 90.000 kuna, a udruga homoseksualca 24.000 kuna;

- da je Hrvatski sabor točno na dan jugoslavenske komunističke republike (29.11.2001.) prihvatio protuustavan i boljševički zakon kojim su naša prava znatno i retroaktivno ukinuta;

- da nam se, još ne ukinuto, pravo na isplatu naknade raztezanjem ne izvršava, te se i na taj način krše naša ljudska prava;

- da nam se uz pomoć predsjednika Vlade (nesazivanje povjerenstva!) uskraćuje obilježavanje mesta stradanja.

Pred Europski sud za ljudska prava

Za mnoge je izvješće hrvatske delegacije bilo iznenađujuće i poražavajuće. Posebno nakon izvješća Češke delegacije, jer je Češka svojim političkim uznicima po treći put isplatila dodatne naknade, a ovaj puta su za

Rezolucija jednoglasno prihvaćena na prijedlog Zajednice društava političkih zatvorenika u BiH

Izaslanici iz udruga bivših političkih uznika i žrtava komunizma iz 16 zemalja – Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Češke, Estonije, Hrvatske, Latvije, Litve, Madžarske, Moldavije, Njemačke, Poljske, Rumunjske, Slovačke, Slovenije i Ukrajine – na X. kongresu Internacionalne asocijacije bivših političkih uznika i žrtava komunizma, održanom 27. i 28. rujna 2002. u Slančev Brjagu, Bugarska, jednoglasno osuđuju sva razvlaštenja, progone i bilo kakvo rasno, etničko, vjersko i političko čišćenje kao zločin protiv međunarodnog prava, kršenje Konvencije o ljudskim pravima i povredu elementarnoga ustavnog prava na zaštitu života u svojoj domovini.

Bugarske, Bosne i Hercegovine, Češke, Estonije, Hrvatske, Latvije, Litve, Madžarske, Njemačke, Rumunjske, Slovačke i Ukrajine. Svoj izostanak opravdale su Slovenija i Poljska, dok je Moldovu, zbog teškog financijskog stanja, u podnošenju izvješća, zastupao predstavnik Rumunjske. Slovenija i Poljska pismeno su opravdale svoj izostanak obrazlažući ga teškim financijskim stanjem.

Na ostacima bizantskog Nesbara

Radno predsjedništvo

godinu zatvora dobili dodatno 120.000 čeških kruna, dok je Slovačka također donijela zakon kojim se ponijeli slično Češkoj i isplatila za godinu dana zatvora dodatnih 80.000 slovačkih kruna. Nijemci su istaknuli da su po mjesecu zatvora dobili 600 DEM i to nakon što je sud dosudio da se Honeckeru i njegovim drugovima za istražni zatvor ima isplatići po 600 DEM. Prije su im CDU vlade bile odredile manje. Nakon toga zločinac i žrtva izravnani su na 600 DEM. Svugdje je zakon odmah ispunjen osim u Hrvatskoj!

Hrvatsko je izaslanstvo zatražilo potporu Internacionale asocijacije u borbi za svoja prava kod međunarodnih institucija, posebno Vijeća Europe i Europskog suda za ljudska prava u Strassburgu.

Nova na Kongresu bila je delegacija Bosne i Hercegovine. Kongres je s velikim zanimanjem pratilo izvješće **Zajednice društava političkih zatvorenika u BiH**, u kojemu je uz noviju prognoznu stanovništva, radi prvog nastupa, delegacija ukazala i na povijest Bosne i Hercegovine, na nastanak triju vjeroispovijedi, dva pisma, na teritorijalne aspiracije Srbije, na pucanj u Sarajevu posljedice kojeg su kobne ne samo za Austro-Ugarsku monarhiju nego za čovječanstvo, jer je u lome rata (za slabljenje Carske Rusije) s milijunom zlatnih RM u Rusiju ubaCen **Lenjin** i tako omogućena krvava Listopadска revolucija, posljedice koje su stalni zločini i ratovi sve do ovoga kojeg je opet na ovim prostorima a posebno u Bosni i Hercegovini, radi stare želje

teritorijalnog širenja, izveo Srbin **Milošević**

Delegati su mogli čuti da u toj Bosni i Hercegovini bivši politički uznici nemaju nikakvih prava, ne zbog toga što tamo ne bi vladale demokratske snage, nego zbog nejedinstva zastupnika, koji se nisu mogli složiti oko pojma tko je politički uznik u BiH. Čulo se i da u zatvoru Zenici ima slučajeva nasilne islamizacije zatvorenika, što je osudeno kao pojava fundamentalizma, pa se traži od vlasti BiH da nasilje spriječi.

Humanu gestu bivšeg predsjednika njemačke udruge UOKG, gospodina **Gerharda Finna**, ne bismo smjeli preskočiti. Gospodin Finn je prije zahvale na rezibor pozvao čestitati svoga rođendana da mu ne donose darove, nego da daruju novac za fond ugroženih političkih uznika. Tako je nastao nevelik

Predsjednik i izaslanstvo Hrvatske i BiH

fond koji je, po njegovoj želji. Kongres razdijelio posebno ugroženim bivšim političkim uznicima iz raznih zemalja, među kojima je po jedan iz Hrvatske i BiH. Gospodin Finn je poznati novinar, a političkim uznikom postao je kad je Crvena armija slala u logore sve koji su po njihovom mišljenju mogli biti opasni, pa i malodobnike i nevine kao što je bio i on.

Iduci kongres u Slovačkoj

Kongres je prihvatio kandidaturu Slovačke da se idući Kongres održi u loj nemačkih Hrvatima dragoj zemlji. Već se radujemo što ćemo biti gosti kod tako srdračnih i gostoljubivih domaćina kao što su naša slovačka braća.

Na IX. Kongressu InterAssoa odlučeno je da ovaj deseti bude izborni. Predsjednik je u ime predsjedništva

U predahu

podnio izvjeće o radu u proteklom razdoblju koje je od svih delegata prihvaćeno s odobravanjem. Predstavnici svih delegacija izrazili su posebno zahvalnost predsjedniku **Juri Kneževiću** na učinjenom radu i zalaganju za ciljeve Internacionale asocijacije bivših političkih uznika i žrtava komunizma. On je za vrijeme svojega mandata aktivno sudjelovao, između ostalog, na Konferenciji u Ukrajini, u Njemačkoj na seminarima, konferencijama i raznim predavanjima, pa je za nas Hrvate bilo ugodno slušati kako ga njemački delegat **Harald Strunz** hvali da je u Berlinu održao govor kojeg bi trebalo tiskati, jer je tim govorom izrekao sažeto ono najhitnije što nas tišti, pa je zato u toj dvorani, u kojoj su se na podiju i u izravnom radioprijenosu nalazili poznata

Kongres.

Izaslanici Hrvatske, BiH, Slovačke, Češke, Ukrajine i Njemačke

Predstavnici Hrvatske i BiH s međunarodnim i slovačkim 'zaledem'

njemačka voditeljica gospoda Mara, novinar, bivši njemački savezni ministar rada i socijalni skrbci, ali i kontroverzni pokrajinski ministar, nekadašnji student u Moskvi funkcionar komunističkog SED-a a sada reciklirani PDS-ovac, drug **Holter**, pobrao zaslужeni pljesak. Hvaljen i darivan od mnogih već u tijeku Kongresa biva i naš i njihov kandidat za predsjednika. Tajno glasovanje provedeno je pod vodstvom njemačkog delegata, odvjetnika i javnog bilježnika **Günthera Rudolpha**, i izmedu osam kandidata u novo predsjedništvo izabrani su: **Jure Knežević** za predsjednika (Hrvatska), **Roland Bude** za dopredsjednika (Njemačka), za članove predsjedništva izabrani su dr. **Vanda Briediene** (Litva), **Vilmos Vasvari** (Madžarska) i **Ivan Stančev** (Bugarska).

HRVATSKA SELJAČKA STRANKA I NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA (III.)

JUGOSLAVENSKI ZANOS MAČEKOVSKIH "MINISTARA"

Zabrinut nad sudbinom Jugoslavije, dr. Juraj Kraljević u svom govoru preko londonskoga radija BBC 14. kolovoza 1941. izjavljuje: "Hrvatski narod hoće Hrvatsku, hoće slobodnu Hrvatsku, ali ju hoće u zajednici sa Srbima i Slovencima unutar slobodne Jugoslavije, u kojoj će biti osigurana sloboda i napredak jednako i Srbima i Hrvatima i Slovencima i svakom drugom koji bude u njoj, bez razlike vjere i narodnosti, ukoliko bude čovjek i bude poštivao grudu koja ga hrani"(86). Na ovaj govor osmrnale su se zagrebačke novine "Hrvatski narod" i Milica Devčić-Radić, kći Stjepana Radića. "Hrvatski narod" u broju od 17. kolovoza 1941. jugoslavensku vladu naziva skupom političkih očajnika, koji su se "stavili podpuno u službu engleske promičbe, za koju su i prije stalno radili, nekad tajno a nekad javno. Pri tome oni da-kako govore samo ono, što im određuju njihovi poslodavci..." Milica

Devčić-Radić je u "Hrvatskom narodu" od 1. rujna 1941., pripisujući Kraljeviću političku prevrtljivost i osporavajući mu pravo da govor u ime hrvatskoga naroda, posebno naglašava, da je hrvatski narod iskusio "svu blagonačlonost velikih zapanjnih demokracija, koje na sva usta trubeći o pravu samoodređenja naroda, to samoodređenje nisu poštivali. Dvadeset teških i krvavih godina su Hrvati borili za svoju samostalnost, za svoju slobodu i nezavisnu državu Hrvatsku"(87).

Krnjević se odričao i Hrvatske i republikanstva

Naravno, da ove kritike nisu omelje Krnjevića, ako su do njega upoće i došle, da nastavi s promicanjem svojih jugoslavenskih političkih stajališta. Na velikoj manifestaciji britansko-jugoslovenskog prijateljstva u Oxfordu 3. ožujka 1942. on se je u svom govoru iz nekad vatrenog republikanca pretvorio u isto tako vatrenoga jugoslavenskog monarhistu, izjavljujući: "Naše je uvjerenje, daje demokratska i na temelju stvarne ravnopravnosti organizirana Jugoslavija jednako potrebna i Srbima i Hrvatima i Slovencima. No, mi nismo pristaši samo Jugoslavije, nego, da još točnije rečem, Kraljevine Jugoslavije, uvjereni, da ta forma vladavine njoj najbolje odgovara. Mi hrvatski ministri u kraljevskoj jugoslavenskoj vladu zajedno sa svojim srpskim i slovenskim kolegama lojalno podupiremo Njegovo Veličanstvo

Kralja Petra u izvršavanju teške i odgovorne zadaće. Mi smo spremni i u buduće kako predstavnici ogromne većine hrvatskoga naroda lojalno pomagati Njegovo Veličanstvo Kralja Petra u poslijeratnoj obnovi, baziranoj na prošlom i sadašnjem iskustvu"(88).

Dotle hrvatski narod u Domovini o tomu kralju nije htio ništa ni čuti. U svom pak govoru održanom 30. srpnja 1942. u Londonu na Britansko-jugoslavenskoj manifestaciji Krnjević želi dokazati da su Hrvati uvijek bili za Jugoslaviju i nastoji borbu hrvatskoga naroda u Kraljevini Jugoslaviji prikazati borbon protiv režima a ne borbon protiv silom nametnutne tudinske države, pa kaže: "Kao što znate... mi smo bili u opoziciji u Jugoslaviji, sa kraćim prekidima, 20 godina. Ova opozicija pogrešno je tumačena u mnogim krugovima kao opozicija Jugoslaviji. Ustvari mi smo bili protiv režima i njihove anti-demokratske i anti-hrvatske politike"(89). Dana 16. studenoga 1942. preko londonskoga radija BBC on je krajnje nekritično, suprotno povjesnom iskustvu, prikazivao budućnost, koja hrvatski narod čeka u Jugoslaviji: "Cjelokupno dosadašnje i sadašnje iskustvo nas poučava, da nam sva bolja budućnost čeka samo u federalnoj i demokratskoj kraljevini Jugoslaviji. Takova Jugoslavija osigurat će nam i svakom posebno i svima zajedno mir, slogan, napredak i bolju budućnost i bit će koristan član međunarodne zajednice"(90).

Na sjednici jugoslavenske vlade održanoj 16. svibnja 1941. u Jeruzalemu zaključeno je, da se njezino sjedište premjesti u London i da predsjednik vlade s većinom ministara, među kojima i dr. Juraj Krnjević i dr. Juraj Šutej, idu takoder u London, a da u Sjedinjenje Američke Države idu dr. Ivan Šubašić, Bogoljub Jevtić, Franc Snaj, Sava Kosanović i dr. Božidar Marković". Kasnije je odlučeno, da u London ide i dr. Rudolf Bičanić.

U Sjedinjenim Američkim Državama bio je velik broj hrvatskih isel-

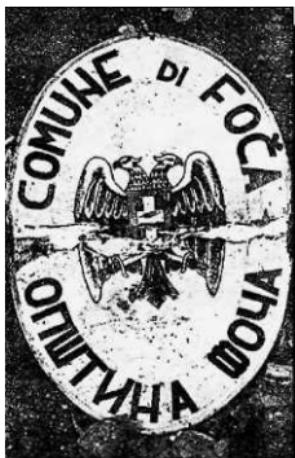
jenika, među kojima je trebalo širiti jugoslavensku promidžbu. Ta zadaća zapala je, dakle, dr. Ivana Šubašiću. Kao što piše Miloš Trifunović sredinom prosinca 1941. Dušanu Simoviću, predsjedniku jugoslavenske vlade, "posao bana Šubašića naročito je bio težak. On ovde kod Hrvata nije zatekao jedinstven pogled, jedinstvo težnja i osećanja, nego sve podjeleno: jedni za Jugoslaviju, za zajedničku državu, a drugi – struja Pavilevica, za kidanje s Jugoslavijom i zahtevom za potpuno odvojenu zasebnu hrvatsku državu"(91). Znači, Šubašićeva

zadaća bila pobijati među američkim Hrvatima težnje za hrvatskom državnom nezavisnošću, pa i za pružanje podrpe Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, i pridobivati ih za obnovu Jugoslavije. Služeći se raznim promidžbenim oblicima, demagogijom i dezinformacijama, on je to dužno činio. Pri tomu je obilato koristio svoj naslov bana Banovine Hrvatske, na koji su Hrvati s poštovanjem gledali. Lažno prikazujući odnose između Hrvata i Srba kroz povijest, u svome krajnje patetičnom govoru američkim Hrvatima u Pittsburghu 16. studenoga 1941. Šubašić je izjavio: "Politika hrvatskog naroda od prvoga dana postanka naše zajedničke države Jugoslavije - a to je politika naša i danas i za sva naša pokolenja - je slobodni hrvatski narod u slobodnoj svojoj Hrvatskoj a u velikoj i moćnoj državnoj zajednici južnih Slovena - Jugoslaviji. (...). Dizem glas protesta što je neprijatelj stvaranjem neke nezavisne hrvatske države razbio i pokušava razbiti našu državnu zajednicu koju je narod slobodnom voljom i krvlu stvarao i stvorio"(92). Na "Hrvatskim danima", organiziranim također u Pittsburghu, u govoru održanom 27. srpnja

1942. on izražava vjeru u "uskrnsnuće i ob-

Jugoslavenska izbjeglička vlada u samostanu Tantura kod Jeruzalema (1941.)

Plodovi talijansko-četničke suradnje

novu veću i bolju Jugoslaviju na temelju načela demokracije slobodnom voljom srpskog, hrvatskog i slovenskog naroda".

Naravno, pozivanje na demokraciju i slobodnu volju nije ništa drugo nego zastor za protuhrvatsku djelatnost. To se vidi i po njegovim daljnji rječima izrečenim u skladu s HSS-ovskom nedemokratskom tradicijom: "...a ako neki agenti i propagandisti žele pobuditi mržnju prema njihovoj slavenskoj braći, posebno prema jugoslavenskoj braći, Srbima, treba ih isključiti iz hrvatskih redova"(93). On sigurno mržnjom naziva ukazivanje na promašenost i stetnost svake pansionalske i jugoslavenske politike, pa bi takvima, koji na to ukazuju, htio Čak zabraniti, da žive u Hrvatskoj i nazivaju se Hrvatima. Beskompromisan u borbi za obnovu Jugoslavije, ističući, daje "odgovoran narodu i Kruni", dokle Petru II. Karadordeviću, Šubašić je ugovor održanom pred iseljenicima u San Franciscu 29. studenoga 1942, naglasio, da "jedini mogući temelj nove Jugoslavije bit će demokracija, ravнопravnost i sloboda za sve jugoslavenske narode", a zatim je odlučno dodao: "Radim za Jugoslaviju jer vjerujem u nju. Ona nije posljedica samo stoljetnih težnji naroda već imperativ životne potrebe"(94). U svojoj poruci upućenoj hrvatskomu narodu preko američkoga radija, a objavljenoj u "Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije - ratno izdanje" od 18. lipnja 1942., on najružičastijim bojama ocrтava buduću Jugoslaviju: "Danas gra-

dimo novu Jugoslaviju - ne onaku, kao što je bila u prošlosti - već bolju i pravedniju, sa slobodom za sve, sa pravdom za sve, sa istim pravima za sve, Jugoslaviju u kojoj nikad neće biti ni ugnjetavanja niti proganjanja ni pojedinaca ni naroda, i u kojoj će da živi samo jedna stvar, to jest slobodna volja naroda izražena načelima prave demokracije"(95). U istom duhu nastupio je i na Kongresu američkih Hrvata održanom u Chicagu 20. i 21. veljače 1943.(96).

Šubašićeva borba za Jugoslaviju

Sve te riječi su zaista bacanje prašine u oči narodu ili, što bi rekao dr. Ante Starčević, "za obsjenjeni prostotu". Šubašić se nije zaustavio na ovakvim demagagičkim frazama, kako bi postigao cilj: obnovu Jugoslavije. Ona je njegov san. To dolazi do izražaja i u njegovim pismima upućenim javnim ličnostima. U mjesecu listopadu 1943. uputio je pismo Rooseveltu, u kojemu izražava sreću, što su mu američki predsjednici i američka vojska pružili priklik, da se bori za spas Jugoslavije, "koja je uskrsla u posljednjem ratu nakon herojskih podviga slavne srpske vojske u kojoj sam imao čast služiti", ističući da ga je kralj Aleksandar izabrao za predstnika u svojim susretima s Mačekom(97). Njegova odlučnost u obrani Jugoslavije možda najjasnije dolazi do izražaja u pismu upućenom 30. listopada 1943. Ronaldu Campbelu ministru u britanskom veleposlanstvu u Washingtonu, u kojemu piše: "Kao zakoniti predstavnik hrvatskog naroda i Ban Hrvatske, ja sam učinio sve, ijoš danas činim, što je u mojoj moći, da preko Krune očuvam jedinstvo Jugoslavije(...). Ako se jedinstvo Jugoslavije ne može sačuvati preko kralja Petra, treba pokušati, da se očuva Kruna, a ako to nije moguće, mora se sve poduzeti, da se sačuva jedinstvo Jugoslavije preko naroda. To se može postići ako se ukloni sve, a ja naglašavam sve, što smetajedinstvu Srbia, Hrvata i Slovenaca, jer bez jakog jedinstva tih naroda, svaki od njih je osuden na propast"(98).

U glorificiraju Jugoslaviju i jugoslavensku za Krnjevićem i Šubašićem nimalo ne zaostaje Ilija Jukić, pomoćnik ministra vanjskih poslova. Zaboravljajući na žrtve hrvatskoga naroda u Jugoslaviji i gaziću po usponu na njih, on u govoru održanom 18. prosinca 1941. na londonskom radiju BBC izjavljuje: "Hrvati, Srbi i Slovenci poučeni skupim iskustvima i doživjevši da vide čisto i bistro kako raztrgana Jugoslavija znači strangranost i

srpskih i hrvatskih i slovenačkih zemalja, znati će, nakon poraza svojih dušmana, uređiti svoju državnu zajednicu Jugoslaviju na boljim temeljima nego što su prije bili, tako da će ona za sve nas biti najbolja: slobodna i velika Hrvatska, slobodna i velika Srbija, slobodna i velika Slovenija"(99). Vrijedajući hrvatske žrtve, koje su pale u Jugoslaviji od srpske ruke, isti misli iznosi i u govoru održanom 4. travnja 1942., u kojemu ističe: "I on (Maček, op. I. G.) i njegov veliki predhodnik (Stjepan Radić, op. I. G.) nosili su u sebi duboko ukorijenjeno uvjerenje, da je harmonija hrvatskih i srpskih težnji, shvaćanja i interesa najbolje jemstvo za narodni napredak Hrvata i Srbia i za opstanak njihove državne zajednice. (...) Jugoslaviju, obnovljenu i sredenu, Čeka dolično mjesto u budućoj preuređenoj Evropi. Onaje jedino jemstvo za konačno okupljanje svih Hrvata, Srbia i Slovenaca u jednu državnu zajednicu na pravednoj etnografskoj osnovi"(100).

Na isti način su govorili i ostali predstavnici Hrvatske seljačke stranke u inozemstvu. Bez obzira kakva ona bila, Jugoslavija je njihova vjera i cilj. Ona za njih nema alternative. Čak ni teoretski ne pomislijaju na nezavisnu hrvatsku državu, pa makar hrvatski narod doživio sve naigore u Jugoslaviji. Ondje je razumljivo, da Nezavisnu Državu Hrvatsku mrze i nastoje je srušiti. U tomu im je svatko dobro došao. Stoga je hoće na svaki način kompromitirati, iskoristavajući njezine slabosti. To je uvijek moguće, jer ni jednu ideju nije moguće tako savršeno ostvariti, da ostvarenje nemu nikavih manjkavosti. Tako je bilo i s Nezavisnom Državom Hrvatskom. Kmjević i njegovi sudrugovi su u svojim napadajima uzimali u obzir okolnosti u kojima je ona nastala i djelovala nitи su svojom kritikom nastojali ukloniti njezine slabosti. Oni je nisu željeli popravljati nego zbrisati s lice zemlje, često se farizejski prikazujući, da napadaju rezin dr. Ante Paveliću. No, to nije bila istina. Oni su u stvari išli za kompromitiranjem same ideje hrvatske državne

Krnjevićeva mržnja prema Nezavisnoj Državi Hrvatskoj otvoreno proizlazi iz njegova govora održanoga na londonskom radiju BBC 11. listopada 1941.: "Tako je Pavelić izdao svoju 'nezavisnu Hrvatsku' još prije nego li je do nje i došlo. Rodila se u laži, izdaji i nepoštenju, to joj je ostalo kao milinski kamen zavezan oko vrata, koji je guši i sve dublje vuče u propast". Poriče njezinu nezavisnost, također poriče da ju je

stvorio hrvatski narod. U govoru održanom 30. srpnja 1942. u Londonu na Britansko-jugoslavenskoj manifestaciji izjavljuje: "Sada se Hrvati nalaze u veoma teškom položaju. Sudeći površno, oni imaju nezavisnu državu koju su stvorili Hitler i Mussolini. U stvari oni ne samo da nemaju države uopšte, već su brutalno ugnjetavani i iskorišćavani za svrhe nemačkih i italijanskih napadača. Narod je porobljen, a njegovi voje zatvoreni i ubijeni". U govoru održanom preko londonskoga radija BBC 11. listopada 1941. poriče, da je hrvatski narod uopće htio, pa prema tomu i stvorio, Nezavisnu Državu Hrvatsku, nego mu je nametnuta njemačkim bajonetama: "Jučer se navršilo 6 mjeseci, što je Hitlerova vojska ušla u Zagreb i što je pod zaštitom njemačkih bajoneta proglašena 'slobodna i nezavisna Hrvatska država'", a za Pavelića kaže, da je "kao prodana mješina izvršio ono, što se obvezao učiniti, dok ga je Mussolini uzdravao u Italiji".

Paveliću redovito upućuje najbrutalnije uvrede, nedostojne političara i civilizirana čovjeka. Kada govori o Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, redovito upotrebljava izraz takozvana. Time hoće reći, da ona i nije država. U izjavi, što ju je 9. svibnja 1941. dao jeruzalemskim novinama "The Palestine Post", kaže: "Takozvana Nezavisna Hrvatska nalazi se pod neposrednom njemačkom okupacijom, ili pod upravom marionetskog režima u Zagrebu. (...). Bila bi velika pogreška smatrati ovu vladu da ona predstavlja ma i jedan dio hrvatskog naroda". Cijeli svoj govor održan 28. kolovoza 1941. posvetio je napadaju na Nezavisnu Državu Hrvatsku, nazivajući je opet "takozvana", a za Pavelićeve političke postupke kaže da ih je mogao učiniti samo onaj, "ko ništa ne razumije u politici, i tko je skrajnje pokvaren". Nijekanje hrvatske državne nezavisnosti sastavni je dio i Krnjevićeva govora od 14. kolovoza 1941., u kojem tvrdi, da to nije "ni sjena nezavisne države" (101). U napadajima na Nezavisnu Državu Hrvatsku od Krnjevića se nimalo ne razlikuje dr. Ivan Šubašić. U govoru održanom u Pittsburghu 16. studenoga 1941. iznosi notornu laž, kada tvrdi, da "nigdje nije u povijesti zabilježena ni svađa a kamoli bitka između slovenačkog i hrvatskog naroda ili hrvatskog i srpskog", budući da povijest Kraljevine Jugoslavije i nije ništa drugo nego permanentni sukob između hrvatskoga i srpskoga naroda. U vrijedanju Pavelića i ustaša Krnjevića i Šubašića "dostojno" slijedi Ilija Jukić. U govoru održanom 18.

prosinca 1941. on za Pavelića i ustaše kaže, da su "krvavi nosioci nacističko-fašističkog poretka u tobožnjoj "nezavisnoj, slobodnoj hrvatskoj državi", a u nastavku toga govora tvrdi, da je Pavelić pozvan "u Italiju, da još dublje zagazi u započeto izdajstvo protiv hrvatskog naroda". U svom pak govoru od 4. travnja 1942. ustaše naziva "Pavelićevim gangsterima" (102).

Manipulacija ratnim žrtvama

Posebna tema napadaja Hrvatske seljačke stranke bio je odnos Nezavisne Države Hrvatske prema Srbima. Izbjegličkoj vlasti u Londonu stizale su preko

Nepoznati autor, vj. Ferdo Bis (?), vl. Arhiv Hrvatske, 1944. g., dim. 950 x 630 mm, offset, na poleđini piše:
"Promičba 1944."

Carigrada, Ankare i Kaira neprovjerene vijesti o progonima Srba u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. U mjesecu kolovozu 1941. Srpska pravoslavna crkva uputila je također njemačkom generalu **Danckelmanu** memorandum s takvim sadržajem. U memorandumu se govori, u skladu sa srpskim načinom izmišljanja brojki, o vrlo visokom broju poubijanih Srba. Taj memorandum je krajem rujna iste godine dr. Miloš Sekulić, jedan od prvaka Zemljoradničke stranke, zajedno s tekstom Ravnogorskoga četničkog pokreta **Draže Mihailovića**, dostavio izbjegličkoj vlasti u Londonu. U mjesecu prosincu 1941. na taj se je memorandum, doduše s jugoslaven-

skoga stajališta i s mržnjom prema ustašama, svojim memorandumom kritički osvrnuo dr. Rudolf Bičanić, doveći u pitanje njegovu vjerodostojnost i utemeljenost. Težište je Bičanićeva memoranduma u odbacivanju kolektivne odgovornosti hrvatskoga naroda, ali pri tomu ne poriče da su se žrtve dogodile, iako u daleko manjoj mjeri, navodeći usput da su i četnici počinili zločine nad hrvatskim narodom (katolicima i muslimanima) (103). Ali još prije prispeća memoranduma Srpske pravoslavne crkve prvaci Hrvatske seljačke stranke u emigraciji, na čelu s dr. Jurjem Krnjevićem, počeli su napadati Nezavisnu Državu Hrvatsku i Ustaški pokret zbog pokolja Srba, prešućujući svu istinu o tomu. U kasnijim napadajima nisu uzimali u obzir čak ni kritičke primjedbe dr. Rudolfa Bičanića, inače jednoga od svojih uglednih prvaka. Ne samo da su prešućivali napore vlasti Nezavisne Države Hrvatske da se uvede pravni red i sigurnost, nego su posve prešućivali začetnike toga ludila i četničke i partizanske pokolje nad Hrvatima, bilo katolicima bilo muslimanima, iako su za te zločine vrlo dobro znali. Njima nije bio cilj govoriti istinu nego rušiti državu, za koju se je njihov narod plebiscitarno izjasnio.

Tako je dr. Juraj Krnjević u svome već više puta spominjanom govoru preko londonskoga BBC-a 14. kolovoza 1941. izjavio: "S nedjelima što ih ta izdajnička družba vrši nad Srbima hrvatski narod nema ništa zajedničkoga. (...). Takvi su zločini tuđi hrvatskomu narodnom karakteru, i najveću bi pogrešku činio onaj koji bi poistovjetio hrvatski narod s nedjelima šaćice pokvarenih hrvatskih poluinteligenata. (...). Ja poznajem srpski narod kao politički školovan i siguran sam da će sada, kada ga šaćica hrvatskih izdajica progoni, točno praviti razliku između tih neljudi i hrvatskog naroda..." Iz ovoga govora izvire krajnji Krnjevićev cinizam, jer iznosi da je u Kerestincu "internirano preko 2.000 prvaka Hrvatske seljačke stranke, od kojih je 180 strijeljano" (104), što je notorna laž, a poznato je da je baš Hrvatska seljačka stranka osnovala sabirni logor u Kerestincu i u nj internirala komuniste. Ovu svoju laž on je istoga dana ponovio u audijenciji, u koju ga je primio britanski predsjednik vlade **Anthony Eden**, iznoseći mu još i druge neistine. Slično je Krnjević govorio i na londonskomu radiju BBC 11. listopada 1941., tvrdeći, "da je jedina neograničena vlast dana Paveliću i ustašama u tome, da počinjaju zvjerstva nad Srbima". Istu misao ponavlja i u go-

voru od 8. svibnja 1942., kada kaže, da je strašno i "grozno ono što se dogodalo kod nas posljednjih 10 mjeseci, a najstrašniji su zločini počinjeni nad nevinim Srbima"(105). I mogli bismo navesti desetak njegovih govorova s takvimi ili sličnim tvrdnjama.

Za Krnjevićem u klevetanju nimalo ne zaostaje dr. Ivan Šubašić. U već spomenutom govoru održanom u Pittsburghu 16. studenoga 1941. uzvikuje, da diže glas prosvjeda protiv jugoslavenskih neprijatelja, koji su "dali razbojničkoj organizaciji svog plaćenika poglavnika Pavelića u času kada sa svojim ustašama čine najbestjaljnije zločine nad bratskim srpskim narodom i onim div-junacima hrvatskim koji se stavljaju u odbrunu svoje narodne časti i svog narodnog hrvatskog ponosa"(106). Sličnoga su sadržaja i govorili Ilijе Jukića.

No, ne napadaju prvaci Hrvatske seljačke stranke u emigraciji samo hrvatsko državno vodstvo. Oni napadaju svakoga tko daje podporu hrvatskoj državi, pa i katolički episkopat. Prijeteći osudama u stvari svima onima, koji ne slijede njegova politička stajališta. Krnjević u govoru održanom na londonskom radiju BBC 16. studenog 1942. optužuje hrvatske državne vlasti zbog tobožnjeg prisilnoga pokatoličavanja, pa kaže: "Ne obraćam se dr. Šariću (nadbiskupu vrhbosanskomu, op. I. G.) koji se ponaša kao oni, koji su izgubili dušu i savjest, nego vama ostalima poglavarima katoličke crkve u Hrvatskoj, da ispitate svoju savjest, jeste li sto po sto izvršili svoju dužnost? Nije dosta postaviti neke komplirane sudove i stidljivo se ogradići od ustaških zločina, poimence od ustaškog pokatoličavanja, nego je potrebna vaša muška riječ osude, kako bi to bilo u skladu i s osjećajem hrvatskog narda i s naukom katoličke crkve. A takove riječi do sada iz usta naših vjerskih poglavara nažalost nismo Čuli"(107).

Na ove neistinite i uvredljive riječi odgovorio je zagrebački nadbiskup dr. Alojzije Stepinac u svojoj propovijedi pred katedralom u Zagrebu na blagdan Krista Kralja 31. listopada 1943. riječima, da Katolička Crkva nije niti želi biti "bilo čija politička trublja, koja prilagođuje svoj glas k časovima željama i potrebljama pojedinih stranaka ili pojedinačna", nastavljujući: "Ali već danas bismo željeli staviti na stanovite krugove, organizacije i pripadnike drugih narodnih skupina upit, da li je Katolička Crkva huškala na rat, koji je donio tako strašne

posljedice, ili netko drugi? Da li je Katolička Crkva godinama stvarala u dušama nezadovoljstvo i podivljajstvo, koja je urodila tako žalosnim posljedicama? Koliko je puta u zadnja dva decenija Katolička Crkva opominjala sve predstavnike kulturnog i političkog života, da se prestane s gaženjem ljudskih u narodnih prava; da se prestane štampom i kinima rušiti plemenito čovještvo i čudorednost u narodu"(108). Nesumnjivo je, da su ove riječi kritike upućene jugoslavenskoj izbjegličkoj vlasti u Londonu, u kojoj je Krnjević zauzimao položaj podpredsjednika. Ali isto tako je zanimljivo, da su ove Krnjevićeve optužbe na račun Nezavisne Države Hrvatske i katoličkog episkopata iznesene 1942., dakle u vrijeme kada su se uspostavom Hrvatske pravoslavne crkve, amnestijama i drugim državnim mjerama odnosi sa Srbima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj počeli sredavati.

U napadajima Hrvatske seljačke stranke na Nezavisnu Državu Hrvatsku zaista se radi o najzlobnijoj promidžbi, punoj laži i svjesnih neistina. Želeći upozoriti na te laži i neistine iscrpno smo obradili istinito stanje stvari u odjeljku ovoga rada pod naslovom "Hrvati u borbi za narodni i državni opstanak". Svaka tvrdnja temeljena je na prvorazrednim dokazima, koji pobijaju sve govore i druge promidžbene poruke dr. Jurja Krnjevića i njegovih stranačkih sudrugova. No, dok su se oni svinj sredstvima služili u borbi protiv ustaša i Nezavisne Države Hrvatske, prema Draži Mihailoviću i Josipu Brozu Titu bili su posve drugačiji.

BILJEŠKE:

86. D. Šujjak, nav.,dj., str. 265.
 87. Isto, str. 266.- 267.
 88. Isto, str. 281.-282.
 89. Isto, str. 290.
 90. Isto, str. 293.
 91. B. Krizman, nav. dj., str. 255.
 92. D. Šujjak, nav. dj., str. 275. i 276.
 93. D. Šepić, nav. dj., str. 72.
 94. Isto, str. 83.
 95. D. Šujjak, nav. dj., sli. 289.
 96. D. Šepić, nav. dj., str. 104. i 105.
 97. Isto, str. 128.
 98. Isto, str. 130.
 99. D. Šujjak, nav. dj., str. 279.
 100. Isto, str. 282. i 283.
 101. D. Šujjak, nav. dj., str. 253., 264., 269., 270., 272., 273. i 291.
 102. Isto str. 275. 275s., 279. i 283.
 103. B. Krizman, nav. dj., str. 257.- 268.
 104. D. Šujjak, nav. dj., sir. 264. i 265.
 105. Isto, str. 267., 268., 273. i 286.
 106. hui, str. 276.
 107. Isto, str. 293.
 108. Zbornik "Stepinac mu je ime", sv. I. s.U. 46.
- (nastaviti će se)

Brinje 1539.

BR. IME I PREZIME	IME OCA
244. Marko Rumenović	Vid
245. Miko Rumenović	Vid
246. Marko Fumić	Tome
247. Stipe Fumić	Stipe
248. Stipe Vidaković	Miko
249. Vlad Jelić	Jure
250. Stipe Draženović	Miko
251. Miko Draženović	Ive
252. Ive Draženović	Joso
253. Marko Draženović	Jure
254. Jure Draženović	Jure
255. Stipe Draženović	Jure
256. Marko Draženović	Marko
257. Stipe Draženović	Marko
258. Ive Draženović	Marko
259. Tome Draženović	Tome
260. Stipe Draženović	Jure
261. Joso Mesić	Marko
262. Tome Mesić	Marko
263. Ivan Mesić	Ive
264. Stipe Mesić	Ive
265. Ive Mesić	Mijo
266. Mile Mesić	Jure
267. Jandre Mesić	Jure
268. Grego Mesić	Jure
269. Marko Mesić	Jure
270. Tonček Mesić	Jure
271. Ive Mesić	Miko
272. Pavle Majtinč	Pave
273. Jure Smoječić	Miko
274. Mijo Smoječić	Vid
275. Mile Smoječić	Miko
276. Miko Smoječić	Vid
277. Mile Smoječić	Marko
278. Tomo Smoječić	Stipe
279. Vlade Holjevac	Anton
280. Joso Holjevac	Marko
281. Marko Jelić	Jure
282. Miko Draženović	Miko
283. Stipe Mesić	Mijo
284. Jure Vuković	Joso
285. Joso Vuković	Joso
286. Marko Vuković	Marko
287. Tomo Bičanić
288. Marko Bičanić	Miko
289. Ivan Bičanić	Miko
290. Lovro Vučetić	Luka
291. Kata Lokmer	Joso i Man

PARTIZANSKO-KOMUNISTIČKI ZLOČIN U OPĆINI BRINJE 1941.-1945. (II.)

*Priredio:**Ivan VUKIĆ*

POPIS ŽRTAVA DRUGOGA SVJETSKOG RATA, PORATNE ŽRTVE I ŽRTVE VELIKOSRPSKOG RATA PROTIV HRVATSKE ZA PODRUČJE KRIŽPOLJA 1941.-1945.1 KASNIJE:

1. Petar Draženović	Petar	59. Petar Liniarić	Marko	BR. IME i PREZ. IME OCA i MAJKE
2. Fran Krznarić	Fran	60. Mile Pernar	Tomo	113. Anton Borić Frane i Kata
3. Mate Perković	Ive	61. Tome Pernar	Vid	114. Marko Borić Joso i Anica
4. Tomo Perković	Mile	62. Mate Pernar	Ivan	115. Tomo Borić Joso i Anica
5. Marko Perković	Mile	63. Fran Pernar	Stipe	116. Stipe Borić Miko i Marija
6. Tomo Perković	Luka	64. Marica Pernar	Stipe	117. Marija Borić
7. Luka Perković	Luka	65. Stipe Pernar	Mijo	118. Mate Borić Mate i Manda
8. Petar Perković	Luka	66. Vlad Pernar	Mijo	119. Petar Borić Mate i Manda
9. Ivan Perković	Luka	67. Stipe Pernar	Miće	120. Mile Borić Mile i Marija
10. Petar Perković	Pave	68. Miće Pernar	Marko	121. Miko Borić Jure i Ruža
11- Mile Perković	Joso	69. Jive Pernar	Joso	122. Ivan Borić Jure i Ruža
12. Mate Perković	Joso	70. Joso Pernar	Joso	123. Miko Borić Miko i Manda
13. Mile Perković	Vid	71. PerePernar	Ive	124. Miko Borić Ivan
14. Tome Perković	Male	72. Bare Pernar	Letinac	125. Mate Borić Frane i Vaja
15. Marko Perlić	Jure		rod. VMiće	126. Jure Borić Mijo i Manda - Lugar
16. PeierPerlić	Mile	73. Ivan Vuković	Ivan	127. Mile Borić - Moler
17. Marko Perlić	Marko	74. Nikola Vuković	Ivan	128. Pav Galetić Ivani i Kut
18. Marko Perlić	Miko	75. Marko Vuković	Ivan	129. Ivan Galetić Jure i Manda
19. Josip Perlić	Josip			130. Mile Galetić Jure i Manda
20. Miko Perlić	Male			131. Mate Galetić Vid i Marija
21. Tomo Perlić	Jure			132. Mate Galetić Petar i Ruža
22. Miko Perlić	Jure			133. Ivan Galetić Marko i Ruža - Jovica
23. Ivan Perlić	Jure	76. Marijan Alić	Jure	134. Tome Galetić Tome i Manda
24. Ivan Perlić	Marko	77. Joso Alić	Jure	135. Marko Galetić Jure i Manda
25. Miko Perlić	Male	78. IvanGaletić	Tomo	136. Mile Galetić Pavlo i Jelka
26. Anton Perlić	Mile	79. Miko Galetić	Ivan	137. Ivan Galetić Pave i Anica
27. Miko Perlić	Stipe	80. Ivan Krznarić..	Skale Cestara	138. Jurica Krznarić Jure i Jelka
28. Tome Perlić	81. Ivan Krznarić	Veka	139. Mile Krznarić Frane i Ruža
29. Mile Pavlović	Vid	82. Ivan Milaković	Pero	140. Luka Krznarić Joso i Anica
30. Marko Rajković	Ivan	83. Joso Milaković	Ivan	141. Mile Krznarić.....rod. 1926.
31. Miko Rajković	Petar	84. Tome Milaković	Duje	142. Joso Krznarić Joso i
32. Mile Rajković	Jakov	85. Marija Majačić	143. Mile Mesić Anton
33. Miko Rajković	Vid	86. IvanMedarić	Rajkan	144. Mijo Mesić Anton
34- Ante Trtanj	Tome	87. Toneck Pavlović	Marko	145. Frane Mesić
35. Joso Trtanj	Mile	88. Vlad Sprajc	Anton	146. Ivan Mesić Ivan i Kata
36. Ivan Trtanj	Mate	89. Mile Vidaković	Jure	147. Mile Mesić Miko i Jelica - None
VELIKI KUT:		90. Petar Vidaković	Tomo	148. Mile Mesić Marko i Marija
37. Pave Draženović	Marko	91. Mile Vidaković	Tomo	149. Pavle Mesić Tomo i Mirica, Mande-Ruda
38. Miko Draženović	Dane	92. Mile Bolješić	Anton	150. Anton Mesić Tomo i Manda-Ruda
39. Ante Draženović	Petar	93. Fran Bolješić	Jure	151. Mile Mesić Anton i Katica
40. Stipe Draženović	Joso	94. Anton Bolješić	Joso	152. Mile Mesić Mate i Kata - Cimerman
41. Miko Draženović	Miko	95. Slavko Bolješić	Mile	153. Tomo Mesić Blaž i Jelica-Trašac
42. Marko Draženović	Mile	96. Ivan Bolješić	Ivan	154. Miko Mesić
43. Mijo Draženović	Tomo	97. Mate Bolješić	Mate	155. Tomo Mesić Tomo i Antica-Beng
44. Ivan Draženović	Tomo	98. Mile Krznarić	Ivan	156. Joso Mesić Marko i Kata-Moro
45. Pave Draženović	Mile	99. Ivo Perković	Ban	157. Miko Mesić Matin
46. Tone Šebalj	Vid	100. Joso Perković	Jive	158. Kata Mesić
47. Miko Šebalj	Bozo	101. Ivan Perković	Marko	159. Miko Mesić Joso i Luče
48. Anton Šebalj	Bozo	102. Pave Perković	Mijo	160. Ivan Mesić Ivan i Marica-Rusija
49. Jure Šebalj	Bozo	103. Sibirkuci-kuvić	Luka	161. Tomo Mesić Joso i Marica
50. Mijo Šebalj	Ivan	104. Mile Perković	Mile	162. Mile Mesić Marko i Marija
51. Mile Medarić	Tomo	105. Luka Perković	Mile	163. Marko Novacić Joso i Marica
52. Mijo Perlić	Mate	106. Mile Perković	164. Miko Novacić Anton i Lucija
53. MirePetrović	Mile	107. Fran Perković	Mile	165. Anton Novacić Pave i Anka
54. Jure Petrović	Mile	108. Stipe Šebalj	Vid	166. Stipe Pavlak Vinko i Anka
55. Jure Petrović	Ivan			167. Joso Pavlak Miko i Anka
56. Mile Tičak	Ivan			168. Pave Pavlak Miko i Kata
KRIŽ - KAMENICA:				169. Mate Pavlak Ivan i Tonka
BR. IME i PREZ. IME OCA i MAJKE				170. Marko Sprajc Miko i Ruže
109. Mile Borić	Jure i Manda			171. Ivan Toljan PetariRuža
110. Marko Borić	Mile i Mirica			172. Petar Toljan Mijo i Marna
111. Marko Borić	Mile			173. Mile Toljan PetariRuža
112. Fran Borić	Ivan i Mandica			

KAŠANI, VULIĆII PERNARI:

57. Tomo Linarić	Tomo
58. Ivan Linarić	Pero

BR. IME i PREZ.	IME OCA i MAJKE
174. Petar Toljan	Mile i Ruža
175. Ivan Borić	Petar
176. Marko Božićević	Marko
177. Josip Božićević	Marko
178. Marko Božićević	Miko i Milka
179. Karle Božićević	Mile i Marija
180. Pave Božićević	Mile i Marija
181. Mate Borić	Frane i Anka
182. Bořić
183. Ivan Bořić	Frane i Ruža
184. Vinko Bořić	Marko i Anka

BR. IME i PREZ.	IME OCA i MAJKE
185. Luka Bořić	Jure i
186. Mate Božićević	Miko i Milka
187. Marko Navačić	Anton i Lucija
188. Luka Pavlović	Jakov i Kata
189. Marko Pavlović	Valentin i Marija
190. Stipe Pavlović	Stipe i Kate
191. Ivan Pavlović	Valentin i Marija
192. Mile Pavlović	Marko i Marija
193. Mate Pavlović	Marko i Matija
194. Stipe Pavlović	Anton i Julka
195. Ivan Pavlović i Anka

BR. IME i PREZ.	IME OCA i MAJKE
196. Ivan Pavlović	Marko i Lucija
197. Stipe Pavlović	Stipe i Anka
198. Miko Pavlović i Anka
199. Anton Pavlović	Marko i Marija
200. Stipe Pavlović	Anton i Julka
201. Marko Šprajc	Ivan i Anka
202. Marko Šprajc	Luka i Jelka
203. Ivan Šprajc	Luka i Jelka
204. Mate Šprajc	Anton i Anka
205. Marko Šprajc	Anton i Anka

**POPIS ŽRTAVA DRUGOGA SVJETSKOG RATA, PORATNE ŽRTVE I ŽRTVE VELIKOSRPSKOG RATA
PROTIV HRVATSKE 1941.-1945. GOD. I DALJE ZA PODRUČJE JEZERANA:**

BR. IME i PREZIME	IME OCA
1. Mile Bořić
2. Miko Dumenčić	Mate
3. Dragan Dumenčić	Dragutin
4. Mile Dumenčić	Mate
5. Tomo Gerovac	Ivan
6. Dragan Gerovac	Tomo
7. Ivan Gerovac	Tone
8. Mate Gerovac	Petar - Grenac
9. Marko Gerovac	Marko
10. Karlo Gerovac	Tomo
11. Katica Gerovac R. Car
12. Stjepan Jelić	Miko
13. Zvonko Jelić	Miko
14. Mijo Jelić	Joso
15. Petar Jelić - Tonkin
16. Mile Jelić	Stjepan
17. Tomo Jelić	Tomo
18. Mate Jelić	Miko
19. Alojz Jelić	Miko
20. Ivan Jelić - Marija
21. Vlade Jelić - Marija
22. Marko Mesić	Marko
23. Mijo Mesić	Marko
24. Ivan Mesić	Luka
25. Rude Mesić
26. Jakov Mesić	Frane
27. Mile Mesić	Jure
28. Stipe Mesić	Ivan
29. Kata Mesić	Pave R. Jelić
30. Slavko Jelić	Jure
31. Luka Sertić	Marko
32. Pave Sertić	Marko
33. Tome Sertić	Mate
34. Tomo Milokonoja	Alojz
35. Mile Milokonoja	Tone

BR. IME i PREZIME	IME OCA
36. Ivica Miloknoja	Tone
37. Marko Obajdin	Marko
38. Lojze Oštrman	Lojze
39. Jure Oštrman	Lojze
40. Tome Pavlović	Lojze
41. Peter Pavlović	Stipe
42. Slavko Pavlović	Marko
43. Vinko Pavlović	Marko
44. Karlo Pavlović	Mile
45. Ivan Pavlović	Marko
46. Marko Pavlović	Luka
47. Jure Pavlović	Lojze
48. Mile Pavlović	Jure
49. Mile Pavlović	Miko
50. Miko Pavlović	Stipe
51. Stipe Sertić	Tomo
52. Mile Sertić	Jure
53. Stjepan Šarar	Frane
54. Ivan Šarar	Frane
55. Marko Šarar	Frane
56. Mate Sertić	Mate
57. Marko Vuković	Joso
58. Alojz Vuković	Joso
59. Mile Dumenčić	Marko
60. Ruda Eneršić - Jozefina
61. Ivan Draženović	Mile
62. Jurica Geršak	Mile
63. Frane Golub	Mile
64. Mile Golub	Jure-Milin
65. Ljubica Flanjak	Jure
66. Ivan Holjevac	Ivan
67. Mile Holjevac	Ivan
68. Ivan Holjevac	Lojze
69. Stipe Krznarić	Karlo
70. Drago Krznarić	Pero

BR. IME i PREZIME	IME OCA
71. Tone Mesić	Jakov
72. Mile Mesić
73. Mile Mesić	Mikica
74. Frane Nikšić	Frane
75. Joso Nikšić	Ivan
76. Ivan Nikšić	Ivan
77. Petar Nikšić	Jure
78. Mile Nikšić	Pero
79. Mile Nikšić
80. Nikola Jelić
81. Tome Petrović	Lojze
82. Miroslav Parac
83. Joso Štefanić	Ivan
84. Drago Sertić	Pave
85. Mile Smolčić	Marko
86. Mile Sertić	Lojze
87. Tone Sertić	Lojze
88. Ive Sertić
89. Joso Sertić	Dragan
90. Milan Sertić	Tome
91. Dragan Sertić	Pave
92. Jelka Sertić
93. Joso Sertić	Pave
94. Ivan Sertić
95. Tone Sertić	Mijo
96. Mijo Sertić	Jure
97. Marko Sertić	Miko
98. Mile Sertić	Ivan
99. Mate Trtanj	Ivan
100. Frane Trtanj	Ivan
101. Marko Trtanj	Ivan
102. Mijo Trtanj	Ferde
103. Mile Trtanj	Frane
104. Drago Trtanj	Stevo
105. Jakov Vranić	Ivan

**POPIS ŽRTAVA DRUGOGA SVJETSKOG RATA, PORATNE ŽRTVE I ŽRTVE VELIKOSRPSKOG RATA
PROTIV HRVATSKE 1941.-1945. GOD. I DALJE ZA PODRUČJE STAJNICE:**

BR. IME i PREZIME	IME OCA
1. Ivan Dumenčić	Luka
2. Slavko Dumenčić	Marko
3. Jure Dumenčić	Mile
4. Jure Dumenčić	Pave
5. Tomo Krznarić	Tomo
6. Tomo Krznarić	Jure
7. Vide Mesić	Marko
8. Marko Mesić	Vid
9. Ivan Mesić	Pave
10. Miko Mesić	Jure
11. Joso Murković	Marko
12. Mile Perković	Jure
13. Frane Perković	Jure
14. Joso Perković	Jure
15. Marko Perković	Lojze
16. Marijan Perković	Joso
17. Jure Perković	Jure
18. Slavko Perković	Jure
19. Nikola Perković	Mile

BR. IME i PREZIME	IME OCA
20. Nikola Perković	Joso
21. Mile Perković	Jure
22. Anton Perković	Petar
23. Nikola Perković	Marko
24. Ivan Perković	Tomo
25. Mile Perković	Ivan
26. Slavko Perković	Ivan
27. Frane Perković	Petar
28. Josip Perković	Stipe
29. Petar Perković	Joso
30. Mile Perković	Marko
31. Anton Perković	Petar
32. Jure Perković	Jure
33. Tome Perković	Joso
34. Ivan Perković	Anton
35. Ivan Perković	Joso
36. Mate Perković	Marko
37. Franjo Perković	Stipe
38. Franjo Perković	Ivan

BR. IME i PREZIME	IME OCA
39. Marko Perković	Mate
40. Mate Perković	Filip
41. Vlade Perković	Jure
42. Franjo Perković	Pave
43. Mile Perković	Marko
44. Ivan Perković	Nikola
45. Mile Perković	Stipe
46. Mate Perković	Pave
47. Nikola Perković	Pave
48. Slavko Perković	Pave
49. Mile Perković	Ivan
50. Mile Perković	Vinko
51. Ivan Perković	Vinko
52. Joso Rajković	Jure
53. Joso Rajnović	Jure
54. Ivan Pavlović	Lojze
55. Vlade Perković	Mile
56. Mate Radinčić	Sime
57. Jure Sertić	Tone

BR.	IME i PREZIME	IME OCA
58.	Tone Sertić	Tone
59.	Mate Sertić	Frane
60.	Jure Sertić	Ante
61.	Ante Sertić	Ante
62.	Miko Sertić	Tone
63.	Mirko Sertić	Mile
64.	Ivan Sertić	Jure
65.	Tome Sertić	Nikola
66.	Tomo Šprajc	Mile
67.	Pave Šprajc	Tone
68.	Alojzije Tominac	Petar
69.	Nikola Tominac	Mate
70.	Mate Tominac	Mile
71.	Marko Tominac	Joso

BR.	IME i PREZIME	IME OCA
72.	Joso Vlahinić	Joso
73.	Petar Vlahinić	Petar
74.	Pave Vlahinić	Petar
75.	Mile Vlahinić	Petar
76.	Joso Vuković	Ivan
77.	Kata Vuković rođ. Iz Korduna
78.	Jure Vuković	Stipe
79.	Ivan Vuković	Marko
80.	Slave Vuković	Jure
81.	Marko Vuković	Luka
82.	Joso Vučetić	Jure
83.	Nikola Vučetić	Marko
84.	Nikola Vučetić	Jure

BR.	IME i PREZIME	IME OCA
85.	Joso Vučetić	Jure

Brinjski grad krajem 17. st.

**POPIS ŽRTAVA DRUGOGA SVJETSKOG RATA, PORATNE ŽRTVE I ŽRTVE VELIKOSRPSKOG RATA
PROTIV HRVATSKE, PODRUČJE LIPICA:**

BR.	IME i PREZ.	IME OCA GOD. ROŽ. I MAJKE I POGIB.
1.	Mile Bičanić	Luka i Marija 1925.-1945.
2.	Luka Bičanić	Luka i Marija 1932.-1945.
3.	Tomo Bičanić	Stipe i Kate 1910.-1945.
4.	Mile Brbot	Marko i Franka 1925.-1944.
5.	Jakov Brbot	Petar i Lucija 1912.-1945.
6.	Ivan Brbot	Joso i Kata 1920.-1942.
7.	Kate Brbot i
8.	Mate Bičanić	Joso i Anka 1920.-1945.
9.	Ilija Krznarić	Ivan i Ankica 1906.-1941.
10.	Stipe Krznarić	Ivan i Anica 1908.-1943.
11.	Tomo Krznarić	Marko i Luja 1923.-1943.
12.	Petar Krznarić	Joso i
13.	Ivan Krznarić	Jure i
14.	Jure Krznarić	Miko i
15.	Tomo Krznarić	Miko i
16.	Petar Murat	Ivan i Ane 1917.-1943.
17.	Mile Murat	Ivan i Ana 1924.-1945.
18.	Miko Murat	Tomo i Jela 1912.-1945.
19.	Joso Murat	Slave i Ruža 1924.-1945.
20.	Josip Murat	Miko i Manda 1922.-1945.
21.	Grga Murat	Pave i Mande 1902.-1945.
22.	Stevo Murat	Joso i Bare 1907.-1945.
23.	Petar Mesić	Tone i Kata 1910.-1944.
24.	Tomo Mesić	Luka i Marica 1909.-1944.
25.	Ivan Mesić	Stipe i Bare 1925.-1945.
26.	Mijo Mesić	Joso i Ane 1909.-1942.
27.	Mile Mesić	Marko i Ruža 1914.-1945.
28.	Mate Mesić	Mate i Janja 1923.-1945.
29.	Ivan Mesić	Marko i Mande 1914.-1945.
30.	Ivan Mesić	Frane i Marta 1918.-1945.
31.	Joso Mesić	Ivan i Jela 1915.-1945.
32.	Marko Mesić	Pave i Dragica 1925.-1945.
33.	Ivan Mesić	Tone i Katica 1919.-1944.
34.	Mile Murat	Frane i Luce -1950 Udb-A Gl.

BR.	IME i PREZ.	IME OCA GOD. ROŽ. I MAJKE I POGIB.
35.	Petar Mesić i
36.	Vlado Murat	Ivan i Anica Sud. Ubojst.
37.	Ando Pernar	Marko i Manda Ambas. Rolović
38.	Vlade Pernar	Mikica i Kata 1911.-1943.
39.	Marko Pernar	Miko i Ana 1919.-1945.
40.	Vide Pernar	Miko i Ana 1920.-1945.
41.	Ivan Pernar	Anton i Ana 1920.-1945.
42.	Miko Pernar	Miko i Janja 1922.-1943.
43.	Mile Pernar	Joso i Marica 1906.-1945.
44.	Petar Pernar	Joso i Marica 1926.-1945.
45.	Marko Pernar	Ivan i Marija 1914.-1943.
46.	Ivan Pernar	Miko i Manda 1910.-1945.
47.	Vid Pernar	Ivan i Kata 1912.-1943.
48.	Ferdinand Pernar	Ivan i Kata 1922.-1943.
49.	Zvonimir Pernar	Ivan i Marica 1912.-1945.
50.	Slave Pernar	Petar i Milka 1921.-1945.
51.	Dragan Pernar	Petar i Milka 1922.-1945.
52.	Ivan Perković	Vid i Mande 1916.-1945.
53.	Petar Perković	Luka i Marija 1917.-1945.
54.	Petar Perković	Marko i Marija 1909.-1945.
55.	Frane Pernar	Frane i
56.	Vlade Perković	Marko i Anka 1902.-1942.
57.	Ivan Perković	Anton i
58.	Anton Perković i
59.	Slave Smolčić	Karlo i Bare 1924.-1945.
60.	Miko Smolčić	Slave i Bare 1920.-1943.
61.	Petar Smolčić	Slave i Bare 1923.-1942.
62.	Božo Smolčić	Vid i Marica 1905.-1943.
63.	Anton Smolčić	Vid i Marica 1921.-1945.
64.	Petar Smolčić	Vid i Marica 1924.-1944.

BR.	IME i PREZ.	IME OCA GOD. ROŽ. I MAJKE I POGIB.
65.	Slave Smolčić	Ambroz i Marica 1920.-1942.
66.	Marija Smolčić	Ambroz i Ruža 1925.-1944.
67.	Marko Smolčić	Stipe i Ana 1923.-1943.
68.	Mile Smolčić	Marko i Bara 1923.-1943.
69.	Ivan Smolčić	Joso i Manda 1914.-1943.
70.	Mile Smolčić	Stipe i Kate 1924.-1944.
71.	Mile Smolčić	Ivan i Bare 1904.-1943.
72.	Ivan Smolčić	Mile i France 1919.-1945.
73.	Karlo Smolčić	Slavko i Marija 1927.-1945.
74.	Ivan Šebalj	Vid i Bare 1903.-1941.
75.	Mile Šebalj	Tome i Marica 1926.-1944.
76.	Mile Šebalj	Ivan i Marija 1913.-1945.
77.	Joso Šebalj	Pave i Mande 1920.-1945.
78.	Ivan Šebalj	Pave i Mande 1924.-1945.
79.	Pave Šebalj	Tome i Mande 1916.-1944.
80.	Mate Šebalj	Marko i Marija 1903.-1945.
81.	Josip Vuković	Stipe i Ruža 1924.-1945.
82.	Petar Vuković	Ivan i Manda 1924.-1943.
83.	Miko Vuković	Ivan i Manda 1921.-1944. U Partizanima
84.	Franjo Vuković	Ivan i Franca 1937.-1945. Dijete
85.	Perica Vučetić	Petar i Matija 1920.-1943.
86.	Mile Vučetić	Miko i Marija 1920.-1943.
87.	Josip Vučetić	Stipe i Ruža 1909.-1945.
88.	Pavao Vučetić	Stipe i Ruža 1912.-1945.
89.	Jure Vučetić	Mile i Kate 1923.-1945.
90.	Vlado Vidaković	Joso i Bara 1920.-1942.
91.	Ivan Vidaković	Joso i Bara 1924.-1945.
92.	Mile Vidaković	Joso i Bara 1927.-1945.
93.	Slavko Vidaković	Marko i
94.	Mile Vidaković	Mile i Janje 1920.-1942.
95.	Frane Vidaković i
96.	Ante Vidaković	Marko i Ruža 1912.-1945.

97. Nikola Vidaković Ivan i Kata 1918.-1944.	100. Joso Vidaković Ivan i Marija 1914.-1945.	103. Stipe Vidaković Vlade i Milka 1924.-1944.
98. Alojz Vidaković Nikola i Anica-1945.	101. Tomo Vidaković Joso i Mande 1923.-1945.	104. Ivan Vuković Mate i Marija 1919.-1942.
99. Marica Vidaković Frane i 1914.-1943.	102. Mate Vidaković Ivan i Marija 1913.-1945.	105. Mile Vuković Mate i Jela 1926.-1945.

**POPIS ŽRTAVA DRUGOGA SVJETSKOG RATA, PORATNE ŽRTVE I ŽRTVE VELIKOSRPSKOG RATA
PROTIV HRVATSKE 1941.-1945. GOD. I DALJE ZA PODRUČJE LETINCA:**

BR. IME i PREZ.	IME OCA I MAJKE	GOD. ROЂ. I POGIB.	BR. IME i PREZ.	IME OCA I MAJKE	GOD. ROЂ. I POGIB.	BR. IME i PREZ.	IME OCA I MAJKE	GOD. ROЂ. I POGIB.
1. Ivan Blečić	Filip	1919.-1944.	41. Ivan Lasić	Tone-Knežev	1920.-1945.	80. Ivan Biškupić	Ivan i Ane	1919.-1945.
2. Vlade Blečić	Filip	1926.-1945.	42. Miko Mesić	Mile.....	1923.-1945.	81. Mile Biškupić	Ivan i Ane	1923.-1945.
3. Tomo Blečić	Mate	1916.-1945.	43. Miko Levar	Tome.....	1930.-1946.	82. Marko Biškupić	Ivan i Ane	1927.-1945.
4. Ivan Fumić	Jure-Sule	1909.-1943.	44. Marija Blečić	Pave	1931.-1946.	83. Jurica Biškupić	Mile-Emigrant	1898.-1945.
5. Mirko Fumić	Jure-Kalanjka	1920.-1945.	45. Marko Perković	Grgo-Mežnjarov	1903.-1944.	84. Joso Bublić	Miko	1911.-1945.
6. Mile Fumić	Mate-Stojanov	1921.-1942.	46. Mile Perković	Grgo-Mežnjarov	1920.-1945.	85. Marko Bublić	Marko-Pisarev	1918.-1945.
7. Petar Fumić	Mate-Stojanov	1924.-1945.	47. Tone Perković	Grgo-Mežnjarov	1922.-1945.	86. Ivan Bublić	Marko-Pisarev	1922.-1945.
8. Joso Fumić	Mate-Stojanov	1926.-1945.	48. Ivan Perković	Petar-Piće	1903.-1945.	87. Tome Bublić	Marko-Pisarev	1920.-1945.
9. Stipe Fumić	Mike-Stojanov	1911.-1944.	49. Petar Perković	Peter-Piće	1919.-1945.	88. Stipe Draženović	Stipe	1922.-1945.
10. Mirko Fumić	Luce-Baltin	1928.-1945.	50. Pave Perković	Kate-Matešin	1925.-1945.	89. Stipe Draženović	Vid-Pavučinov	
11. Petar Fumić	Mijo-Žutić	1920.-1945.	51. Mile Perković	Marko-Čuča	1923.-1945.	90. Stipe Kalanj	Anton	1925.-1945.
12. Ferde Fumić	Miko-Žutić	1906.-1945.	52. Joso Perković	Stipe-Čuča	1922.-1945.	91. Joso Koričić	Tone	1915.-1945.
13. Mile Fumić	Marko-Jurkov	1915.-1945.	53. Marko Perković	Miko-Čuča	1922.-1945.	92. Anton Kušanić	Anton	1914.-1944.
14. Miko Fumić	Pave-Stojanov	1903.-1944.	54. Tomo Perković	Jure-Kovač	1921.-1945.	93. Mile Kušanić	Anton	1917.-1945.
15. Ivan Fumić	Pave-Stojanov	1913.-1945.	55. Stipe Perković	Mate-Skradnji	1924.-1945.	94. Stipe Kušanić	Anton	1923.-1945.
16. Stipe Krznarić	Mijo-Mikić	1922.-1944.	56. Mile Perković	Tomo-Skradnji	1921.-1945.	95. Petar Kušanić	Ivan	1906.-1944.
17. Mate Krznarić	Petar-Mikić	1923.-1945.	57. Stipe Perković	Tomo i Marta	1903.-1945.	96. Tomica Karakaš	Tomo	1922.-1945.
18. Luka Krznarić	Mijo-Emigrant-Knego	1898.-1945.	58. Jure Perković	Tomo i Marta	1912.-1944.	97. Jure Lasić	Stipe-Jugo	1921.-1944.
19. Joso Krznarić	Joso-Marčeta	1923.-1945.	59. Anka Perković	Miko Rođ. Jurišin	1919.-1944.	98. Anton Lasić	Stipe-Jugo	1920.-1945.
20. Joso Krznarić	Mile-Marčeta	1927.-1945.	60. Anton Perković	Marko-Markinov	1913.-1945.	99. Tomo Lasić	Ivan-Jugo	1921.-1944.
21. Tomica Krznarić	Luka-Knego	1914.-1945.	61. Jurica Perković	Mile-Emigrant		100. Marko Lasić	Ivan-Jugo	1926.-1945.
22. Ivan Kušanić	Ivan-Lokmer	1923.-1944.	62. Mile Perković	-Rajković	1896.-1945.	101. Pave Lasić	Mijo-Jugo	1926.-1945.
23. Petar Kušanić	Petar-Lokmer	1921.-1944.	63. Vinko Perković	Jurica	1921.-1945.	102. Ivan Lasić	Milo-Petrljinka	1926.-1945.
24. Ivan Krznarić	Tone-Petrov	1914.-1941.	64. Jure Perković	Mile	1925.-1945.	103. Marko Perković	Milo-Petrljinka	1905.-1943.
25. Jure Krznarić	Jure-Petrov	1922.-1945.	65. Tomo Perković	Joso	1906.-1944.	104. Tomo Perković	Miko-Petrljinka	1908.-1943.
26. Petar Krznarić	Jure-Petrov	1912.-1944.	66. Marko Perković	Ivan-Pavlov	1924.-1946.	105. Miko Rajković	Jurica-Ubijen u Kapeli	1928.-1945.
27. Marko Krznarić	Jure-Brkić	1900.-1945.	67. Marko Rajković	Marko-Lovrak	1928.-1945.	106. Stipe Rajković	Ivan	1901.-1945.
28. Jure Krznarić	Marko-Brkić	1927.-1945.	68. Miko Rajković	Mile	1893.-1945.	107. Vinko Kušanić	Anton	1896.-1945.
29. Ivan Krznarić	Miko-Kovač	1897.-1944.	69. Ivan Rajković	Jure	1906.-1945.	108. Marko Kušanić	Ivan	1914.-1945.
30. Stipe Draženović	Jure-Lukšin-Paden	1924.-1945.	70. Stipe Rajković	Pave-Lovrak	1900.-1943.	109. Ivan Kušanić	Pave Vranić	1902.-1942.
31. Mile Draženović	Vid-Paden	1920.-1945.	71. Pave Rajković	Pave-Lovrak	1919.-1944.	110. Ivan Perković	Ivan	
32. Petar Levar	Stipe	1925.-1945.	72. Ivan Rajković	Tome-Doktor	1912.-1945.	111. Marta Perković	Marta - žena Ivanova	
33. Petar Levar	Miko - Ubijen u Čabru	1909.-1943.	73. Anton Rajković	Tome i Luce	1924.-1945.	112. Petar Perković	Ivan	
34. Stipe Lasić	Tomo - Ubijen u Gomirju		74. Mile Rajković	Miko-Bradin	1917.-1944.	113. Anka Perković	Anka - žena Petrova	
35. Ivica Lasić	Tomo-Lipov	1919.-1944.	75. Ivan Rajković	Miko-Bradin	1923.-1945.	114. Ankica Perković	Ankica - Petrova	
36. Mile Lasić	Jure-Ravo	1926.-1945.	76. Miko Vičić	Tome-Fure	1925.-1945.	116. Ivica Perković	Petar	
37. Jurica Lasić	Marko-Knežev	1904.-1942.	77. Stipe Vičić	Pave-Banov	1925.-1945.	117. Mate Perković	Mate-Zagreb	
38. Mile Lasić	Mile-Mikin	1920.-1944.				118. Ivan Udrović	Ivan	
39. Miko Lasić-Miće	Ivan-Knežev	1914.-1944.				119. Kata Udrović	Anton	
40. Miko Lasić	Miko-Konzul	1924.-1945.				120. Jure Kušanić	Mile	
						121. Mile Draženović	Mile-Pađen	
						122. Jure Kušanić	Anton	
						123. Ivan Lasić	Anton	

PLAŠĆICA:

78. Stipe Biškupić	Ivan - Ubijen u Čabru
79. Vinko Biškupić	Ivan i Ane 1910.-1945.

SAŽETAK

BRINJE	291
KRIŽPOLJE	205
JEZERANE	105
STAJNICA	85
LIPICE	105
LETINAC	123
Ukupno:	914

SPILJARI-SKIPARI I NJIHOVI POMAGAČI U RAVNOKOTARSKOM VELEBITSKOM KRAJU

Nakon svršetka 2. svjetskog rata, određen broj pripadnika oružanih snaga Nezavisne Države Hrvatske nastavio je pružati otpor tek stvorenoj Jugoslaviji, ovaj put komunističkoj, kao i drugdje u Hrvatskoj tako i na Velebitskom području (Podgorju) na području Ravnih Kotara. Na temelju podataka dobivenih iz više izvora; kako od živih sudionika odnosno svjedoka, tako i na temelju presuda odnosno oputnica protiv hrvatskih boraca i njihovih pomagača, možemo izreći neke zaključke. Približno točan broj boraca - križara, Špiljara ili Škipara, kako su bili nazivani u ovim krajevima, vjerojatno nikada ne ćemo znati. Pomanjkanje podataka o hrvatskom otporu na području cijele Hrvatske pa tako i na području Velebita i Ravnih Kotara, posljedica je ne samo terora bivše države, tek okončanog Domovinskog rata, već i određenog straha. Neupućenima će se taj strah možda učiniti pretjeranim, ali odnos trećešiječanske vlasti prema hrvatskim braniteljima, pokornost prema raznim stranim organizacijama, kao što je ona Simona Wiesenthala te pogotovo presuda Dinku Šakiću nikako se ne može zaboraviti.

Dakle, posve je sigurno da se nijedan imalo dugotrajniji otpor neprijatelju (u neravnopravnoj borbi) ne može pružati

Piše:

Bruno ZORIĆ

bez podrške i pomoći naroda. Ta činjenica dokazuje da ni Špiljari ni Škipari ne bi mogli opstati toliko vremena, a da nisu imali potrebnu podršku pojedinaca iz naroda, koje su komunističke vlasti nazivali jatamacima, kao u vrijeme hajdučkih borbi protiv Turaka.

Ti hrabri pomagači bili su u slučaju otkrivanja mučeni, zatvarani i osuđivani kao "neprijatelj naroda i države". Nerijetko su to bile žene i mlade djevojke, kao npr. Marija Mamić (kći Ivana, rod. 1922. u Piramatovcima, živjela u Lišanima Ostrovičkim kod Benkovca) koja je presudom Divizijskog vojnog suda u Splitu br. 120/46, od 5. VI. 1946. osuđena na kaznu zatvora sa prinudnim radom u trajanju od 1 godine. Proglasili su je krivom, kako u presudi stoji zato "Stoje u prvoj polovici decembra 1945. god. kao suradnik ustaško-križarske organizacije povezavši se Mijić Stipom, na njegov poziv sprovela iz njegove kuće dobrovoljno kaur kurir za Gudaču naoružane bandite Bogića, Bašića, Grubišića i Mamića". Navedeni su, dakle, podzemnom bomboom i tajnim organiziranjem djelovali protiv jugo-

slavenskog režima i nasilja, a u borbi su kao bivši hrvatski vojnici sigurno imali i odlučnost i iskustva.

No, kako posebne okolnosti stvaraju svoje junake, tako neminovno stvaraju i svoje izdajnike - zbog kojih su stradali ne samo borci (križari, Špiljari) već i njihovi pomagači i rodbina.

Tako se dogodilo i u slučaju Šime Stipića (sin Kuzmana, rod. 1911. godine u Lišanima Ostrovičkim) koji je optužen zbog "jatakovanja", odnosno pomaganja Vida Mijiću, bivšega hrvatskog vojnika, koji se nije želio predati na milost i nemilost okrutnom neprijatelju.

"Okružni sud u Zadru, u vijeću sastavljenom od suca Okružnog suda Glavni Aleksandra, kao predsjednika vijeća i sudaca-porotnika Okružnog suda Marceli Josipa i Baroni Ante, kao članova vijeća, uz sudjelovanje zapisničara Ranislavije Koste, u krivičnom predmetu a po optužbi Javneg tužištva okruga Zadar broj B. 17/48 od 24. 8. 1948. godine protiv Stipić Šime pok. Kuzmana iz Lizana ostrvice radi krivičnog djela jatakovanja iz čl. 3 toč. 14 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države..."

Proglasili su ga krivim, kako u presudi stoji, zato:

"što je neutvrdenog dana u junu 1946 godine pa nadalje pomagao odmetnika Mijića Vida, na način što je nevjetni ovog odmetnika i jataku Mijić Mari iz Lišana, u svojoj opančarskoj radnji u Benkovcu, popravio jedne stare gumaše i dao joj jedne nove, s time da ih ova preda odmetniku Mijić Vidu, obavještavajući preko iste Mijić Mare o stanju na terenu."

Svjedok optužbe na ovom sudjenju, Joso Dević, bio je Stipićevo bivši radnik, kojega je ovaj prije potjerao iz svoje radnje.

Optuženi je osuden na kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od 1 (jedne) godine, te na gubitak građanskih prava u trajanju od jedne godine dana.

Srednjovjekovni grad Rokovnik nad vrelom Zrmanje

Polupismeno vijeće Okružnog suda u Zadru sastavljeno od sudaca "zalasnih" partizana, koji prije svršetka Drugog svjetskog rata, suvišno je napomenuti, sa sudstvom nisu imali nikakve veze, te 1948. slično kao što će učiniti još nebrojeno puta, ovako je obrazložilo visinu izrečene kazne:

"Kazna je odmjerena prema društvenoj opasnosti kako počinjenog djela tako i društvene opasnosti samog počinjocia. Pomoć kojuje davao optuženi odmetnicima koji se kriju ispred Narodnih vlasti i prave razna nedjela, imala je za cilj da se i dalje omogućava istima da se mogu uzdržavati i kriti ispred Narodnih vlasti i smetati mirnu izgradnju našeg današnjeg društvenog i državnog uredjenja (ist. B. Z.). Društvena opasnost optuženog izražava se i u tome što je optuženi baš iz one sredine ljudi koji su naučili da žive na teret radnoga naroda kojih je on putem svoje svakodnevne spekulativne i švercerске radnje eksploratio i baš takav je mogao da pomaže razne odmetnike jer to njega nije ništa koštalo. Iz gore navedenih razloga presudeno je kao u dispozitivu ove presude jer sud smatra da će i ova kazna odgojno utjecati kako na optuženika tako i na ostale kolebljive članove društva i da će se kloniti ovakovih i sličnih djela."

Velebitsko gorje je poslužilo kao utocište mnogim bivšim hrvatskim vojnicima, posebno onima koji su bili iz okolinskih mjeseta (Starigrad-Paklenica, Tribanj...). Tako iz presude Zorki Vukić (rod. Roka, rod. 1923. u Tribnju), Mariji Vukić (kći Ivice, rod. 1923. u Tribnju), Kati Vukić (kći Stipana, rođe. 1927. u Tribnju) i Anki Vukić (kći Ante, rod. 1927. u Tribnju) pod brojem K 94/47, od 10. VII. 1947. god., doznajemo za hrvatski otpor na Velebitu, pa se tako spominju imena boraca: Ante Vukić, Ivan Matak, Stipe Vukić i Ivan Došen.

Optužene su proglašene krivim zato što su ovoj skupini dostavljale hranu, ali i davale razna obavještenja. Zorka i Kata su osudene na 3 godine zatvora sa prisilnim radom, a Anka i Marija na 2 godine i 6 mjeseci zatvora sa prisilnim radom. Uz to, vijeće Okružnog suda u Zadru, sastavljeno od suca Janka Franića i sudaca porotnika Steve Kneževića i Marka Madjerića na 3 imje

godine odluzelo politička i građanska prava (kao da su i inače mogli računati na nekakvu pravu!).

O hrvatskom otporu sud ovako govorii: "Odmetnici su bili ratni zločinci bivši ustaše, koji su se krili da ne bi morali odgovarati za svoje strašne zločine počinjene za vrijeme rata i okupacije. Na sastancima sa optuženicima govorili su im o tome kako će opet doći Pavelić i slično... Ostaci ratnih zločinaca i nakon oslobođenja pokušavali su da produže svoje zločinačko djelovanje ne dozvoljavajući da u ratu napačeni narod odahne i počne mirno uživati tekovine svoje velike pobjede. Vrili su i nakon oslobođenja razna teroristička zlodjela".

Tzv. Narodna Milicija na sve je načine pokušavala ugušiti hrvatski otpor i to što je krvanje moguće, kako bi hrvatski narod držali u stalnoj pokornosti prema jugoslavenskim vlastodršcima u Beogradu i njihovim odanim pomoćnicima u Hrvatskoj. Međutim, iako su prijetili da se špiljarima - škriparima ne smije pomagati na ikakav način, a kamoli davanjem obavještenja o pokretima jedinica vojske i milicije, narod je usprkos svemu svoje ljude pomagao i obavještavao, kako ne bi upali u ruke neprijatelju.

Kuzman Rončević (sin Grge, rod. 1897. u Jasenicom kod Obrovca, otac sedmero djece) osuden je presudom K 32/48, od 18. V. 1948., na 18 (osamnaest) mjeseci lišenja slobode sa prisilnim radom i jednu godinu gubitka građanskih prava, zato što je iste godine na putu iz Velebita za selo Jasenice, dvojicu špiljara obavijestio gdje se

nalazi zasedja koju im je postavila jugovojska. Špiljari su zahvaljujući toj dojavii izmakli zasjedi i povukli se u sigurnost.

Okružni sud u Zadru u krivičnom vijeću sastavljenom od predsjednika okr. suda Branka Novakovića i sudaca-

porotnika Ivana Rezana i gvarista Pešušića, kao članova vijeća, nije vjerovao optuženikovoj obrani da je djelo počinio iz straha za vlastiti život.

"Optuženi je pomagao odmetnicima i omeo organe vlasti u hvatanju odmetnika iako je znao koliko napora ulaže narodna vlast, da se Velebita i njihovim optuženim pokušava i te u krajnjim slučaju ukloni. Iako je optuženi bio u znaku da je optuženik učestvovao u obavještavanju i uklanjanju odmetnika, učestvovao je u prezentovanju sveštene u njegovoj kući", kaže Kuzman Rončević.

"Tako je optuženi učestvovao u obavještavanju i uklanjanju odmetnika, učestvovao je u prezentovanju sveštene u njegovoj kući", kaže Kuzman Rončević.

ANTIFAŠIST - KOMUNIST

Nedelno raspoloženje, Poldašna meša je prešla. Pred cirkvom mešari vode svoje običajne menbe - dogodavštine prešloga tjedna. Grupica mladi tračajo staroga župnika kak je držal dogačko propoved, pa je to smeta.

Vu parku krej cirkve stara se je majkica prekrižila pred partizanskem spomenikom. Mislila je da je to sveti Juraj, patron đurđevečke cirkve. Med muškarci koji so jo gledeli pukel je smej.

- Ste jo vidli, dečki, kak se križa pred Jurjom partizanom. Sirota majkica, zvarali so se. Ima takovi majkic i više - glasi se Petrina.

- Moj vnuč - nastavi Ivina - znate kaj mi je rekeli, sem se znenadil. On je gimnazijalec, rekeli je, da im profesor vu škole rekeli, da je to naša povest te antifašistički borec. I da je naš grad gizdav s tem spomenikom. Proklectvo!

Pukel je smej, se dok neje Francina zel reč:

- Dečki - veli on - Ja bi rekeli, da je to naša sramotna povest. I naši općinari koji so ga tu deli. To je plašilo za staroga sveta, tu krej cirkve. Kaj ga neso deli nekam na grobje. Tam, gdje je spomen

Piše:

Slavko Čamba

ploča od dvesto naši đurđevečki mučenikov Križnoga puta, koje so parti-zani tokli, pa nek se tam raspravlajo.

Posle sakavki još žmeki reči, došel je k nim velečasni župnik.

- Fala Bogu, dobro ste došli velečasni. Bi vas nekaj pitali - veli Petrina. - Eto, raspravljamo za oto plašilo, gde se majkice križajo. Mi smo nakanili kupiti podpise kaj se ta grdosija s puškom, s parka zeme. Rečite velečasni, pak nam i vi pomožite, jel bi to išlo?

Rasprl se je smej na župnikovom obrazu. Skrita mu reč neje štela nikaj dogo reči, dok ga neje pak Petrina pod-kuril.

- Kaj mudrujete, velečasni. Nema više komunistov kaj ste se splašili, rečite nekaj. A onda je župnik postija zrekel:

- Poleko, dečki, polako. Znamo da se još denes štiti antifašistička borba, i zato so nam ga tu deli. Strpite se, strpite! Dok dojdo drugi općinari na vlast, oni ga bodo

meknoli, a mi bomo, lepo tu, Jurja na konju deli.

Puni smeja, ali ne zadovolstva, razišli so se mešari doma, gde je je čekal nedelni bogati obed.

*Jesi bil antifašista
s crlenom zvezdom na glave?
Za Lenjina, Tita, Staljina
- pedeset let vu slave.*

*Jesi bil antifašista
vojeval za avangardo?
Pucal na brata Hrvata
- slušal zapoved dato.*

*Jesi bil antifašista
krvnik mučenika?
Poncija na Križnom potu
- terač zaroblenika.*

*Jesi bil antifašista
vu domovinskom boju?
Dok ti je Juga nestala
vrnol se svojemu rodu.*

*Jesi i danes antifašista
odpad svoje Domaje?
Jesi i danes trdoglavac
- za mrtve ideale??!*

Slavko Čamba

I JA SAM IMALA OCA...

Poštovani, Vašu sam adresu pronašla u telefonskom imeniku grada Zagreba, pa sam se ponadala da biste mogli biti rješen-jem mog slučaja. Moj otac **Andrija Grgurić** bio je ratni zarobljenik. Do današnjeg se dana vodi kao - nestao. Bio je hrvatski oružnik u jednoj postaji kod Slavonskog Broda. Početkom 1943. (1944.? op. ur.) premješten je na ispomoć u Split. Brod ili čamac na kojem je plovio, zarobili su Englezi te su - kako je mama kasnije čula - zarobljenike predali viškim partizanima, kojima je sjedište bilo u Komiži.

Nas troje djece s mamom smo ostali u Garčinu. Kad je otisao u Split, tata se neko vrijeme javljaо pismima. Kad je to odjed-nom prestalo, mama se obratila pukovniji, pa je iz Splita dobila odgovor da je tata pao u partizansko sužanstvo i da mu je daljnja sudbina nepoznata.

Pisala je mama nekoliko puta, ali uvijek bez rezultata. Svršio je rat, a pedesetih smo godina preselili u mamin rodni Gorski kotar (tata je bio Ličanin). Kad je odselila, neko je čovjek dolazio u Garčin i donio ta-tin džepni sat i neke sitnice, rekavši da mu

je to dao **Marijan Babajić**, iz Nuštra ili Nijemaca, kako bi predao mami.

Imam, dakle, sat kao uspomenu na oca. Bože, i ja sam, znači, imala oca...

Taj se Babajić bojao, a ni mama nije mogla ići u Slavoniju u potragu, jer je trebalo izdržati s djecom u neimaštini i nevoljama. Mama je imala 34 godine.

O tati smo čuli svakakvih priča. Pripovijedalo se i da se uspio spasiti i da je otisao u inozemstvo, ali najistinitijom mi se čini ona, da je među partizanima bio neki **Vlajko Gajić** iz nekog sela kod Broda i da ga je on, uperivši pištolj, nazvao ustašom, izveo ga iz zarobljeništva i nekamo odveo. Htjela bih naići na nekog svjedoka i dozнати što se dogodilo s mojim ocem. Pisala bih nekomu u Komižu, tamo je val-jda HDZ na vlasti, ali ne znam komu. Nešto svakako želim napraviti. Imam sus-jedu čiji je svekar živ. Bio je partizan i u ljeto 1943. vjenčao se također s partizan-icom. Ona je umrla, a bila sam je molila da se raspita, jer joj je muž s Visa. Nije htjela, iako bi stari možda mogao nešto reći. A

možda šuti, jer ga je možda i sam koji put udario kundakom... Molim Vas, pomozite!

Elizabeta KATINIC
Zagreb, Ul. M. Matošeca 12

Platežna knjižica Andrije Grgurića

PRILOZI ZA BIOGRAFSKI LEKSIKON HRVATSKIH POLITIČKIH UZNIKA (VIII.)

381. ANTOLKOVIĆ, Mariana (Ivan) - rod. 07.01.1927. u Skradu, kotar Dalmatice. Osudena 1948. presudom Okr. suda Zagreb po čl. 3. t. 14. ZPND na 3 god. zatvora.

382. ANTOLOVIĆ, Marija (Petar) - rod. 01.01.1900. u Privilici. Osudena 1946. presudom Div. vojnog suda Osijek po čl.3.1.14. ZOKDPNID na 1 godinu zatvora.

383. ARAPOVIĆ, Fanika (Antun) - rod. 29.08.1897. u Klanjicu. Osudena 1948. presudom Okr. suda Zagreb po čl.3.t.3. ZPND na 6 god. zatvora.

384. ARAPOVIĆ, Marija (Baldo) - rod. 12.03.1890. u Janjini, kotar Dubrovnik. Osudena 1951. presudom Okr. suda Zagreb po čl. 60. OKZ na 1 god. zatvora.

385. ARAPOVIĆ, Marija (Žiga) - rod. 01.01.1900. u Ravoriću. Osudena 1950. presudom Okr. suda Osijek po čl.9.st.1. ZPND na 1 god. zatvora.

386. ARAPOVIĆ, Slavica (Stjepan) - rod. 27.06.1923. u Banja Luci. Osudena 1948. presudom Okr. suda Zagreb po čl. 3. t. 14. ZPND na 1 godinu zatvora.

387. ARARBAŠIĆ, Slava (Dragutin) - rod. 30.05.1921. u Osijeku. Osudena 1945. presudom Vojnog suda Osijek po čl. 13. UVS na 3 god. zatvora.

388. ARBRUST, Rozalija (Nikola) - rod. 07.01.1927. u Osijeku. Osudena 1945. presudom Vojn. suda Osijek po čl. UVS čl. 13. UVS na 9 god. zatvora.

389. ARHANIĆ, Ruža (Duro) - rod. 09.01.1903. u Zagreb Osudena presudom Okr. narodnog suda Zagreb 16. 09. 1945. po čl. ZPND čl.3.1.6. na 5 godina zatvora.

390. ARLAVI, Ivana (Josip) - rod. 27.10.1917. u Zagreb Osudena presudom Div. vojnog suda Zagreb po čl. ZPND čl.7. na 4 god. zatvora. 02.07.47

391. ARLOVIĆ, Adela (Jakob) - rod. 13.10.1905. u Zagreb Osudena presudom Okr. suda Zagreb po ZPND čl.3.t.5. na 3 GOD. zatvora. 30.04.47

392. ARNOLD, Vlasta (Đure) - rod. 22.01.1896. u Zagreb Osudena presudom Vojnog suda Koh. Zač. V. P. po ZPND čl. 4. t. 2. na 13 god. zatvora. 31.08.45

393. ASANOVIĆ, Darinka (Krstan) - rod. 01.01.1918. u Žitnicu. Osudena 1948. presudom Okr. suda Šibenik po čl. 3. t. 3. ZPND na 3 god. zatvora.

394. ASIĆ, Ruža (Nikola) - rod. 07.10.1918. u Splitu. Osudena 1947. presudom Okr. suda Split po čl. 2. ZPND na 3 god. zatvora.

395. ATARAC, Zlata (Stjepan) - rod. 11.06.1926. u Zagrebu. Osudena 1946. presudom Vojn. suda Požega po čl.3.t.6,7,12. ZPND na 8 god. zatvora.

396. AUGUSTIĆ, Slavka (Roko) - rod. 20.06.1928. u Zagrebu. Osudena 1945. presudom Vojn. suda Zagreb po čl. 14. UVN na 1 god. zatvora.

397. AUGUSTIN, Vera (Franjo) - rod. 09.12.1922. u Petrinji. Osudena 1945. presudom Vojn. suda Bihać po čl. 11. ZPND na 10 god. zatvora.

398. AUGUŠTAN, Marica (Adar) - rod. 28.02.1919. u Crkvenoj. Osudena 1947. po čl.3.t.7 ZPND na 20 god. zatvora.

Priredio:

Jure KNEZOVIĆ

399. AVOLIĆ, Zdenka (Josip) - rod. 27.02.1916. u Omišu. Osudena 1948. presudom Okr. suda Zagreb po čl. 3. t. 3. ZPND na 1 godinu i 6 mјi zatvora.

400. BABAŠKO, Nada (Franjo) - rod. 01.01.1926. u Zaboku. Osudena 1947. presudom Okr. suda Varaždin po čl. 9.1.1. ZPND na 2 god. zatvora.

401. BABIĆ, Adam (Stjepan) - rod. 04.11.1902. u Osijeku. Osudena 1945. presudom Vojn. suda Voj. obi. Slavonije po čl.14. UVN na 11 god. zatvora.

402. BABIĆ, Andrija (Stjepan) - rod. 01.01.1913. u Frkjevcima. Osudeni 1978. presudom Okr. suda Požega po čl. 174. KZJ na 6mј. zatvora.

403. BABIĆ, Bara (Janko) - rod. 01.01.1901. u Vinskom Vrhu. Osudena 1947. presudom Okružnog suda Karlovac po čl.3.U4. ZPND na 10 mјeseci zatvora.

404. BABIĆ, Borka (Grga) - rod. 01.01.1925. u Donjoj Vrbici. Osudena 1946. presudom Div. Vojn. suda Osijek po čl. 3.U4. ZPND na zatvora.

405. BABIĆ, Danica (Jure) - rod. 29.04.1921. u Novim Selima. Osudena 1946. presudom Okr. suda za Dalmaciju u-Splitu, po čl. 3. U4. ZPND na 3 god. zatvora.

406. BABIĆ, Ivka (Andrija) - rod. 29.09.1924. u Osijeku. Osudena 1945. presudom Vojn. suda Osijek po čl. 14. UVN na 3 god. zatvora.

407. BABIĆ, JELENA - rod. 05.02.1915. u Čakovcu. Osudena 1945. presudom Vojn. suda Vojne oblasti Grada Zagreba po čl.14. UVN na 7 god. zatvora.

408. BABIĆ, Ljubica (Mijo) - rod. 20.12.1928. u Zagrebu. Osudena 1945. presudom Višegra vojnog suda Jugoslavenske arnije po čl. 3.t.3. ZPND na 8 god. zatvora.

409. BABIĆ, Matilda (Ivan) - rod. 03.05.1933. u Taru, kotar Poreč. Osudena 1954. presudom Kotarskog suda Sežana po čl. 303. st. 1. i 2. KZ na 6 mјeseci, zatvora.

410. BABIĆ, Matilda (Franc) - rod. 04.12.1919. u Perince, Maribor. Osudena 1953. presudom Okr. suda Maribor po čl. 303. KZ na 10 godina zatvora.

411. BABIĆ, Matilda - rod. 08.09.1901. u Zagrebu. Osudena 1946. presudom Div.vojnog suda Zagreb po čl.I.1. ZPND na 2 god. zatvora.

412. BAČIĆ, Ana (Andrija) - rod. 01.01.1902. u Driveniku. Osudena presudom Vojnog suda Sušak 30. 05.1945. po čl. UVN čl.14.na2god. zatvora.

413. BAČIĆ, Marija (Fridrich) - rod. 24.08.1899. u Celju. Osudena presudom Okružnog suda Karlovac 23.07. 1946. po čl. ZPND čl.3. t. 6. na 1 god. zatvora.

414. BAČNIK, Ana (Josip) - rod. 06.06.1905. u Bjelovar Osudena presudom Okružnog suda Bjelovar 17.08.1945. po čl. POHAG.ODHETN, na 5 god. zatvora.

415. BAĆURIN, Kata (Mato) - rod. 17.07.1920. u Hartin Brod Osudena presudom Kot. suda 6lin 06.08.1945. po čl. na 10 mј. zatvora.

416. BADNJAK, Darinka (Ivan) - rod. 01.01.1926. u Zagreb Osudena presudom Div. vojnog suda Zagreb 28. 03. 1946. po čl. ZPND čl.1.I.1. na 4 god. zatvora.

- 417. BAHUN, Draga** (Petar) - rođ. 01.01.1913. u G. Ladanju, kotar Varaždin. Osuđena 1947. presudom Okr. suda Varaždin po čl. 3. t. 14. ZPND na 3 god. zatvora.
- 418. BAILO, Marija** (Jakob) - rođ. 01.01.1903. u Arbansima, kotar Zadar. Osuđena 1948. presudom Okr. suda Zadar po čl. 9. ZPND na 18 mј. zatvora.
- 419. BAJER, Francika** (Ivan) - rođ. 01.01.1919. u Suhopolju, kotar Virovitica. Osuđena 1949. presudom Okr. suda Bjelovar na 8 mjeseci zatvora.
- 420. BAJIĆ, Lucija** (Josip) - rođ. 01.01.1917. u Košutarici. Osuđena 1947. presudom Div. vojnog suda Bjelovar po čl. 3. t. 14. ZPND na 3 god. zatvora.
- 421. BAJS, Kata** (Martin) - rođ. 10.10.1919. u Knegincu, kotar Varaždin. Osuđena 1947. presudom Okr. suda Varaždin po čl.3.t.14. ZPND na 4 god. zatvora.
- 422. BAJTAL, Marija** (Franjo) - rođ. 04.04.1932. u Osijeku. Osuđena presudom Kotarskog suda Radovljica po čl. 303. st. 1. i 2. KZ na 7 mjeseci. zatvora.
- 423. BAKAĆ, Sonja** (Antun) - rođ. 18.05.1926. u Varaždinu. Osuđena 1947. presudom Div.Voj. suda Bjelovar po čl. 3. t. 7. ZPND na 12 godina zatvora.
- 424. BAKARIĆ, Lavacka** (Mladen) - rođ. 14.10.1925. u St. Pazovi. Osuđena 1947. presudom Okr. suda Sl. Brod po čl.3.t.14. ZPND na 18 mjeseci zatvora.
- 425. BAKARIĆ, Marija** (Božidar) - rođ. 22.07.1915. u Sunji. Osuđena 1946. presudom Okr. suda Sisak po čl. 1 ZPND na 8 mjeseci zatvora.
- 426. BAKETARIĆ, Ilija** (Petar) - rođ. 01.01.1958. u Pleternici. Osuđen presudom Okr. suda Požega po čl. KZJ 157/1 na 3 mjeseca zatvora.
- 427. BALAN, Manda** (Mate) - rođ. 01.01.1927. u Svetom Roku. Osuđena 1947. presudom Okr. suda Gospić po čl.3.t.14. ZPND na 16 godina zatvora.
- 428. BALEN, Josipa** (Mato) - rođ. 01.01.1929. u Planji, kotar Gračac. Osuđena 1947. presudom Okr. suda Gospić po čl.3.t.14. ZPND na 3 god. zatvora.
- 429. BALEN, Mara** (Đuro) - rođ. 01.01.1923. u Farkašiću. Osuđena 1945. presudom Vojn. suda Petrinja po čl. 14. UVS na 5 god. zatvora.
- 430. BALEN, Mara** (Đuro) - rođ. 01.01.1923. u Farkašiću. Osuđena 1945. presudom Vojnog suda Petrinja po čl. 13.UVS na 5 god. zatvora.
- 431. BALENT, Anka** (Leonard) - rođ. 01.01.1905. u Ludbregu. Osuđena 1947. presudom Okr. suda Bjelovar po čl.3.t.14. ZPND na 1 godinu zatvora.
- 432. BALEŠIĆ, Milka** (Nikola) - rođ. 17.09.1926. u Savskom Dolu. Osuđena 1947. presudom Div. vojnog suda Bjelovar po čl. 3. t. 14. ZPND na 2 god. zatvora.
- 433. BALIĆ, Kata** (Marijan) - rođ. 24.03.1898. u Bošnjacima, kotar Županja. Osuđena 1949. presudom Okr. suda Osijek po čl. 3. t. 8 i čl. 9. i 8. ZPND na 4 god. zatvora.
- 434. BALOG, Ana** (Franjo) - rođ. 01.01.1926. u Grabovcu. Osuđena 1945. presudom Okr. narodnog suda Daruvar po čl.11. ZPND na 1 godinu zatvora.
- 435. BALOG, Terezija** (Franjo) - rođ. 07.05.1900. u Slatini kod Kutine. Osuđena 1945. presudom Okr. suda Bjelovar po čl.11. ZPND na 4 god. zatvora.
- 436. BALŠIĆ, Ljubica** (Trta) - rođ. 23.10.1923. u Jasenovcu. Osuđena 1947. presudom Div.Voj. suda Zagreb po čl.3.t.14. ZPND na 18 mjeseci zatvora.
- 437. BAMBLEK, Jela** (August) - rođ. 01.01.1908. u Belatinetu. Osuđena 1947. presudom Okr. suda Varaždin po čl.3.t.14. ZPND na 4 god. zatvora.
- 438. BAMBOSEK, Vlaha** (Josip) - rođ. 30.01.1922. u Dubrovniku. Osuđena 1945. presudom Vojn. suda za Dalmaciju po čl. 15.UVS na 3 god. zatvora.
- 439. BAN, Ana** (Ivan) - rod. 13.05.1926. u Zagrebu. Osuđena 1946. presudom Div. vojnog suda Zagreb po čl.3.t.7. na 2 god. zatvora.
- 440. BAN, Barbara** (Franjo) - rođ. 15.10.1925. u Poznanovcu. Osuđena 1945. presudom Vojnog suda Jugoslavenske armije po čl.13 UVS, na 10 godina zatvora.
- 441. BANBUK, Nada** (Bosilje) - rođ. 09.02.1922. u Osijeku. Osuđena 1949. po čl. 3. t. 14. ZPND na 6 god. zatvora.
- 442. BANC, Ljubica** (Stjepan) - rođ. 20.02.1925. u Vesi, kotar Lepoglava. Osuđena 1947. presudom Okr. suda Varaždin po čl. 3.t.14. ZPND na 2 god. zatvora.
- 443. BANDER, Ljerka** (Branko) - rođ. 01.01.1923. u Osijeku. Osuđena 1945. presudom Vojn. suda Osijek po čl. 14. UVS na 10 god. zatvora.
- 444. BANEK, Magdalena** (Josip) - rođ. 18.06.1923. u Dolju. Osuđena 1947. presudom Okr. suda za Grad Zagreb po čl.3.t.14. ZKPND na 2 god. zatvora.
- 445. BANEKOVIĆ, Ana** (Franjo) - rođ. 13.05.1900. u Vrhu, kotar Novi Marof. Osuđena 1947. presudom Okr. suda Varaždin po čl. 4. ZKPND na 6 god. zatvora.
- 446. BANFAI, Žitar** (Ferenc) - rođ. 14.04.1917. u Delnicama. Osuđena 1945. presudom Vojn. suda Zagreb na 1 godinu zatvora.
- 447. BANIĆ, Ana** (Ivan) - rođ. 29.04.1920. u Davoru. Osuđena 1946. presudom Oblasnog vojnog suda Osijek po čl.3.t.14. ZKPND na 3 god. zatvora.
- 448. BANIĆ, Meri** (Mato) - rođ. 01.01.1926. u Splitu. Osuđena 1945. presudom Div. vojnog suda Split po čl. 3. t. 14. ZKPND na 3 god. zatvora.
- 449. BANIĆ, Slavica** (Josip) - rođ. 11.05.1920. u Beljavini. Osuđena 1946. presudom Vojn. suda Osijek po čl. 11. ZKPND na 1 godinu zatvora.
- 450. BANOVIĆ, Alojzija** - rođ. 01.01.1925. u Požegi. Osuđena 1945. presudom Narodnog suda Sl. Brod na 2 mjeseca zatvora.
- 451. BANOVIĆ, Ana** (Joso) - rođ. 01.01.1912. u Sv. Roku. Osuđena 1946. presudom Vojn. suda Zagreb po čl. 11 ZKPND, na 1 godinu zatvora.
- 452. BARA, Marija** (Mato) - rođ. 01.01.1916. u Babskoj. Osuđena 1945. presudom Div. Vojni suda III. Jugoslavenske armije Novi Sad po čl. 11. USV.čl.1.i 4. ZKPND na .10 god. zatvora.
- 453. BARBALIĆ, Dragica** (Antun) - rođ. 08.10.1926. u Plavni, kotar Bačka Palanka. Osuđena 1950. presudom Kotar. suda M. Lošinj po čl. 3. t. 14. ZKPND na 2 god. zatvora.
- 454. BARDIĆ, Marica** (Ivan) - rođ. 13.02.1914. u Ivanić Kloštru. Osuđena 1945. presudom Vojn. suda Zagreb po čl. 5, 16, 17. i 27. UVS na 2 god. zatvora.
- 455. BAREČIĆ, Nikola** (Fabijan) - rođ. 06.04.1941. u Koški. Osuđen 1963. presudom Okr. suda Osijek po čl. 303 KZ na 8 mjeseci zatvora.
- 456. BAREŠIĆ, Barica** (Mijo) - rođ. 26.11.1919. u Starigradu. Osuđena 1945. presudom Okružnog narodnog suda Bjelovar po čl. 11 ZKPND na 2 god. zatvora.

PROLJEĆARSKA RAŠOMONIJADA

Početkom 2002. hrvatski mediji, te razne političke skupine i istaknuti pojedinci pomozno su obilježili tridesetogodišnjicu tzv. "Hrvatskog proljeća". Sadržaj i narav prijepora koji su na prigodnim skupovima izbili između preživjelih sudionika tih događaja, ne ukazuju samo na temeljno različitu interpretaciju nedavne prošlosti. Oni ukazuju i na pokušaj buđenja zakašnjelog recidiva komunističke represije nad ljudima, istinom i slobodom misli, instrumentiran totalitaričkom cenzurom, marksističkim pranjem mozga i staljinističkom proizvodnjom poluistina. Nastupilo je vrijeme da se na povijesne izazove vezane za burne događaje od prije 30 godina i njihove današnje odjeke, ne podilazeći bilo kome, dade konačan i jasan odgovor.

Tzv. "Hrvatsko proljeće" mogli bismo definirati kao niz vrlo ekstenzivnih, međusobno slabo povezanih, sukcesivnih političkih i kulturnih zbivanja u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj (SRH), koja su se nakon IV. plenuma CK SKJ održanog na Brijunima 1. srpnja 1966. počela spontano profilirati u svojevrstan hrvatski pučki pokret, a stihiski su kulminirala zimi 1971. Ovi su događaji međusobnim preklapanjem oblikovali zaseban i cjelovit ciklus hrvatske povijesti. Kako nedjeljiv dio Hrvatskog proljeća predstavljaju progoni nad njegovim sudionicima i posljedična nasilja nad hrvatskim narodom koja su se protegnula na dulje razdoblje po slomu samog pokreta 1971., ovomu je povijesnom ciklusu zapravo teško odrediti jasan završetak. Nasuprot tome, začetak Hrvatskog proljeća bez ikakve se sumnje poklapa s dramatičnim brijunskim obračunom u vrhu SKJ.

Brijunski plenum i uspon Mike Tripala

Josip Broz Tito je Brijunskim plenumom prvenstveno preduhitrio državni udar, tj. preotimanje vlasti od strane svog zamjenika **Aleksandra Rankovića** – "Leke" i njegove velikosrpske udbaške klike, bez prvobitne namjere da promijeni ustrojstvo jugoslavenskoga sigurnosnog sustava. Primot se u konspirativnoj organizaciji protuudara, bez znanja saveznih sigurnosnih struktura, potpuno oslonio na skupinu izuzetno odanih hrvatskih oznaško-udbaških operativaca predvođenih **Ivanom Krajačićem** – "Stevom", u čemu je istaknuto ulogu igrao bivši SKOJ-evski komesar **Mika Tripalo**. Danas je nemoguće provjeriti vrlo utemeljenu pretpostavku beogradske čaršije da je

Piše:

Dr. Zoran BOŽIĆ

Rankoviću uoči plenuma u piće bio ubačen jedan od medikamenata zapadnog podrijetla koji izaziva tromboembolične akcidente s kliničkom slikom moždane ili srčane kapi. Savezni sekretar za unutrašnje poslove **Milan Mišković** ovo je sredstvo nabavio još 1965. No, činjenica je da je "drug Leka" plenumu prisustvovao u teškom zdravstvenom stanju s kliničkom znakovima infarkta miokarda. Govorio je uz veliki napor i nije bio u stanju pružiti nikakav, pa ni verbalni otpor Titovu zahtjevu da se trenutačno povuče sa svih dužnosti.

Danas nedvojbeno znamo da je na Brijunima "Leka" zajedno s vlastitom pratnjom bio faktično uhićen i zatvoren, a neprovjerljiva je no moguća njegova tvrdnja da mu je činjenicu lišavanja slobode osobno priopćio Titov štafetni miljenik Mika Tripalo. Tripalo je na Brijune otiašao s do zuba naoružanim udbaškim konvojem iz Zagreba, po Brijunima je operiraо naoružan pištoljem, a po povratku u Zagreb nije otiašao kući već izravno u upravu UDB-e za Hrvatsku. Prema osobnom svjedočanstvu kasnijeg načelnika ove uprave **Jože Drpića** objavljenom u knjizi **Đorda Ličine** "Svjedoci vremena" taj je posjet bio vrlo indikativan: "U noći ulazi Miko Tripalo. Posjećuje nas odmah po završenom plenumu. Što ste tužni - pita. Šutimo. Ti znaš što smo radili! Ništa bez znanja partijskih ljudi grada, bez tebe. Znam, neće biti tako strašno, budite veseliji – kaže Tripalo". Logično pitanje kako su visoki partijski "funkcioneri" Ivan Krajačić i Mika Tripalo, kao osobe nezaposlene u UDB-i, postali izvršni organizatori Titovog brijunskog "obezbedenja", za komunističku je zbilju smiješno i ima potpuno jasan odgovor. UDB-a je bila isključivo sigurnosni servis SKJ za nasilno održavanje velikosrpske komunističke diktature. Tada je partijskim vrhom kružila kritika: "Svi smo mi UDB-a". Stoga nisu nemoguće glasine, koje su se šezdesetih godina širile Zagrebom, kako se Mika Tripalo znao na krajnje puerilan i avanturistički način samoinicijativno priključivati pojedinim operacijama UDB-e kao "vanjski suradnik".

Na Brijunskom je plenumu utemeljena šestoročlana partijska komisija za ispitivanje "profesionalnih deformacija i zloupotreba u UDB-i", u kojoj je kao osoba od najvećeg Titova povjerenja istaknuta

ulogu imao upravo Mika Tripalo. Ranković je doduše preživio najvjerojatnije medicinsko inducirani infarkt miokarda, no politički je bio potpuno mrtav. Neuspjeli pokušaj fizičke likvidacije Aleksandra Rankovića, koji za Titov zločinački režim nije bio ni u čemu neobičan, rezultirao je nepovjerenjem u "kemiju", pa su kasnije žrtve režima neutralizirane na egzaktan način – Milan Mišković u "prometnoj nezgodi", **Džemal Bijedić** u "avionskoj nesreći", general **Karangelski** "u lovu od ruke nepoznatog snajperista", itd.

Mada Tito prvobitno nije imao namjeru da uklanjanjem Aleksandra Rankovića oslabi svemoć glavnog instrumenta za održavanja svoje diktature - tajne policije zvane Udba - nakon Brijunskog plenuma nije mogao izbjegći njezinu rekonstrukciju. Preraspodjela kadrova u saveznoj Udbi, provedena nakon "Lekina" udaljenja sa svih dužnosti, rezultirala je većom zastupljenosti i daleko značajnijom ulogom kadrova iz Hrvatske, što je dovelo do doduše djelomične, no osjetne redukcije brutalnosti jugoslavenske protuhrvatske represije. Napuštena je praksa da svaki odrasli Hrvat mora imati svoj policijski osobnik, pa je njihov broj u SRH s 1.700.000 smanjen na manje od jedan milijun. Ove društvene i političke promjene, te prirodno sazrijevanje novog naraštaja rođoljuba, stvorili su mogućnost za snažniji i sadržajniji razmah inače neprekidno prisutnih hrvatskih državotvornih težnji.

Usporedno s ovim procesom brijunski je obračun u vrh republike i savezne politike vinuo "druga" Miku, nemirnog dječaka jedne od najbogatijih obitelji Cetinske krajine, koji je u 16. godini života otiašao u partizansku pustolovinu, da bi u 40. zahvaljujući bezpogovornom i vjernom služenju krvavom jugoslavenskom diktatoru postao jednim od najmoćnijih ljudi u

Mika Tripalo 1990. – još nije Ante Mika Tripalo

SKJ. Njegove iznimno velike ambicije, među kojima se kao sporedna isticala i žudena titula sveučilišnog profesora, ubrzo će se sukobiti s osobnim ambicijama Josipa Broza, čovjeka koji ga je politički proizveo i koji će ga prinuđen okolnostima konačno politički i uništiti. Miku Tripala je 1971. ustvari pogodio onaj isti metodološki instrument, kojeg je niti pet godina ranije sam primijenio nad Rankovićem. On se naziva "komunistička čistka" i predstavlja je standardno sredstvo vođenja kadrovske politike u svim komunističkim režimima.

Čimbenici "Hrvatskog proljeća"

Posebno valja naglasiti da pojam "Hrvatsko proljeće" sedamdesetih godina nije bio u javnoj uporabi, već su ga *per analogiam* Praškom proljeću kasnije uveli komunistički povjesničari. Pojam "masovni pokret" ili MASPOK udabaškog je porijekla. U partijsko-frakcijskim okršajima pojавio se tijekom 1971. Srpski i unitaristički dio "baze" SKH protagonisti Hrvatskog proljeća najčešće je nazivao "matičarima", ispravno prepoznajući najveću prijetnju svojim političkim interesima upravo u tadašnjoj Matici hrvatskoj. Najispravniji naziv za Hrvatsko proljeće bio bi "Hrvatski građanski državotvorni pokret".

Matica hrvatska. Vodeći politički čimbenik Hrvatskog proljeća bila je za ondašnje prilike iznenađujuće brojna skupina hrvatskih rodoljuba, okupljena pod vodstvom iznimno nadarenih intelektualaca u Matici hrvatskoj (MH) i nekolicini manje značajnih satelitskih strukovnih i kulturnih udruga. Mada se radilo o politički heterogenom krugu ljudi, većina je članova tadašnje MH bila prohrvatske, a ne jugoslavenske orijentacije, te građanskog, a ne komunističkog svjetonazora. Ovdje se radilo o novom naraštaju hrvatskih intelektualaca, stasalom u novoj Jugoslaviji iz pepela srpsko-komunističkih ratnih i poratnih nasilja, koji je u kontinuitetu nastavio višestoljetnu borbu za ostvarenje hrvatskoga državotvornog nauma. MH je od 1968. do 1971. organizacijski i kadrovske toliko ojačala da je imala približno 50.000 članova, te ogranke i povjereništva u svim većim, pa i manjim hrvatskim mjestima, potom u inozemstvu, a bilo je pokušaja da poput SKJ osnuje ogranke i u značajnijim poduzećima.

Ova se ustanova u buđenju nacionalne svijesti koristila značajnim vlastitim izdavačkim potencijalom, a 1971. pokrenula je izvrsni "Hrvatski tjednik". Naklada tog dragulja nacionalnog novinarstva, koji je bio "gutan" u svakome hrvatskom selu, prebacila je uoči zabrane lista brojku od

100.000 primjeraka. MH se ovom preobrazbom iz čisto kulturne ustanove postupno pretvorila u respektabilnoga političkog čimbenika, koji je u tadašnjoj konstelaciji snaga faktično predstavlja spontano izniklu i dobro ustrojenu hrvatsku građansku oporbu velikosrpskoj komunističkoj diktaturi. Ovoj je ustanovi, pored široko razgranate organizacijske mreže, iznimnu moć davala masovna potpora hrvatskog naroda, te posve samostalno raspolažanje raznovrsnim i brojnim vlastitim sredstvima priopćavanja. Iako politički program vodstva MH nije bio izričito definiran, on je u svakom slučaju uključivao politički i gospodarski preustroj SFRJ, te njezinu demokratizaciju glede slobode misli, pisane riječi i prometa informacija. Ovaj zaključak očigledno proistjeće iz sadržaja tekstova objavljenih u "Hrvatskom tjedniku". Od satelitskih udruga, čija je djelatnost bila podudarna Matičinoj, najznačajnije su bile Društvo književnika Hrvatske, Zajednica samostalnih pisaca TIN koja je izdavala "Hrvatski književni list", te Hrvatsko društvo ekonomista, pokretač iznimno vrijedne edicije "Hrvatski

Slobodan Penezić Krcun, jedan od bliskih Rankovićevih suradnika

gospodarski glasnik".

Strah vlastodržačkih struktura unutar SFRJ, a posebno onih u sovjetskom boljševičkom imperiju, od ovakvog modela političkog organiziranja građanskog otpora protiv komunističkog totalitarizma učinio je položaj MH u tadašnjoj SRH neodrživim. Ništa manje opasan neprijatelj MH i njezina državotvornoga političkog programa, što ne treba iznenaditi, bile su razvикane zapadne demokracije i njihova moćna obaveštajna središta. Ove okolnosti politički nedovoljno iskusno rukovodstvo MH, nažalost, nije na vrijeme uočilo. Nadalje, ugroženost MH svakodnevno je pojačavala tradicionalno hrvatska politička nestrpljivost i netaktičnost, te nekritično

ponašanje nekih ogranaka i pojedinaca, što se posebno odnosi na tzv. cestovne kolone "matičara". Naime, prigodom osnivanja pojedinih ogranaka dolazilo je do tadašnjim političkim prilikama neprimjerenih i potpuno nepotrebnih automobilskih ophoda, opijanja, pjevanja tzv. ustaških pjesama i razmahivanja zastavama bez tzv. socijalističkih obilježja.

Premda marginalne pojave, ovakvi su ispadi od velikosrpsko-komunističkih krugova bili tumačeni kao znak radikalizacije javnog rada MH, što je snažno kompromitiralo nenasilni i isključivo reformistički karakter njezina političkog djelovanja. Kroz sve aktivnosti MH u razdoblju Hrvatskog proljeća, poput fatuma se konstantno provlačio problem pogrešne procjene situacije. Sve je ove činjenice nakon slamanja Hrvatskog proljeća vješto iskoristilo velikosrpsko-komunističko pravosude za fabriciranje monstruoznih staljinističkih optužnica i drakonsko kažnjavanje istaknutih članova MH.

Katolička crkva. Drugi po važnosti čimbenik u pokretanju Hrvatskog proljeća bila je Katolička crkva u SRH i SR BiH. Ta je ustanova predstavljala najsnažniji duhovni oporbeni stožer u otporu ateističkom komunističkom totalitarizmu i njegovu programu odnarodivanja hrvatskog naroda. Potpuna materijalna, organizacijska i informacijska neovisnost od Titova režima, omogućila je Katoličkoj crkvi da i u razdoblju najveće velikosrpsko-komunističke represije bude suveren čuvar vjere, te nacionalne i kulturne osobnosti vlastitog naroda. Bez kontinuiranoga crkveno-pastoralnog i katehetskog rada po župama, stoljetne borbe za vjerski odgoj hrvatske mladeži, a posebno vjerskog rada sa studentima, Hrvatsko proljeće ne bi zaživjelo u obliku događaja kojih se upravo prisjećamo.

Prilagodivši svoj javni rad uvjetima stroge komunističke represije, kojoj je upravo sama platila najveći danak u krvi, Katolička je crkva djelovala izrazito samozatajno. Iako "tihi partner" nositelja društvenih i političkih kretanja sedamdesetih, Crkva je bila najjači misaoni autoritet tog doba, te istinsko vrelo kadrova i ideja pokrenutih u Hrvatskom proljeću. Svjestan ove činjenice, upravo je Tripalo tijekom 1971., vješto koristeći hrvatsko rodoljublje, panično pokušavao u partijske redove uključiti veći broj članova zajednice vjernika, kako bi promijenio strukturu i odnos snaga u SKH. Odaziv vjernika ovoj komunističkoj manipulaciji bio je beznačajan. Posebno treba naglasiti da su iz Katoličke crkve od samog početka Hrvatskog proljeća

pristizala upozorenja o potrebi strpljivog i taktičnoga političkog djelovanja priлагodena tuzemnoj i inozemnoj konstelaciji, te stvarnom odnosu snaga društvenih i političkih čimbenika u SFRJ. Dobronamjerne i lucidne savjete temeljene na vlastitome državničkom iskustvu ove ustanove s dvo-milenijskom tradicijom, tada u općoj narodnoj euforiji, nažalost, nitko nije slušao.

Savez komunista Hrvatske i unutarpartijski frakcijski rat. Daljni istaknuti čimbenik u pokretanju Hrvatskog proljeća bila je tzv. "nacionalistička" frakcija, kojoj je pripadao ne odveć velik, no moćan dio rukovodeće strukture tadašnjeg SKH, a bila je predvođena **Savkom Dabčević**, osobom čije su generalije i biografija, kako tada, tako i danas nepotpuno poznate. Vješta i cenzurirana "kamuflaža" dijela generalija i biografije **Savke Dabčević** izvr{ena od autora ove godine prikazanoga "dokumentarnog" agitprop TV pamfleta "Savka – ruža hrvatska", samo potvrđuje ovaj dojam. Najbliži Savkin frakcijski suradnik bio je Mika Tripalo, malodobni partizanski kurir, SKOJevac, drhtavi uru~itelj Titove {afete i kona~no "savezni partijski funkcijonjer" sa zna~ajnim iskustvom u perfidnim unutarpartijskim i udba{kim obra~unima i s ne{to transparentnijom biografijom.

Procjenu uloge rukovodstva SKH u kreiranju Hrvatskog proljeća bilo bi pogrešno temeljiti na razmjerima njihovih grubih manipulacija rodoljubnim osjećajima hrvatskog naroda, među kojima se ističu masovna politička mobilizacija na njihovu partijskom programu, neutemeljena obećanja i nasilno preoblikovanje probudenih euforičnih narodnih iščekivanja u javnu podršku vođama "Savki i Tripalu". Procjena njihove stvarne uloge može se temeljiti isključivo na razmatranju stvarne naravi, stvarnih ciljeva i stvarnih rezultata njihove političke djelatnosti, vodeći pritom računa o dva esencijalna elementa koja su im omogućila neprispodobivu prednost pred ostalim pokretačima Hrvatskog proljeća, a to su uživanje monopolja legalne vlasti i potpuna kontrola nad medijima u SRH. Činjenica da baratanje instrumentima vlasti i uz najbolje namjere ne uključuje obvezno njihovu razboritu uporabu, na tragičan se način manifestirala upravo u Hrvatskom proljeću, što istodobno predstavlja odgovor na pitanje kako je "proljećarsko" rukovodstvo SKH stvarno koristilo prednosti svojeg vladajućeg položaja.

Skupina oko Savke Dabčević i Mike Tripala od samog je početka svoje organizirane aktivnosti proizvodila teške strateške i taktičke pogreške, te stvarala nestvarne pla-

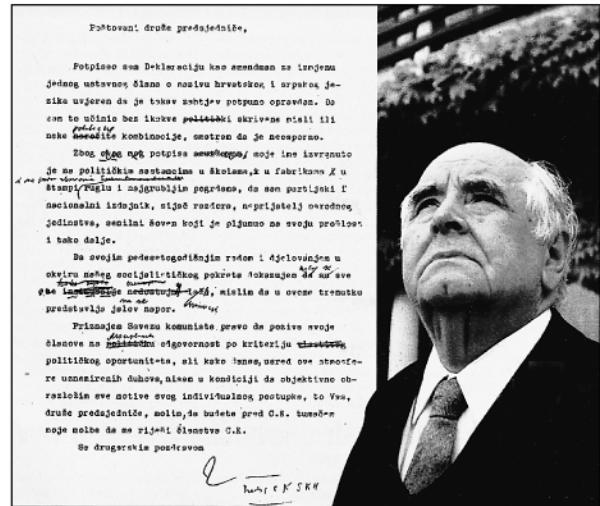
nove bez pokrića. Ovo je dovelo do ubrzanog i nekontroliranog razmaha polarizacije i frakcijskog rata unutar SKH, pri čemu su se "proljećari" našli u manjini, a položaj im nije uspjela učvrstiti niti ishođena masovna, vrlo emotivna, javna potpora hrvatskog naroda. Bezizglednu je prognozu imao i najveći dio njihova programa borbe za ustavne amandmane, te promjene deviznoga, bankarskog i vanjskotrgovinskog režima unutar SFRJ, objedinjenog politički djetinjastom floskulom "politika čistih računa". Odgovori na pitanja biti političkog programa i stvarne uloge Savkine partijske frakcije u kreiranju Hrvatskog proljeća jasno su dani u tekstu njezine ostavke javno podnesene pred TV kamerama na 23. sjednici CK SKH. "Prihvativili smo oštru kritiku druga Tita u vezi s nebudnošću prema hrvatskom šovinizmu i separatizmu. Izražavamo svoju spremnost i odlučnost da se kao komunisti angažiramo u provođenju odluka Predsjedništva SKJ i riječi druga Tita u borbi protiv hrvatskog separatizma i šovinizma, kao i protiv svih drugih kontrarevolucionarnih ili antisocijalističkih pojava, a na politici i programu SKJ i druga Tita".

Obilježja frakcijskog sukoba u SKH

Frakcijski sukob unutar redova SKH i čitavog SKJ u razdoblju Hrvatskog proljeća imao je trojaki karakter i podrijetlo. Prvi je korijen sukoba odbijanje masovnog ubojice Josipa Broza Tita i njegove prvoboračke kamarile da omoguće participaciju vlasti novom naraštaju tzv. "komunističkih funkcijonara", koji je imao svoje, suvremenije videnje komunističke stvarnosti. Titov pokušaj da zaustavi kotač vremena i okrene ga unazad imao je dalekosežne posljedice. Taj čin nije samo kratkoročno sprječio fiziološki proces smjene partijskih kadrova u sedamdesetim godinama, već je bio temeljni uzrok društvenih i političkih napetosti koje su kasnije razorile Jugoslaviju.

Drugi korijen sukoba bila je za hrvatske "funkcionare" izrazito nepovoljna podjela "boljševičkog kolača". Tito je, naime, uz nepojmljivo visoke državne izdatke živio toliko rakošno da je rastrošću nadišao iznose apanja svih svjetskih kraljevskih kuća, osim **Haile Selasija**, koji je pored obnašanja carske dužnosti bio i zemljišni vlasnik gotovo čitave Etiopije. Bahato razmetljiv luksuz jednoga neškolovanog primi-

tivca, svita od više tisuća dvorjanika, jahte, oceanska krstarenja, vlastiti otočni arhipelag, vozni park od više desetaka najluksuznijih rukom rađenih limuzina, te dvořaci, ljetnikovci i lovačke vile u svakom većem mjestu, nisu ostavljale mnogo mjesta aspiracijama njegovih provincijskih partijskih "aparatčika" za životom na visokoj nozi. Milijarde dolara koje je Tito potrošio na lukšuz i osobnu promociju, tzv. misije

Krležina ostavka na članstvo u CK SKH nakon Deklaracije

nesvrstanosti i mira, svakodnevna sjajna primanja stranih gostiju u rasponu od kraljeva do terorista, izdašno financiranje arapsko-izraelskih ratova, te "oslobodilačkih" ratova i komunističkih pokreta diljem svijeta najznačajniji su uzrok tadašnjega teškog gospodarskog stanja u SRH, a ne klišejirano paranoidno objašnjenje o investicijama u Srbiju. Činjenično prisutna unutardržavna pljačkaška preraspodjela sredstava u korist Srbije i navodno nerazvijenih krajeva SFRJ bila je neusporedivo manje zlo po Hrvatsku. Gospodarski moćno provincijsko središte Zagreb bilo je pretvoreno u usisnu granu crpke kolonijalnog tipa za sustavno izvlačenje dobara u korist osobnih potreba jugoslavenskoga komunističkog monarha, te potreba iznimno skupih institucija nužnih za održavanje ove dvorske velelakrdije, kao što su bile JNA, SUP, UDB-a i SSIP. Porast državnog zaduženja izražen geometrijskom progresijom i suicidalna rastrošnost senilnog starca na kormilu države prijetili su brzim krahom tadašnje komunističke ekonomije. U tim je okolnostima "proljećarska" frakcija SKH zatražila samostalnije raspolažanje republičkim dohotkom i povećanje unutarrepubličkih ulaganja, ne pokušavajući pritom bitno promijeniti sustav koji je kontinuirano gospodarski pustio Hrvatsku, što samo po sebi predstavlja besmislicu.

“Proljećarski” frakcionaši u SKH ni jednom nisu označili basnoslovno skupo održavanje jugoslavenske komunističke monarhije okrunjene kultom Titove ličnosti, kojoj su uostalom dušom i tijelom sami pripadali, temeljnim gospodarskim problemom tadašnje SRH, pa ga sukladno tome nisu ni podveli pod udar svoga infantilno prezentiranog zahtjeva za “politikom čistih računa”. Izuzimanje najtežih oblika savezne pljačke nad SRH od primjene načela “politika čistih računa” otvara logično pitanje, što je to onda Hrvatska uistinu trebala račistiti s jugoslavenskom federacijom? Kuloarska naklapanja Savkinih sljedbenika da bi kompetentnije upravljanje jugoslavenskom privredom u rukama školovanih boljševičkih ekonomskih nazovi-stručnjaka moglo spasiti sustav, također su predstavljala tlapnju. Komunističko izvanrazumsko i netržišno, te k tome politički ustrojeno gospodarstvo neminovno je moralno, kako u Jugoslaviji, tako i u drugim državama, završiti samouništenjem i raspadom.

Treći korijen frakcijskog sukoba bio je neraščišćen hrvatsko-srpski konflikt, nastao po utemeljenju Kraljevine Jugoslavije, a snažno zaoštren terorom i pokoljima za vrijeme i nakon II. svjetskog rata, kao i sustavnim posrbljivanjem SRH. On se snažno infiltrirao u partijski rad i doveo do nejedinstva SKH u ključnim političkim pitanjima. Ovaj su sukob izazvale rigidne velikosrpske strukture unutar i izvan SKH, čije je političko djelovanje bilo iracionalno, te im kao domovina nije bila prihvatljiva nikakva, pa ni “Savkina i Tripalova” Hrvatska. Gotovo čitava zajednica tzv. Srba u Hrvatskoj u ruralnim je djelovima Republike besposličarski živjela od raznih renti stečenih u NOB-u, a njezin je urbani dio u svim strukturama uživao povlašten i nedodirljiv položaj.

U službama unutrašnjih poslova i državne sigurnosti u SRH Srbi su činili preko 80% zaposlenih. Sedamdesetih su godina u komplotu pod vodstvom generala **Rade Bulata** pokušali unutar SRH utemeljiti srpski federalni entitet. U dijelu Zagreba uništenom poplavom sazidali su veliko naselje “Trešnjevka jug” i prevalentnim naseljavanjem srpskih doseljenika pretvorili ga u zamišljen srpski dio hrvatske metropole. Na čitavom su teritoriju SRH u javnu uporabu nasilno uvodili srpski jezik pod formalnim nazivom “srpskohrvatski/hrvatskosrpski”. Ovakav neprirodan i iracionalni porekad nužno je kolidirao s elementarnim

političkim interesima većinskog Hrvatskog naroda i njegove partiske “avangarde”.

Tadašnji se SKH sastojao od tri interesne skupine. Jednu su trećinu činili Srbi velikosrpske orijentacije, jednu trećinu jugounitaristi bez izražene nacionalne svijesti, a jednu trećinu Hrvati. Srpska i unitaristička frakcija, svaka iz svojih interesa, pružale su snažan otpor promjenama u Hrvatskoj, te su udruženim snagama sustavno radile na rušenju vlastitoga partijskog vodstva. “Proljećarsko” je vodstvo čak i u trenutcima svoje najveće političke moći kontroliralo samo trećinu članstva, odnosno one strukture SKH koje su činili Hrvati, što je isključivalo bilo kakvu mogućnost pobjede u frakcijskoj borbi. Kako su se uz to obračuni u SKJ vodili instrumentima najperfidnijega staljinističkog totalitarizma i najgrubljega političkog nasilja, a ne na temelju civiliziranih statutarnih normativa, ishod partijskog pohoda Savke Dapčević bio je već na samom početku unaprijed jasno predodređen. No, i pored izrazito zaoštrenoga međunacionalnog antagonizma, rukovodstvo SKH je u javnim istupima stalno osudivalo hrvatski nacionalizam i separatizam, napadalo ponašanje Katoličke crkve, MH i satelitskih udrug, zabranilo izlaženje “Hrvatskog književnog lista” i “Hrvatskog tjednika”, a iz svojih redova isključilo istaknute hrvatske intelektualce.

Pokretači jakoga unutrašnjeg otpora politici “proljećarske” frakcije SKH bili su prvenstveno hrvatski jugounitaristi i partizanski masovni egzekutori predvođeni **Vladimirom Bakarićem** zvanim “Mrtvac”. Hrvatski su Srbi u ovoj operaciji, kao i uviјek do sada uglavnom bili predmet manipulacije. Utisani i zastrašeni razmahom Hrvatskog proljeća, otpor su pružali zakulisno i u partijskoj su “bazi” jačali redove jugounitarista. Stoga frakcijski rat unutar redova SKH 1971. primarno nije predstavljao međunacionalni konflikt, već najsiroviji oblik borbe za vlast i komunističke privilegije. Ovo izričito priznaje **Ivica Vrkić** u “Večernjem listu” 7. prosinca 2001.: *“Tada se vodila borba između ‘progresivne jezgre’ i kasnijih egzekutora oko toga tko će dobiti povjerenje Tita, jer taj ima mač kojim će presjeći drugu stranu i produljiti svoj politički vijek”*. Velik broj tzv. partizanskih kadrova u SRH, koji je tada još uviјek nosio sve stupove vlasti, previše je dobro živio na svojim ratnim lovorkama da bi se olako odrekao stečenih pogodnosti.

(nastavit će se)

TUGA

*Uz obalu val se pjeni,
u ravnici žito zlati.
Vrbici su svi u sjeni,
jer ih oblak svuda prati.*

*Želje su se naše stisle
u kutiju od kristala,
da na buri ne bi svisle
zbog djetinjih idea.*

*Stupali smo ko soldati
po stazama i po cesti.
Vukove bi znali sresti,
al' ih mašta sve pozlati.*

*Vidjeli smo lijepo šarke
na sunčanom, zlatnom ljesku.
Očarani, motrili smo
pokrete na žutom pijesku.*

*Zbunjeno smo na rub stali
mladenačkih naših nada,
pitajući se: gdje su sada
oni, što su mučke pali.*

Višnja Sever

POSJET

*Ukočen, drven stojim na straži.
Tišina mukla svud oko mene.
Tek silhueta skrivena draži
u gustom mraku napete zjene.*

*Ide sve bliže. Ja stisnem pušku,
nategnem kokot i kliknem: Stoj!
Krv stane - to pod staru krušku
u posjet došao lik mi je tvoj.*

Tomislav Pećarina

SUĐENJE SURADNICIMA HRVATSKE EMIGRACIJE

Presudom Okružnog suda u Zagrebu, Posl. broj K-271/78, od 20. travnja 1979. g., Stjepan Čevizović (sin Ilije, rođen 10. 7. 1916. u Jamarici, Novska,) i Slava Sabolić (kći Martina, rođena 30. 12. 1928. u Podvrišu, Durdevac) osuđeni su na 4 (četiri) odnosno 2 (dvije) godine zatvora, po čl. 133. st. 1.i.2. i čl. 136. st. 1.

Vijeće sastavljeno od sudaca tog suda Branka Zmajevića kao predsjednika te Jovice Martinovića i sudaca poročnika Miroslava Otkovića, dr. Ivana Čohara i Slavice Mattes kao članova vijeća, proglašalo ih je krvini zato što su, kako u presudi stoji: "u vremenskom razdoblju od projleća 1976. g. do 5. rujna 1978. g. na području Zagreba stvarali neprijateljsku grupu Hrvatsko narodno vijeće - Zagreb, Hrvatska kao ogrankak ustaško-terorističke organizacije Hrvatsko narodno vijeće, sa ciljem izdvajanja SR Hrvatske iz sastava SFRJ, te održavali ilegalne sastanke i povezali se s predstvincima ustaško-terorističke organizacije u inozemstvu Bilandžić Stjepanom, Vučetićem Antonom, Petrićem Damirom, Mikulićem Franjom i dr. SSL kojima su održavali redovite kontakte i od njih dobivali direktive za svoje neprijateljsko djelovanje te primali i unosili u zemlji neprijateljski materijal i glasila Otpor, Danica, Hrvatska borba, Republika Hrvatska i dr. čiji sadržaj su proučavali i davali na čitanje drugim osobama, te isti prepisivali i rasturali, a na poticaj predstavnika ustaško-terorističke organizacije napisali nekoliko pisama upućenim državnim i pravosudnim organima SR Njemačke kao i predstvincima Katoličke crkve u toj zemlji, a također i drugima osobama, u kojima su lažno prikazivali stanje u Jugoslaviji, posebno ističući navodnu obespravljenost Hrvata i tražeći da Bilandžić Stjepan ne bude izručen našim vlastima, navodeći da je on izabran od hrvatskog naroda, kako u zemlji tako i u inozemstvu, kao njegov predstavnik u borbi za oslobođenje Hrvata, te ova pisma potpisali s nazivom Hrvatsko narodno vijeće - Zagreb - Hrvatska."

Na tom sudenju branitelj S. Čevizovića je bio Milan Vuković, koji je branio mnoge Hrvate u političkim procesima

Bruno ZORIĆ

(najpoznatiji je slučaj fra Jozeta Zovka, o čemu je snimljen iigrani film), dok je branitelj S. Sabolić bio Branko Arko, odvjetnik iz Zagreba.

Optuženi su u pritvoru bili izloženi raznim pritiscima. Tako je Čevizović u svojoj (vlastotučno napisano) izjavi iz 1993. iznio podatak da je zadnjih dana saslušanja traženo od njega da ode u

Njemačku, u Koln, kako bi pomogao u ubojstvu Stjepana Bilandžića. Kako na to zlodjelo nije pristao, osuden je na 4 godine zatvora - 4 godine tjelesnog i duševnog zlostavljanja, gladi, hladnoće i bolesti u mučilištu hrvatskih domoljuba - zatvoru u Staroj Gradiški. Danas njegova supruga Katarina prenosi sjećanja na brojna ponižavanja:

"Nije smio spomenuti da je gladan, a ako je to spomenuo, stražari bi mu zavrnuli ruke iz leda i gurnuli bi mu glavu u kiblu te ga tako držali 20-ak minuta." "Aude, sad jedi ako si gladan!" -

prevođačica Ivica Črić, s jedno, te predsjednik Vrhovnog suda Miljan Vučković i predsjednik Državnog novi, soci Vrhovnog suda, za koje se traži da nisu sudjelovali u komunističkim političkim procesima

ZMAJEVIĆ OSUDIO JE 1979. DOMACICU NA DVije GODINE HRVATSKI TISAK IZ INOZEMSTVA!

Ante Potrebice, predsjednik Državnog suda, sudionik političkog procesa.

Ukratko političke poslove sudjelovali su Ante Potrebice, domaći sudionik političkog procesa.

pokazivao je stražar mučitelj svoju

Što se tiče opt. Sabolić i ona je pritiscima i ucjenama postala dvostruka žrtva. Ne samo što je osudena na 2 godine zatvora, već je tijekom privora moralna potpisati da svoje gradilište (na odličnom položaju u Zagrebu) ustupa jednomu tadašnjem moćniku, direktoru jedne banke u Zagrebu. Naravno "dogovorena" cijena je bila izrazito nepovoljna po našu kućanicu iz Zagreba, optuženu za povezivanje i djelovanje prema uputama hrvatske emigracije, odnosno organizacija koje su vodile borbu protiv Jugoslavije, a čiji su pripadnici živjeli i davali živote zbog jednog cilja; obnovne hrvatske države. Kao nagradu za tu "prodaju" gradilišta optužena je: trebala dobiti manju zatvorsku kaznu (u svojoj je

državi pokušala ispraviti nanesenu nepravdu, međutim pravo i pravda ne idu uvijek zajedno - gradilište je nažalost zauvijek izgubljeno!).

Vrhovni sud Hrvatske, broj: I Kž 542/1979-5, od 10. listopada 1979. g., u vijeću sastavljenom od sudaca Marijana Hiršla kao predsjednika Vijeća, Spasija Radenovića, Mane Trbojevića, Tve Korača i mr. Nevene Divljković kao člana vijeća i stručnog suradnika Ante Potrebice kao zapisničara, odbio je žalbu optuženih te je u potpunosti potvrdio presudu Okružnog suda u Zagrebu.

(Zanimljivo je vratiti se na sam pretres optuženikovog stana u Zagrebu, u ul. Hanibala Lučića 24, gdje je zaplijenjeno 6000 DM (njemačkih maraka), 30.000,00 tadašnjih jugodinara te novi pišći stroj i srebrnjak Kneza Trpimira. Po dolasku u

Stanu Gradišku Čevizoviću je oduzeta potvoru o zaplijenjenim stvarima. Iako je bi one samo u starijoj životnoj dobi i u prognastiču veći i teško bolestan, naime mogao se kretati samo pomoću invalidskih kolica, nije se predavao u traženju pravde. Poglavitno radi načela, 1993. pokusao je svoju oduzetu imovinu dobiti natrag. Obratio se za pomoć Okružnom sudu u Zagrebu, ali i tadašnjim visokim dužnosnicima nove vlasti; Đuri Perići i Stjepanu Mesiću, te odvjetnici Dafinici Večerini. Naravno, za uspjeh nije bilo nikakvih izgleda).

Životopis Stjepana Čevizovića, najkratće rečeno, životopis je hrvatskog domoljuba i stradalnika. Godine 1939. počeo je služiti vojni rok u jugoslavenskoj vojsci i to baš u Beogradu. Po stvaranju Nezavisne Države Hrvatske stupio je u redove Ustaške vojnici. Iste će povjesne 1941. upućen je na talijansku vojnu akademiju u Rimu, gdje je bio sve do 1944. kada se vratio u Hrvatsku i bio odreden za zapovjednika u Crikvenici (točniji podatak nepoznat). Nakon toga bio je premješten na sud u Bjelovaru, kod suca Šmita. Nakon pada hrvatske države postao je nepodoban. Mijenjao je razna poduzeća u Zagrebu, jer nije želio služiti komunistima u njihovim nečasnim radnjama. Uza sve prepreke upisao je i završio studij na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Kao svjestan Hrvat nije se mirio sa sudbinom svojega naroda • suradivao je sa Hrvatskim narodnim otporom generala Vjekoslava M. Luburića, Hrvatskim narodnim vijećem Koln Stjepana Bilandžića, i to sve do svojeg uhićenja u rujnu 1978.

Kako je svugde bio nepodoban, želio je u svojoj starijoj dobi negdje naći mir. Daleko od svog rodnog kraja i od Zagreba, započeo je s gradnjom obiteljske kuće u selu Novigradu, kod Zadra.

Sudbina i neprijatelji hrvatskog naroda ponovno su mu pokazali svoju okrutnost. Netom je kuća bila dovršena, počela je srpska agresija na Hrvatsku, a Novigrad iako čisti hrvatsko mjesto, u planovima osvajača moralo je postati nekakvo nadradno "srpsko krajisko ljetovalište". Stjepan i supruga Katarina, kao i svi ostali mještani, prognani su iz svojih domova. Nakon oslobođenja i obnove svojeg doma obitelj Čevizović se vratila u Novigrad. Dočekavši slobodu - svoju državu, Stjepan je uslijed teške bolesti preminuo 1996.

KRIŽNI PUT MARKA MARINE

Negdje između 20. i 25 travnja 1945., u Sarajevu, došao je pukovnik **Franjo Sudar** i rekao da se cijela Bosna napušta, jer da idemo u daljnju borbu s partizanima i diverzantima. Prešli smo Savu i od Slavonskog Broda se kretali prema Banja Luci, prelazeći preko improviziranog mosta od bačava. Nakon otprilike jednoga kilometra stigla je zavojedstva da se vratimo, jer su se jedinice Hrvatske vojske, pod pritiskom partizana, povlačile iz Banja Luke. Čim smo se ponovno našli na drugoj strani obale, šest je engleskih zrakoplova osulo mitraljесku paljbu po svemu što se kretalo, uništavajući i naše teško naoružanje. Bombardirali su i taj most kako bi prekinuli daljnje povlačenje Hrvatske vojske i tako razbili naše jedinice.

Mi smo se kretali uz prugu prema Dugom Selu i Zagrebu, a s nama je bila i divizija "Prinz Eugen" s topovima dometa 25 km. Za nama su vozile dvije lokomotive koje su kukom presijecale spojnice kako bi onesposobile tračnice. Prošli smo Dugo Selo zaobilazeći Zagreb, te preko Varaždina stigli u Sloveniju. Tu je bila masa svijeta: običnih vojnika, časnika i dočasnika, te civila. Bilo je puno žena i djece koji su bježali jer se govorilo da partizani ubijaju sve redom. Kolone su pristizale preko njiva, jer su ceste bile zakrćene od vozila i zaprežnih kola te svega ostatka. Ja se u životu nisam našao u većoj masi ljudi kao tada. Bilo ih je na stotine i stotine tisuća. Tu sam izgubio najblizog kolegu **Dragu Čakića** kada smo prenoćili na jednoj poljani.

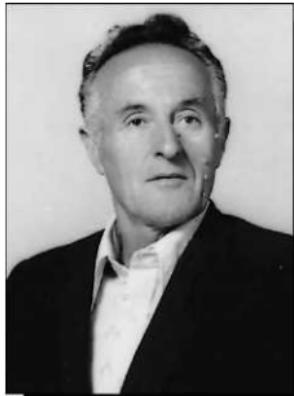
Partizanska varka

Još prije Celja, slovenske su žene izlazile i vikale daje rat gotov i proljevale na nas vruću vodu. Svi smo hrili prema austrijskoj granici, nadajući se kako će nas tamо preuzeti neka druga vojska i na sluteći kakvo će nas zlo zadesiti - ono najstrašnije što će se kasnije dogoditi. Kada smo bili nadomak Dravogradu, čujemo s brda povike: **Živio Pavelić! Živio Tito! Gotov je rat!** Vidio sam hrvatske i partizanske

Piše:

Gordan GRLIĆ-RADMAN

zastave sa zvijezdom. Najedanput se s našom vojskom počeše miješati partizani koji su, u odnosu nas, bili vrlo slabo naoružani i bijedno obučeni. Čak sam video kako umjesto remena na hlačama imaju žicu. Govorili su nam da odložimo oružje, jer da je rat gotovo i opet izvirkivali: **Živio Pavelić! Živio**

Marko Marina

Titol Mi smo računali kako ćemo se svratići svojim kućama. Kada smo odložili oružje, odmah nam je zavojedeno: "Nalevo krug!", i u kolonoma nazad prema Hrvatskoj. Nakon otprilike kilometar-dva, partizanski su vojnici promijenili svoje prividno korektno držanje, te se počeli zalistjati u našu kolonu i silom skidali prstenje i satove te druge vrijednosti, što je tko imao. Meni su oduzeli nalivpero i sat. Sa svih su časnika, dočasnika i običnih vojnika skidali cipele, jer su oni bili u opancima. Ikusniji ljudi svoje su cipele prorezali nožem na kapićama kako bi stvorili privid o starim i iznošenim cipelama. Ja to nisam znao, jer sam bio mlad i neiskusan te sam tako ostao bos kao i mnogi drugi. Paritizani

su govorili: E, druže, ti si ih dosad nosio, a sad daj meni!

Tada sam shvatio da su predaja oružja i obećanje Titovih partizana jedna velika prijevara i sramotna laž. Mi smo dnevno prelazili oko 70 km: usiljenim maršem ili trčeći, dok su partizanski stražari bili na konjima. Gđe bi nas noć zatekla, tu bismo prenoćili - mi kao ovce u toru, a oni kao vuci s oružjem. Niti nas je tko pitao za glad, a kamoli za žđ. Po selima, kuda smo prolazili, izlazile su žene s kruhom, jer su neke prepoznавale i svoje najbliže u toj nepreglednoj koloni. Bilo ih je koje su iznosile sve što su imale: galone s medom, kiselo ili slatko mljeku. Kada bi koji vojnik, iz kolone, pristupio da nešta uzme, stražar bi pričekao, a onda bi udarao bićem, na čijem kraju su bile nekakve metalne kuglice, ili bi kundaku puške udario nesretnika. Živi sam svjedok sudbine dvojice braće iz okolice Varaždina pored čijeg smo sela prolazili. Njihova kuća je bila udaljena oko kilometar od ceste kojom smo išli i to je bio brišni prostor. Svoju kuću su vidjeli i meni je pokazivali, ali su se bojali bježati. Savjetovao sam im da malo uspori i da pokušaju pobjeći sa začelja kolone. Međutim oni nisu htjeli ili nisu smjeli sve dok nismo prošli šumicu. Najedanput se ukazala jedna poljana na kojoj je bila isklasana pšenica. Njih dvojica potračaše, a ja to gledam. Trčali su kroz pšenicu oko 300 m. Stražari su primijetili da su se otrgli od kolone i počeli su rafalno pucati za njima. Međutim, jedan se sršuo u pšenicu, a drugije trčao prema jednoj šumici, koja je bila iz pšeničnog polja, i tako se spasio. Partizanski stražar na konju došao je do onoga koji je bio pogoden - vjerojatno ranjen - te ga dokrajčio pucnjima iz automata.

Kolji ustaše!

Kada smo stigli u Varaždin, našli smo ogromnu masu pripadnika Hrvatske vojske koji su bili zarobljeni. Mislim da je tu, u tim vojarnama, bilo preko 20.000 ljudi, jer se odlažilo i stalno su pristizali novi. Tu se vršila selekcija. Bilo je ljudi

ošišanih do gola. U nas postrojene, ispred vojarne, zalijetali bi se partizani vičući da smo ustaše i banditi te bi počeli vršiti odvajanje. Videći što se spremaju, jedan ustaša je hrabro uzeo bombu i bacio na stražara koji ga je maltretirao. Tada su partizani uveli još žesći teror nad nama i nastavili još strožu selekciju. One, za koje su utvrdili da su ustaše, zatvorili su u vojarne i mogao sam samo zamisliti njihovu daljnju sudbinu. Nas, za koje nisu mogli ustanoviti da smo ustaše - a ja sam se još na početku, videći šta se

Koprivnici, prema Virovitici, stigli smo do jednoga brijege i vidjeli selo koje je bilo udaljeno otprilike kilometar od tog brijege. Gonili su nas četiri po četiri i osam po osam. Bili smo gladni, žedni, bosi, polugoli i iscrpljeni. Kada smo se približili selu, na prašnjačoj cesti kojom smo išli, pojaviše se civil: žene, mlađaci i djevojke noseći željezne vile, motke, kose, lopate, motike pjevajući: *Oj, ustaša kakavom je sada, kad vas goni Titina brigada!* te udarali po nama. Ja sam se uspio izvući neozlijeden, a za druge ne znam kako su prošli. Budući da sam bio iscrpljen i na rubu snaga, a noge su mi bile otekle i krvave, kažem stražaru da bi mi trebala bolnička kola - jer tu još na početku, u Sloveniji, partizani govorili kako će oni koji budu iznemogli ići bolničkim kolima - a on mi kaže da izostanem i pričekam. Kad sam skoro bio na samom začelju kolone, pored jednog mosta jedne rječice, vidim uniformiranog čovjeka starog oko 45 godina - ne znam je li bio ustaša ili domobran - kojemu je prišao, pretpostavljam, srpski Ciganin - jer je bio izrazito cm - primio ga za bradu i zaklao stoeći. Kada samo to video, ja sam postao brži od ptice, jer sam shvatio da ni u kojem slučaju ne smijem kazati da ne mogu ići dalje.

U Virovitici sam gledao strijeljanje jednoga čovjeka kojega su skinuli u donje rublje. Kazali su svaki od nas, koji pokušao pobjeći ili se kod njega nadje oružje tako završiti. Tu smo prenočili, a ujutro su došli otvoreni, teretni vagoni. Dok smo ulazili u te vagone partizani su nas tukli puškama i toljagama. Tada sam dobio težak udarac kundakom u vilicu. Tako su nas vozili neko vrijeme, a onda nas, budući da su pruge bile razrušene,

opet istjerali i tjerali put Požege. U Požegi, u tom logoru smrти s 45 topovskih baraka ogradenih bodljikavom žicom, bilo nas je oko 35.000. Spavali smo na golom betonu. Na svakom uglu bile su stražnice s teškim naoružanjem okrenutim prema nama. Tu su nas držali 2-3 dana, a dnevno su donosili kruh težak 7-8 kg koji je trebao biti hrana za 35 ljudi?

I tu sam bio svjedok mnogih strijeljanja i izvljavanja partizanskih stražara. Tako su, na primjer, za potrebe nužde bile iskopane jame na rubu kojih su stavljene daske gdje se moglo čučnuti. Ljudi bi se od iznemoglosti znali prevaliti u te jame dok su čučali ili bi ih stražari, posve nemoćne, znali tobože nehotice gurnuti. Nitko te ne vadi, jer nikoga ne interesira, i tako bi ljudi umirali. Kako je bila velika masa i nije se moglo doći na red, ljudi su vršili nuždu sa strane. To se kažnjavao. Gledao sam kako stražar poziva jednoga koji je mokrio i zapovjedaju mu da legne potrbuške. Tada mu nareduje da jede zemlju i pase travu. Kada logoraš od straha zagrise, stražar ga bjesomučno udara bićem. Onda mu naredi da ustane i nastavlja torturu udarcima bata u obraze da sve kosti zveče. Ja sam se čudio zašto ljudi tako muče, a ništa im skrivili nisu. To je stravično gledati.

U logor su dolazili njihovi oficiri s praznim papirima u kojima smo trebali opisati osobne biografije, vojsku koju smo i od kada služili i tako dalje. Medutim te podatke je bilo nemoguće sakupiti u takvima uvjetima i za tako kratko vrijeme, a nisu ni mogli odvojiti ljudje koji su stupili 1941., 1942. i 1943. od onih koji su stupili 1944. i 1945. Tada su pregradili logor u 2 dijela: oni koji su stupili u Hrvatsku vojsku 1941., 1942. i 1943. najednu, a ostali na drugu stranu. **Jakov Brkić**, koji je sa mnom bio u logoru, a bio je vezan žicom, jer se nakratko izdvojio iz kolone kako bi se najeo graha u jednom selu i opet se vratio, meni kaže: *Marko, dobro bi bilo da*

Markov brat Frano kao ustaša u zagrebačkoj vojarni u Selskoj ulici

sprema, preobukao u domobransku odoru - tjerali su u koloni dalje i tako produžavali našu agoniju. Naime, iz borbi s partizanima znao sam kad bi vikali: *Hvataj ustaša živa i kolji ga živa!* Ja sam pazio da me ne bi zarobili i dobro sam zapamtio ove strašne riječi.

Od Varaždina su nas dalje tjerali prema Koprivnici niz rijeku Dravu. Iza

su ratovali od 1941., 1942. i 1943., jer će sve mlade, koji su stupili 1944. i 1945., mobilizirati u vojsku.

Ja prijedem i jednu noć prenoćim u dijelu logora označenog za vojnike koji su ratovali od 1941. do 1943. Preko noći su ljudi probili žicu i išli čas na jednu čas na drugu stranu. Ne znaju ljudi što će biti i kakva ih sudbina čeka. Jednoga jutra, ona strana u kojoj su bili logoraši koji su sejavili da su stupili 1941., 1942. i 1943. bila je potpuno prazna, samo su se vijali papiri koji su bili podijeljeni radi upisivanja osobnih podataka. Svi su odvedeni na Kožaru i tamo pobijeni. Nestalo je puno Bugojanaca koji su bili sa mnom: Stipe Jarčević, Stipe Tičić, Jakov Brkić i njegov brat Niko, Drago Lučić iz Veseli ... Nas, koji smo ostali u drugom dijelu logora, poveli su prema Našicama. Od Našica do Sl. Broda je oko 40 km. Sjećam se da smo tada imali tešku dizenteriju. Kad smo došli do Broda, prešli smo improvizirani most i tada su nas opet odvajali: jedne su vagonalni i poslali u Crnu Goru, a drugu skupinu, u kojoj sam bio ja, vodili su u Tesli.

Uspješan bijeg

Moj striječević Ilija odveden je u Crnu Goru. Nikada ga više nisam video niti sam ikada čuo bilo što o njemu. Vjerojatno je ubijen. U Prnjavoru su nam dali puške žicom svezane. Čudo jedno - do juče su me ubijali, a danas mi daju oružje. Rekli su mi da čuju, sjoš dvojicom, tu večer ići u "patrulu". Jednu noć sam ostao, a drugu sam smišljao bijeg, što sam predlagao i drugoj dvojici. Oni nisu smjeli jer su se bojali. Iduće večeri, kad sam išao prati porciju, rekao sam im da me ne odaju, jer da ču pobjeći. Pobjegao sam prelivavši riječku Ukrinu i našao se u gustoj i mračnoj šumi Motačici. Te je noći padala jaka kiša i bila je strašna grmljavina. Ne sjećam se da sam ikada u svome životu doživio takvoga nevremena. Tu sam bio zaustavljen i nakratko zarobljen od jednoga mladog četnika s talijanskom puškom, sjećam se, na kojoj je bila bajuneta. Ne znajući tko sam, kazao sam mu da bježim iz logora, a on mi je dao kruha i glavicu crvenog luka. Pitao me, hoću li s njima, aja sam mu se zahvalio i rekao da idem svome kraju.

Kada sam izišao iz šume, spustio sam se na jedno gumno gdje je žito bilo ovršeno i podbio se pod plastove slame. I tu je bilo mokro, te se izvučem i povrh jednoga sela vidim štalicu u koju se po-pnem ljestvama. Tu sam zaspao, a ujutro me otkrila jedna Muslimanka koja je htjela nahraniti blago. Ona se prepala i vrinsula je ugledavši me, jer sam izgledao jadno, budući da su me partizani deset puta svlačili, a na meni su bile mokre pruge koje se mi dali samo toliko da se tijelo ne vidi. Rekao sam joj da se ne boji, jer da sam pušten iz logora. Dala mi je kruha i kupusa. Imala je petoro djece i muža u partizanima u Banjoj Luci. Odatile sam se spustio na prugu gdje je bila kućica sa skretničarom. U toj kućici, pored peći, sjeo sam na klupu ispod koje se kasnije stvorio potok vode. Skretničar je bio neki dobar čovjek i rekao je da će usporiti teretni vlak kako bih se popeo na vagon. Kasnije se vlak zaustavljao i

vlak, nakon sat-dva, nije krenuo dalje prema Zenici. Tako sam cijelu noć proveo na vagonu do Zenice gdje se vlak malo zadržao. Nedjeli prije Lašve vlak je usporio, a ja sam iskočio, jer sam poznavao teren, budući da sam tu vodio borbe protiv partizana. Tada sam krenuo pješke put Busovače, Vitez i Travnik te se preko planine Kalin, prečaš řeku Vrbas, u jedno mirno predvečerje, spustio u rodno Bugojno. Kada me je majka vidjela onako bijedno obučenu, gladnu, neobrijana i iscrpljena - gorko je zaplakala. Sutra dan sam se, 22. kolovoza - dobro se sjećam - išao prijaviti novoj vlasti. Kada su me ispitivali, pustili su me i onda

Zatim su me uzeli u vojsku i krivo me optužili da sam u ustaše stupio 1943. te da sam bio sudionik i krivac za strijeljanje 12 partizana na Gorici. A ja sam se te godine, u ljetu, kada su partizani

Sprovod Markova brata Tadije u Sarajevu (1942.)

manevrirao na usputnim stanicama uzimanjući ili otpuštajući vagonе. Stalno sam bio u ležećem položaju krijući se od možebitnih pogleda ljudi na stanicama.

Opet u logor

Kod Maglaja se vlak zaustavio, jer su na pruzi bili veliki nanosi ilovače kao posljedica obilne kiše. Partizani, koji su sprovodili taj vlak, su u ljude istjerivali vani kako bi se pruga očistila. Ja sam ostao ležati prilijepljen kao puž dok

htjeli zauzeti Bugojno, zajedno s mještanima sela među kojima je bilo i Muslimana i Srba, krio u našem podrumu. Pucalo se i po našoj kući, a moja je majka dala hranu partizanima koji su, u prednau borbi, sjedili na našem gumnu. To je bio jedini moj susret s partizanima te vrste. Neki su kasnije poginuli, a neki ostali živi pa su se, valjda, prisjetili da su bili i u mojoj kući te, najvjerojatnije, dali krivi iskaz. Kako Srbi iz Čipulića (selo pored

Markova supruga Franjka u prvom redu prva slijeva

Bugojna, op. G.G.R.) nisu htjeli doći u Niš kako bi svjedočili da Marko tada niti je bio vojnik niti je koga ubijao, ja sam, na sudenju u Nišu, 1948., osuden na tešku robiju od 2 godine i 14 dana. **Andelko Gligorić**, Srbin, koji se krio ovdje u podrumu, zajedno sa mnom, svjedok je moje nevinosti, ali on se nije nije htio odazvati. Tada je komandant II. vojne oblasti bio **Velimir Terzić**, a tužitelj Crnogorac **Leko Andžić**.

I sad, kad vidiš koji sam križni put prošao, pitam se zašto? Zar jedan mladić zna mrziti, ubijati i osvećivati se? Zanimalo su me djevojke, a ne rat. Meni se nije ni ratovalo niti ubijalo, a vidiš kako se sve završilo. Puno je nevinoga svijeta stradalo - ni krivih ni dužnih. Toliko je našega naroda pogibjeno. Ja mislim da je u slovenskim brdima, jamama i provaljama pobijено preko 500.000 naših ljudi. Sjećam se, za vrijeme teških borbi kod Travnika, sve zarobljene ustaše partizani su strijeljali kod crkvice Sv. Terezije u Donjem Vakufu i gore kod Turbeta. Poznajem stotine Bugojanaca koji se nikada nisu vratili, a do 1945. su bili živi.

Partizani su radili gadne stvari. Sjećam se tako da su **Koča Popović** i **Peko Dapčević**, kod Doboja, zarobili jednu skupinu Nijemaca, dali ih zakopati tako da su im samo glave virile, a

onda natjerali konje s drljačama. Ne ponovilo se više!

Ovaj je razgovor vodio i na kazetofon snimio **Gordan Grljić-Radman**, nečak Markove supruge **Franjke**, u selu Karadže kod Bugojna, 9. kolovoza 1990. Za objavljivanje istine o Križnom putu, izvršena je nužna jezična korekcija

i tekstualna prilagodba, i to je jedina intervencija autora zapisa u osobno svjedočenje **Marka Marine**. Marko je rođen 22. veljače 1926. u selu Karadže, općina Bugojno, BiH. Prema vlastitom kazivanju, s nepunih 18 godina, početkom veljače 1944., nakon jedne racije koju je predvodio **Pero Čančić** (živi u državi Ohio - SAD), bio je mobiliziran u ustašku vojnici koja je ustrojbeno pripadala jedinicama pukovnika Sudara. Izravni zapovjednik bio je poručnik **Depolo**, dok je zapovjednik satnije bio nadsatnik **Penava**. U civilnom je odijelu, s nekolicinom sumještana istoga ili starijeg godišta, bio upućen u Sarajevo gdje je dobio ustašku vojničku odoru. Tri je mjeseca proveo na vježbama na Palama, a potom je išao na Romaniju u borbu protiv partizana. Marko Marina umro je prirodnom smrću u svom rodnom selu, 8. siječnja 1996., proživljavajući, po drugi puta, ratna stradanja i patnje bosanskohercegovačkih Hrvata. Bio je svjedokom strašne sudbine bugojanskih Hrvata koji su, kao i njegov sin **Ivica** s obitelji, bili prisiljeni napustiti svoj zavičaj.

PRILOZI ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Od izlaska posljednjeg broja Političkog zatvorenika, dragovoljnim su ga pri-lozima pomogli:

Martin Udovičić, Zagreb	100,00 kn
Mato Marčinko, Zagreb	500,00 kn
Branko Plečko, Zaprešić	100,00 kn
Marija Pribanić, Zagreb	500,00 kn
Ante Znaor, Zagreb	80,00 kn
Miljenko Čuljak, Beč	80,00 kn
Stjepan Boč, Zagreb	200,00 kn
Miljenka Babić, Zagreb	300,00 kn
fra J. Bošnjaković, Župa sv. Duha, G. Bogičevci	80,00 kn
Petar Granić, Zagreb	500,00 kn
Olga Vertes, Zagreb	200,00 kn
Ante Fabris, Omiš	100,00 kn
fra Julian Ramiljak, Drniš	500,00 kn
Pavao Šimunić	100,00 kn
Dragica Pejčić, Varaždin	100,00 kn
UKUPNO:	3.440,00 kn

Molimo čitatelja koji jer 26. kolovoza 2002. u pošti u Koprivnici uplatio 500,00 kn na račun HDPZ-a, da se javi u Središnjicu, radi utvrđenja namjene uplaćenog novca. Koristimo prigodu zahvaliti se podupirateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovu susretljivosti.

MOJ BLEIBURG

Već dvaput sam dosad sastavljao opis događaja o mom Bleiburgu. Kad sam svoje sastave pročitao, bilo mi je jasno: da što opisujem, nikako ne može iskazati svu težinu, strah i tugu, proživljeno tada u svibnju 1945. i dalje. Oba sam puta sastave potrgao, ovaj put pišem, jer su ovog puta to tražili prijatelji, a i da ostavim iz sebe opis proživljjenoga.

Bleiburgu 1945. predhodio je Mostar, 1941. S puškom o ramenu, vršili smo ophodnju po Mostaru: pojavili su se uniformirani četnici, pa smo - Mostarska mladež - to održavali, skupljeni oko društva Hrvaji i oko Šemovca. Nakon što je Hrvatska vojska stigla, prestali smo

Piše:

Vladimir NIBLER

se moglo brže voziti, jer je cesta bila puna pješaka, zaprežnih kola, natovarenih djećom i ostalim. Na motoru sam imao 3, pa i 4 suputnika; išli smo preko Zidanog Mosta, preko Celja, gdje nas je zaustavio neki od slovenskih zapovjednika; rekao nam je, da je rat prestao i da ne možemo ići dalje. Bio sam pri vrhu kolone; tako sam imao prigodu čuti razgovor naših časnika. General Rolf (i Mamić) rekli su, ako ijednom od naših ljudi bude nedostajala i

no - kako je bilo dosta daleko - nitko od nas nije bio pogoden. Mi smo došli među prvima do Žice, razapete preko cijelog polja. Tada smo imali mogućnost vidjeti koliko mnoštvo ulazi u Bleibursko polje. Svi su - strašno umorni - padali na zemlju; bilo je upravo strašno pogledati te ljudje - izbezumljene, umorne, gladne, žene s djecom, ukratko: strašna tragedija hrvatskog naroda. Držim, naši književnici - doduše, neki su to učinili već - trebali bi to opisati.

Bila je velika skupina njemačke vojske, a bilo je i četnika. Poslijepodne pozvani su naši generali i još neki časnici u jednu zgradu - tajce bila preko puta našeg logora, Bleiburg. Zadržali su se par sati, a izlazeći govorili su nam: predaja, bacaj oružje. Neki su pošli na protivnu stranu, na drugi brije, nego htijuci se preda(va)ti.

Moj prijatelj i ja, predvečer, odlučili smo: predajemo se; bacili smo pištolje i prešli do jedne kuće - vidjeli smo svjetlo; jedna nam je žena rekla, neka idemo u štalu, na tavan; tamo je već bio netko (u sjenu), a mi smo - obojica - čim smo legli, zaspali. Ujutro smo pošli prema granici; na zavoju, lijevo, išli su Nijemci; desno - prema granici - Hrvati. Na samom zavaju stajao je jedan Englez u odori i pružao nam čokoladu, a - uz njega - partizanski oficir nagovarao nas je, da idemo kućama: "dosta je bilo rata" i "čekaju vas vaši kod kuće". To smo i učinili - prešli smo granicu i, odmah - vika: "Postrojite se u kolonu". Počelo se pucali iz strojnica i već tada je počela tragedija. Čim smo odmakli kojih 500 metara, jedan engleski "pikavac" osuo je rafal po nama, a naš pratilac na konjurekao nam je, da nema osigurača. Nekoliko je ljudi palo. Priopćeno nam je da ih damo na stranu; ide sanitet. Naša je kolona bila vrlo velika, a pratili su nas partizani na konjima. Puno puta se dogadalo, da su ispaljivali rafali po nama. Jednog starijeg supatnika iz naše kolone vodili smo. Iskravio je; onda smo ga nosili pod pazuhom, ali bio je već skoro mrtav; morah smo ga ostaviti sa strane. Kad je kolona malo odmakla, čuo se rafal.

Pravci kretanja hrvatske izbjegličke kolone u svibnju 1945.

vršiti obilaske.

Godine 1945. bio sam u Samovoznoj bojni u Karlovcu; poslan sam u časničku školu, a nakon završetka školovanja, vratio sam se u tu bojnu.

Dne 4. (ili 5.) svibnja prisustvovao sam u Radničkom domu skupu na kojem je govorio Poglavnik, Dr. Ante Pavelić. Priznao je, da gubimo rat, ali - naveo je - nismo fašisti; uz njemačku pomoć smo bili oslobođeni od srpske tiranije, a time je Hrvatska pokazala, da se zna izboriti za svoju zemlju; naveo je da trebamo ići na Zapad, da nas sačuvaju od srpsko-komunističke bagre.

I Zagreba sam posao motorom s prikolicom 8. svibnja 1945. prema granici. Nije

dlaka s glave, cijelo će Celje biti u planu. Potom su rekli, da Hrvati idu, a Nijemci ostaju kao zarobljenici, ali odgovor je bio: kako Hrvati, tako i Nijemci - idu dalje. Pustili su nas i pošli smo dalje.

Nekih 25 km poslije Celja ostali smo bez benzina, a ni Nijemci ga nisu imali. Dopustili su nam, da dvojica možemo u njihov kamion. Poskidaли smo s motora neke (manje) dijelove i prešli smo u kamion. Tom prigodom Nijemci su nam se zahvaljavali rekvāši,ako dođu u Njemačku, priopćit će Nijemicima, da smo ih spasili od sigurne smrti. Njemačka se formacija povlačila iz Grčke.

Dalje, vožnjom, i Nijemci su ostali bez benzina. Put nas je vodio u Bleiburg preko nekog mosta, a na nas su pucali s granice,

išli smo uz Dravu - bila je strma obala, dosta daleko od Drave. Na toj je strmini bilo mnoštvo leševa, koji nisu stigli do Drave. To je bilo očajno - ne znaš, hoće li i tebe ovako nešto zateći; bili smo svjedoci, zbijali smo se u koloni, da nas ne pogodi metak, direktno.

Odmore smo imali svakih 20 km; tada je došao do mene jedan partizan - pozvao me, da idem s njim; mislio sam, da će me ubiti jer me odveo nasamo, gdje nije bilo nikoga, nosio je "šmajser". Rekao mi je, da se "džoram" - da mu dam čizme, a on će meni svoje 'bakandže'. Čuvši to, odmah sam živnuo, skinuo sam svoje čizme, a on mi je dao svoje 'bakandže'. Nažalost, te su me 'tukle' (u prste), bile su mi prekratke. Do drugog odmora jedva sam došao; u svom sam Rucksacku" imao jedne "patike", njih sam podložio kartonom i cijelo vrijeme mijenjajući kartone - išao sam dalje.

Pred samim Mariborom pala je zapovijest, "trčećim korakom". Pucali su. Tko ne može, neka ostane po strani, a mi smo išli dalje i onda natrag, trčećim korakom; one, koje smo ostavili, koji nisu mogli trčati, zatekli smo kako sjede, na strani. Kad je pala zapovijest - dalje, trčećim korakom, mnogi nisu mogli više trčati; priključili su se onima što su sjedili, a mi smo nastavili trčati: sve smo sa sebe odbacili, a - poslije - čuli smo pucnjavu; nismo znali jesu li oni, koje smo ostavili, pobijeni.

Odigrala se tada jedna strahota: kad smo došli u Maribor, od umora svi smo popadali na zemlju, a partizani su vikom pozivali, da jugoslavenska vojska treba vojnike, sposobne borce; koji su bili ustaše prije 1943. Naši su se mladići javljali i bili su smješteni u zgradu, četverokatnicu; ranije je bila, navodno, škola, a tada - njemačka bolnica. Ti su momci popunili sva četiri kata, mahali su nam s prozora, pjevali; ujutro, kad smo se dizali sa zemlje, nije se čuo niti jedan jedini glas iz zgrade. Znali smo, odmah - pobijeni su. Kad su - nedavno - kod Maribora gradili cestu, naišli su na kosti tih naših, pobijenih mladića.

Kolona je pošla prema Celju; na kojih 5-6 km naišli smo na jednu skupinu naših časnika, koji su se vraćali prema Mariboru. Sreo sam tu svog brata, Mirka, pa **Danu Aršama, Filipa Tomičića** i njegovog šogora. Brat mi je dao komadić kruha rekvavi, njemu neće trebati. Poslije smo doznali, oni su bili utovareni u Mariboru u 15 vagona za stoku. U Vršac, mjesto na granici s Rumunjskom, došlo je svega pet vagona. U vagone su natovarili po 60-80 ljudi i - jedna kibla; ovo znam po pričanju svog brata, Mirka i rođaka, Dane Aršama, koji su kući došli oko listopada 1945.

U koloni sam primijetio, da su više puta s konja tukli jednog sredovječnog

čovjeka, koji im je govorio da nije taj kojega traže, navodeći "Ja sam pekar iz Siska", no oni su mu rekli, "Znamo mi tko si". Kad smo došli do Celja, čekao nas je jedan kotao rijetkih žganaca. Moj prijatelj, liječnik, mladi - iz Koprivnice, zaboravio sam mu ime - upozorio me je: nismo dugo ništa jeli, da ne uzmem više od pola kantice, jer je vrlo opasno. Poslušao sam ga; ujutro, kad su nas probudili - mnogi ispaljujući rafale iz pušaka i vičući: "Pokret" - mnogi su ostali ležati. Nakon višekratnih poziva, partizani su vikali neka idu s drugom skupinom.

da u okolini tražimo odbačene automobile. Dobili smo vojne uniforme. Nedaleko od Ivance našli smo izvrnut jedan automobil, Fiat). Uz pomoć seljana, što su tim putom prolazili, uspravili smo automobil na kotače; jedna je guma bila prazna - pumpa je bila u prtljažniku, napumpali smo ju; spojili smo žice za paljenje, uspjelo nam je pokrenuti motor. Otišli smo u Ivanec - trebao je samo benzin; našli smo neki kanister s benzinom, upalili automobili i došli do jedinice u Ivancu. Svi su sjeli u automobil i vozio sam sve do Siska. Tu smo dobili jelo u vojarni

Kolone smrti

Nakon svakodnevnog hodanja, navečer bismo pozaspali po zemlji, umorni; ja sam se uvijek gurao u sredinu kolone; kad su nas ujutro probudili - bio sam na rubu: mislio sam si, gdje su ti ljudi, koji su neslali od sredine do kraja (jasno, odvedeni su i pobijeni).

Ovom kolonom došlo se do jednog mjeseta u Slavoniji; rečeno nam je, da svi moraju doći do oficira: koji predoče dokumente, postrojiti će se na lijevu stranu, a koji su bez dokumenata, postrojiti će se nadesno. Prozivanje je bilo po gradovima. Prema procjeni, ukupno nas je bilo oko 2.500, a na početku nas je bilo oko 5.000. Kad se - prozivanjem - došlo do "Z", Zagreb, predložio sam kolegi, da se prebacimo na lijevu stranu, jer smo se skoro sastavili jedna i druga strana. Lijevu su stranu odmah poslali pješke za Varaždin, a neznano je kamo je desna strana odvedena. U Varaždin smo ušli na nogometno igralište VŠK, tu smo prespavalni. Ujutro smo dobili komad kruha i vode; došli su neki oficiri, koji su tražili - među nama - vozače, kuhare, pa smo se moj prijatelj i ja prijavili kao vozači. Odveli su nas u Ivancu, (mislim 40. brigadu). Poslali su nas,

(35. udarna brigada). Činilo mi se, sve 'štima', jer je za njih bila najvažnija vožnja, da posjedaju u automobil i savki se dan nekamo išlo: postao sam vozač brigade.

Prema meni je - nakon tri mjeseca - najgori bio komesar, musliman. Jednog mi je dana rekao četni vodnik, da ne trebam ići u "komandu" radi kola. Tako sam ostao u četi. Nabacio mi je, da sam u jednom članku za zidne novine (vodio sam čitalačku grupu) nešto rekao, napisao. Nije prošlo niti pola sata - došao je šef OZN-e pozavavši me da dođem u njegovu kancelariju. Bilo je to u Hrvatskoj Kostajnici. Zaključali su me u susjednoj sobi do njegove. Nedugo zatim, došli su i drugi, jedan liječnik, tri intelektualca i jedan seljak - za njega su rekli, da je bogati kulak, Srbin. Odveli su nas u podrum Plovidbe u Sisku - vrijeme je bilo dosta hladno, mrkli mrak. Zakopčali smo se do vrata, a onda je nešto počelo 'hodati' po meni, mislio sam - uši. Bile su to stjenice: šakom sam ih vadio sa sebe i ubijao, koliko i kako sam mogao - bilo je strašno, mrkli mrak. Sutradan sam pozvan na drugi kat kod istražitelja. Nudio me je

cigaretama - činilo mi se, koliko-toliko na 'mojoj' je strani. Ali kad me je počeo nagonvarati, da priznam - kad sam bio na straži, u noći - da sam pustio križare - ja to nisam mogao priznati; rekao mi je, da sam imao vezu sa ženom ustaškog oficira. Točno je, išao sam na jedan ples - plesao sam s nekom ženom, no nisam znao, ni da je udana, niti za koga. Poslao me je na mučenje, da bih priznao. Bila je to kuhinja, jako naložena vatra, moralio se stati na 'štakrli' ili praviti čučnjeve; pao sam triput a onda su me odveli opet u podrum. Sutra me opet pozvao istražitelj rekavši mi, bolje je da priznam, nego da me ovako pate, a onda me je opet poslao u kuhinju - opet 'štakrli' i čučnjevi; kad sam pao drugi put, udario me je ručkom od "šmajsera", a kad je opet zamahnuo - podignuo sam glavu tako, ta me udario u usta, izbivši mi prednje zube. Nisu me više zvali, a za dan-dva sve su nas pozvali na sud, koji je bio na drugom katu, iznad podruma. Na sve sam bio ogorčen i spremao sam se svašta reći, jer mi je bilo dosta svega. Liječnik mi je tada rekao, da to ne činim, jer će me ubiti - mlad sam, trebam živjeti; neka pljuvačkom natarem oči i da kažem da ne znam što sam napravio, kakav je to grijeh, da sam mlad i da trebam popraviti ako sam za nešto krv. Kad je sve to bilo gotovo, izveli su nas sve u hodnik; čekali smo - ići u zatvor, iza vojarne. Samice. Bilo nas je 30 - pitali su nas, jesmo li dobili presudu - ako ne dobijem, na smrt sam osuđen. Oko 2 sata noću počelo je prozvanje, 'rigle' su odzvanjale, taj i taj izlazi. Bilo nas je po četiri sa strane i u dnu samice jedan. Ne mogu opisati užas: čuješ, da te proziva; svi čujemo, kad u predsojbu kažu: Skidajte se, a poslije kamion vozi ljudi - kasnije smo doznali kod Bos. Novog. Na tom je mjestu poslije podignut dom za omladinu i borce.

Jedne sam večeri stajao ispod prozora; rešetke su na prozoru bile tako, da se moglo samo gore gledati. Vidio sam zvijezde i smatrao sam, trebam se obratiti Svevišnjem; to sam i učinio. Izmolio sam Oče naš, dvije Zdravo Marije i Slava Ocu, priznavši, da nisam 'puno' vjernik, imam mnogo propusta: Bože, u Tvoje se ruke predajem i neka bude kako Ti hoćeš. Zavjetovao sam se tom prigodom, da će redovito polaziti svetu Misu i to i sad najredovitije činim. Svevišnji Bog me je uslišao, neizmjerno sam Mu zahvalan.

Odveli su nas najprije u logor u Glini. Bili smo tamo oko 25 dana. Zatim smo otišli u Sisak - kojih četiri i pol mjeseca,

potom u Veliku Pisanicu, gdje smo ostali do zime, a potom prebačeni u Staru Gradišku. Bio sam raspoređen u Kulu, vrlo strog režim. U jednoj sobi bilo nas je - u dva reda prični - oko 50 ljudi: izlazak jedanput dnevno. Bio je vrlo neugodan život u Kuli - kako sam naveo, izlazak u šetnju jedanput, uz pušenje. U sobi nije bilo pušenja, a ako bi se koga uhvatilo, išao je u samicu po tjedan dana. U Kuli u Staroj Gradiški bio sam od 1951. do 1954. Prilikom posjeta moje šogorice - bili smo po običaju vani, gdje su dolazili naši u posjet; između nas je prošao zamjenik upravitelja, zapazivši moju šogoricu - oslovio ju je: 'Seka' i 'Što ti tu radiš'. Ona mu je odgovorila, da je došla meni - svom šogoru u posjet. Šogorica je bila iz Perušića. Kojih tri-četiri mjeseca poslije, stražar me vodio kod zamjenika upravitelja. Odmah me upitao, koliko sam osuđen; rekao sam mu, da ne znam, jer nismo dobili presudu. Zvao je svoju sekretaricu i tražio dokumentaciju, 'Nibler'. Pročitao mi je, da sam kažnen 15 godina. Čudio se kako nisam dobio presudu, a ni smanjenje kazne - s obzirom na to, da mi je kazna smanjena sa 15 na 8 godina. Negdje 1953. jedan prijatelj, koji je radio u 'snajderaju', napravio je za mene molbu za smanjenje-sniženje kazne i to je bilo uvaženo, tako da mi je kazna smanjena na 5 godina. Niti o tom nisam dobio izvješće. To je sve bilo čudno zamjeniku upravitelja - rekao je, da će me poslati kao slobodnjaka u Beograd na rad.

Na rad sam otišao u prosincu 1954. i kao slobodnjak radio za građevno poduzeće RAD - ostalo vrijeme bio sam u logorskoj odjeći. Iz Gradiške sam bio otpušten 28. 10. i prijavio se za unutrašnji odjel, koji me je slao u Mostar. Rekao sam, da u Mostar nemam kome ići, naime, u Zagrebu imam brata, koji će mi osigurati rad i smještaj. To su uvažili.

Vraćam se na rad u logoru Stara Gradiška: bili su tamo teški zemljani radovi. Izravnivali smo cestu, koja je visila - negdje 2, negdje 2,5 metara. Kopanje zemlje i navažanje u tačkama. Zatim je počeo dolaziti materijal za gradnju naselja - istovar materijala s broda - opeka, cement, pjesak, pa vožnja od broda - po hladnoći, kiši i snijegu, ili suncu - padali smo od umora - vožnje u drvenim tačkama. Cijelo to vrijeme - 4 godine, bilo je to tako u logoru Stara Gradiška.

U Zagrebu sam bio pod stalnom pratnjom do 1971. Moj je dossier bio velik, pa sam zamolio pokojnog tadašnjeg pukovnika Mihu Tartalja, da učini nešto za mene - ili da me zatvore i ispitaju, što imaju o meni ili da me konačno puste na miru. Prijatelj Miho je otišao u zagrebačku UDB-u i video cijeli spis o meni; nije mi htio reći, tko je o meni davao informacije, ali se iznenadio, jer je bilo i moje obitelji upisano u taj dossier. Poslije toga nisu me više pratili.

Ipak sam ja bio u društvu - posvud su bile veze s komunistima, a ja sam bio opasan i nisam se smio micati iz takve sredine; jednom sam bio hapšen, krivo osuđen.

Hvala dragom Bogu, sad sam slobodan čovjek u svojoj Domovini, ali i sa 77 godina; osjetio sam strašnu težinu života.

Prisjećam se, 1951. (ili 1952.) razgovarao sam s ujakom, **dr. Jurjem Šutejom**. On je bio - za vrijeme rata 1941.-1945. - u Londonu (ministar financija u jugoslavenskoj vladi); rekao mi je, da su među našim ljudima tamo bili poduzeti koraci, da se - prilikom povlačenja na Zapad - Hrvati ne smiju predati komunistima i Srbima. Koliko je ujaku bilo poznato, s tim je bio upoznat i predsjednik engleske vlade, **Winston Churchill**.

U skladištu gotove robe poduzeća, u kojem sam radio poslije puštanja na slobodu s izdržavanja robije, kao skladištar, radio je neki **Predrag Derekarac**. Jednom zgodom, razgovara on s radnicima, pa priča: sa svojom je jedinicom došao u Novi Sad; svi su oficiri i komesari ugrabili stanove, napuštene od Nijemaca i Mađara. On to nije mogao, jer je morao ići "goniti bandu". Pobili su ih mnogo do granice s Austrijom, a poslije - u kolonama - zarobljenike. Tom je prigodom rekao, da je predsjednik Tito dao odobrenje, da s bandom 3 dana mogu raditi sve što hoće.

Spominjem se - cijelo vrijeme - moga prijatelja. To je Vlado Štrukelj iz Tuzle. Kad su partizani došli su njegovo mjesto, vidjeli su fotografsku radnju, koju je držao njegov otac. U izlogu je bilo raznih slika - s vjenčanja ustaša, razne slike Nijemaca. Izveli su ga iz radnje i s dva metka ubili. Vladina je majka stalno išla za njim - bio je sa mnom, i na sudu, i u samicama. Nisam čuo, da su ga prozivali za vrijeme, dok sam bio u samicama - vjerujem da je i on ubijen.

KOMUNISTIČKI PROGON CRKVE U ŽUPI LEPOGLAVA

(USPOMENE LEPOGLAVSKOG ŽUPNIKA 1946. – 1999.)

U svibnju ove godine nakladnička kuća "Tonimir" iz Varaždinskih Toplica objavila je knjigu **don Mate Repića** "Uspomene lepoglavskog župnika", kao knjigu br. 3 biblioteke "Hrvatska povjesnica". Ona ima stotrideset stranica zajedno s povijesnim dodatkom o lepoglavskim pavlinima, urednika **Gustava Kuzmića**.

Premda spomenuta knjiga ima niz naslova, ona se može podijeliti na dio koji govori o župniku Repiću, njegovu školovanju i pripremama za svećenika, te početku svećeničkoga i pastoralnog rada. Drugi dio opisuje njegove patnje, progone i šikaniranja od komunističkih vlasti, kao i o progonu vjernika i crkve u njegovoj župi. To razdoblje se odnosi na pedeset i četiri godine župnikovanja (1946.-1999.), te obuhvaća šezdeset i osam stranica, tj. preko polovicu knjige.

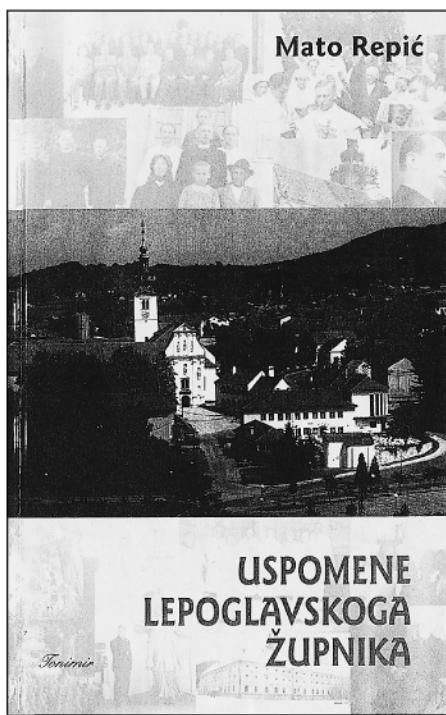
Ti nasrtaji na njega i crkvu očitovali su se u raznim podmetanjima u vršenju pastoralne dužnosti, pa sve do kažnjavanja i u pritiscima na lepoglavski vjernički puk. Zastrašivanje vjernika, pozivanja na ispitivanja bili su stalna pojava. Kulminacija je bila u zatvaranju poznate župne crkve i onemogućavanju vršenja službe Božje na drugim mjestima. Punih trideset i sedam godina crkva je bila zaključana i izvan upotrebe. Upravitelj KPD Lepoglava **Josip Špiranec** žarko ju je želio srušiti. Dolaskom direktora Konzervatorskog zavoda Hrvatske da pregleda crkvu, Špiranec je izrekao svoju barbarsku i rušilačku ideju da se crkva sruši kako bi ostvario svoju mržnju prema vjeri i crkvi. Radikalni odgovor **Prelogov**: "Čovječe, pa što to govorиш? Takav objekat da mi srušimo? Pa to bi bila europska sramota! Proglasili bi nas barbarima i neciviliziranim narodom! Mi ćemo tu crkvu popraviti i obnoviti i ona će biti još ljepeša nego prije!" - spriječio je taj ateistički i barbarски naum.

Repić je po redoslijedu događanja poredao naslove koji govore o komunističkom nasilju i zločinačkim pokušajima. Glavna zbivanja opisao je u pojedinosti, a ona su dovoljna da se sa gleda sva odurnost tog zločinačkog sustava.

Piše:

Dr. Augustin FRANIĆ

Kao što su pavlini sa svojim hrvatskim pukom živjeli u dobru i u zlu, tako je i vlč. Repić živio pedeset i četiri godine sa svojim vjernicima, ostavivši dobru uspomenu vjernoga i rodoljubnog svećenika. On je svojom knjigom ispunio jednu značajnu prazninu u novijoj povijesti o mučeništvu naroda i crkve u Lepoglavi.

Prikazao je vitalnost i ustrajnost pobožnog puka i privrženosti crkvi Kristovoj. Isto tako, pružio je uvid u domoljublje stanovnika koji su pored svih teškoća i gospodarskih nedaća zadržali svoju vjernost Bogu i Domovini.

Kroz svoje "Uspomene" odmjerenum rječnikom govori o zlu bez obzira na to što je njegovo dugogodišnje župnikovanje u toj župi bilo stalno pod sotonskim udarom. Uvijek je bio na rubu zatvora, uvijek je morao biti oprezan kako da je pred istražiteljem, uvijek je morao biti šutljiv da njegovu riječ zloduh koji vlada ne bi iskoristio da naškodi vjeri, crkvi i pobožnom puku.

Ustrajao je i sa svojim župljanima uz pomoć Božju odnio pobedu. Dočekali su da se opet svečano oglase zvona lepoglavske crkve. Umjetničko remek djelo pavlina koje je oslikao pavlin **Ivan Ranger**, u nizu mnogih baroknih crkava u Zagorju, zasjalo je u svoj svojoj ljepoti. Ono je sačuvano i spašeno za crkvu i hrvatsku kulturu. Repić je desetljećima drhtao, hoće li Špiranec i njemu slični nasljednik naći neki način da se crkva sruši. Dogodilo se ono što mu je kardinal Stepinac prilikom njegova posjeta Krašiću 1953. rekao: "Vi ćete, župniče, vašu crkvu dobiti natrag!"

Gospodin je bio jači od svih zločinaca. Ispunile su se njegove riječi "Ne bojte se, ja sam s vama." Župnik Repić je dočekao ono o čemu je sanjao preko pola stoljeća. Zadovoljan, ali umoran povukao se u zasluzeni mir pod krov Svećeničkog doma na Kaptolu. Tamo pored ostalog, može moliti Boga da se više nikada ne rode zatornici svoga naroda i mučitelji onih koji su slijedili Krista i prava svoje Domovine.

Njegov biskup **Marko Culej** rekao je u uvodu:

"Ova knjiga pokazuje kakve su bile metode i način djelovanja jedne ideologije koja se borila protiv Boga i Crkve, protiv vjernika i svećenika. Ova knjiga je poziv da se čovjek koji radi za Boga i bližnjega nikada ne obeshrabri. Kršćansku ljubav, koju čovjek nosi u sebi, potrebno je pretočiti u svakodnevnu dje latnost i tada čovjek doživi i ostvarenja o kojima je samo mogao sanjati."

Na kraju svog pisanja župnik Repić pak odaje priznanje lepoglavskom puku, vjernicima koje nije mogao slomiti bezbožni komunizam, jer oni su kako on kaže "pravi junaci" njegove knjige.

Da su svi župnici kao vlč. Repić opisali sve nevolje koje su doživjeli u komunizmu bila bi to velika enciklopedija patnja, mučeništva i velikih žrtava katoličke crkve u Hrvatskoj. Stoga treba pohvaliti njegovo nastojanje da napiše i izda knjigu "Uspomene lepoglavskog župnika", koja neka mu bude poticaj da u miru Doma na Kaptolu napiše još neke pojedinosti o događajima u Lepoglavi u vezi sa zatočeništvom, danas blaženoga kardinala Stepinca.

**PREDĆIRILOMETODSKO PODRIJETLO
GLAGOLJICE I GLAGOLJSKOGA BOGOSLUŽJA (19.)
POKRŠTENJE HRVATA I GLAGOLJICA**

U doba pokrštenja Hrvata sjedio je na Petrovoj stolici papa Ivan IV., sin kršne i klasične Dalmacije, koji je osobitu brigu posvetio svojoj rodnoj grudi. Znajući, da je novi narod naselio i zavladao cielom nekadanjom rimskom Dalmacijom, poslao je odmah svoga legata opata Martina, čovjeka sveta života, da Hrvatima donese luč Kristove vjere, kojoj je glavni cilj bio gajiti ljubav među svim narodima i činiti dobro i istim svojim neprijateljima.

Hrvati kao darovit narod, slušajući riječi i nauku Kristova evanđelja, brzo su uvidjeli, da se jedino kršćanski narodi bore za uljudbu i slobodu naroda, dok ostali svjet bezobzirno i divljački ruši i razara sve uljudbene tečevine.

Nema sumnje, da je brzom širenju kršćanske vjere među Hrvatima pogodovalo i to, što je to kršćanstvo do godine 614. imalo u rimskoj Dalmaciji svoje veliko središte u staroslavnoj Saloni, tom krasnom gradu na divnom azurnom Jadranu. Zaposjevši Hrvati novu svoju posjedbini, osnovaše svoja domaća ognjišta na ostancima nekoć sjajne i bogate Salone i ostalih rimskih kršćanskih naselja, koja su divlji Avari u svom mahnitom naletu razorili i barbarски uništili. Latinsko kršćansko žiteljstvo iz tih razorenih gradova i mjesta pobjeglo je koje u susjednu Italiju, koje opet na obližnje dalmatinske otoke, a mnogi se sklonuše u tvrdu i veličanstvenu Dioklecianovu palaču, koja se nedaleko Salone ponosno i dostojanstveno ogledala u valovima Jadranskog mora.

Dolazkom novih gospodara Dalmacije, Hrvata, koji su kao saveznici iztočno-rimskog cara Heraklija protjerali divlačke avarske horde, nastupila su i za preostale kršćane mirnija i sređenija vremena. Od Avara raztjerano i uplašeno žiteljstvo počelo se opet pomalo vraćati u svoju prijašnju postojbinu i započelo je novi život uz nove gospodare. Doskora je došlo među njima do trgovačkih a nakon pokrštenja Hrvata i obiteljskih veza i na klasičnom tlu nekoć rimske Dalmacije razvio se novi život i nova uljudba, kako nam zapisu splitski povjesničar Toma

Piše:

Mato MARČINKO

Arhiđakon, koji baš nije bio osobiti prijatelji Hrvata. (...)

Svećanom činu posvete glagoljskoga nadpisa u zagrebačkoj pravostolnici pribivali su u ime hrvatske državne vlade gg. ministar narodne prosvjete dr. Julije Makanec i ministar pravosuđa i bogoštovlja dr. Pavao Canki, te predstavnici i izaslanici svih hrvatskih kulturnih društava i ustanova, pa veliki broj članova Vitežkoga Reda Hrvatskoga Zmaja pod svojim krasnim novim stiegom. Nakon pjevao je zbor zagrebačkih učitelja i učiteljica "Missu jubilaris", koju je skladao naš Zmajski brat, rektor glasbene

dicija hrvatske slave i njezine neokaljane prošlosti. (...)

IZVRŠENI ZAKLJUČCI

30. travnja 1944: Odkriće spomen-ploče Ivanu Antunu Zrinskom u župnoj crkvi sv. Andrije u Grazu.

17. rujna 1944: Svečana posveta u glagolici uklesanog nadpisa na spomen 1300-godišnjice pokrštenja Hrvata i neprekidne veze hrvatskog naroda sa sv. Stolicom.

Nadpis je uklesan slovima uglete glagolice, što u gotskom okviru prvostolne crkve stilski i estetski djeluje doista monumentalno.

Čitav nadzor s umjetničko-arhitektonskog gledišta nad radovima vršio je iz susretljivosti profesor

ARHAIČNI ORIENTALNI ALFABETI, PODRIJETLJOM IZ KLINOVA PISMA MEZOPOTAMIJE:																								
- Analogni glasovi označeni latinicom (izostavljeni glasovi nisu označeni u pripadnom jeziku)																								
(a) (b) (c) (č) (d) (đ) (e) (f) (g) (v) (i) (j) (k) (l) (m) (n) (o) (p) (r) (s) (š) (t) (u) (v) (z) (ž)																								
1. Babilonsko klinopisno pismo Mesopotamije (slagovni znakovi), nastalo nakon antike :																								
→ →																								
2. Zapadnoperzijski klinopisni alfabet (glasovni), a islekomu u srednjem vijeku pisanut arapskim pismom																								
→ →																								
3. Etiopijski liturgijski alfabet (əbesinski ግዢያዊ), danedevno u liturgijskoj upotrebi :																								
→ →																								
4. Hrvatske uglaste glagoljice (u liturgiji Kvarnera do 1840., u kršćkoj tiskarskoj do 1923.):																								
→ →																								
5. Armenijski uglasti alfabet (danski službeni u Armeniji):																								
→ →																								
6. Jemensko antičko Sebe (mušned) širenjem isleme pisanuto arapskim pismom u srednjem vijeku:																								
→ →																								
7. Sirijski antički Sefawi (samud) širenjem isleme pisanuto arapskim pismom u srednjem vijeku:																								
→ →																								
8. Gruzijski okrugli alfabet (danski službeni u Gruziji):																								
→ →																								
9. Bugarska okrugla glagoljica (srednjovjekovna), kasnije pisanuta cirilicom :																								
→ →																								
A	B	C	Đ	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	Š	T	U	V	Z	Ž

Usustavio i nacrtao: Dr. ANDRIJA ŽELJKO LOVRIĆ

akademije, prof. Franjo pl. Lučić, Zmaj
Turopoljski. Zborom ravnao je profesor
Božo Antonić.

Ovim velebnim spomen-nadpisom, koji će – ako Bog dozvoli – kroz vjekove svjedočiti ne samo hrvatskom narodu, već i tudincima, o životu vjeri hrvatskoga naroda, - odužio se i opet Vitežki Red Hrvatskoga Zmaja svojoj dragoj domovini kao budni čuvan častnih i svetlih tra-

tehničkog fakulteta gosp. arh. ing. Juraj DENZLER, tekst nadpisa sastavio je naš brat dr. don Lovre KATIĆ, Zmaj Gospe od Otoka, koji je tekst odobrio Njegova Preuzvišenost hrvatski Metropolita i nadbiskup zagrebački dr. Alojzije STEPINAC.

Nacrt za klesanje glagolskog nadpisa i našega grba iznad samog nadpisa izradio

je profesor Umjetničke akademije gosp. Ernest TOMAŠEVIĆ.

Uklesani nadpis glasi:

SLAVA V VIŠNJIH BOGU!

NA SPOMEN

1300 GODIŠNICE POKRŠTENJA

HRVATSKOGA NARODA

KOJI SE ZAVJERI NA VJEĆNU VJERNOST

PETROVOJ PEĆINI

PRIMIVŠI OD NJE OBEĆANJE OBRANE

U SVAKOJ NEVOLJI

DRUŽBA

BRAĆE HRVATSKOGA ZMAJA

ČUVAJUĆI SVETINJE PRADJEDOVA

PREPORUČUJUĆI HRVATSKU DOMOVINU

VELIKOJ BOGORODICI

DCXXXXI MCMXXXXI

P.

Proslava ovog značajnog nadnevka u obćoj poviesti hrvatskoga naroda imala se obaviti na osobito svečani način, te je Njegova Preuzvišenost metropolita hrvatski i nadbiskup zagrebački još godine 1940. pozvao na stastanak sva zagrebačka katolička, kulturna i prosvjetna družtva, na kome je trebao ustanoviti, kojim će činom svako od družtava ovjekovječiti uspomenu na prve veze Hrvata s kršćanstvom.

Častna družba BRAĆE HRVATSKOGA ZMAJA zaključila je u spomen toga poviestnog toli važnog događaja u životu hrvatskoga naroda postaviti jedan veličanstveni spomenik u zagrebačkoj prвostolnoj crkvi.

Događaji 1941. godine dalje onemogućili su i samu proslavu, inače te svete godine predviđenu, pa tako i izvedenje našeg stvorenog zaključka, no to nije značilo, da smo zabacili izvršiti taj zaključak starog Meštarskog zbora.

Naprotiv Malo se vieće bez prekida trudilo i nastojalo, kako bi što prije moglo izvesti to veličanstveno djelo.

S pomoću BOŽJOM eto i to je izvršeno!

Na dan 17. rujna u nedjelju okupila se ciela hrvatska javnost zagrebačka, da prisustvuje ovom svečanom činu.

Njegova Preuzvišenost hrvatski metropolita gosp. dr. Alojzije STEPINAC služio je prije same posvete pontifikalnu sv. misu. Na koru pjevao je pjevački zbor hrvatskih učitelja, pod vodstvom zborovode profesora gosp. Božidara ANTONIĆA i veoma lijepo izveo "MISSU JUBILARIS" našega brata rektora "Hrv. drž. konservatorija" Franje pl. Lučića, Zmaja TUROPOLJSKOG. Na orguljama je pratilo prof. gosp. Franjo DUGAN. Za Ofertorij pjevao je zbor učitelja Odakovu skladbu "SVRŠI STOPE MOJE" (alt solo Marija VAJDA, bariton solo Edo MOLINARI).

Nakon dovršene sv. mise izvršio je nadbiskup uz svečanu asistenciju posvetu spomen-nadpisa.

Ovoj svečanosti prisustvovali su g. ministar bogoštovlja dr. Pavao CANKI, Zmaj NINSKI, i ministar narodne prosvjete dr. Julije MAKANEC, izaslanici hrvatskih kulturnih, prosvjetnih i vjerskih družtava i ustanova, te množtvo hrvatskog građanstva.

(nastavit će se)

U SPOMEN

IVAN MARIJAN

1932.-2002.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Rijeka

U SPOMEN

MARKO VINCETIĆ

1924.-2002.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

HDPZ - podružnica Rijeka

U SPOMEN

JOSIP KRALJEVIĆ

1938.-2001.

Laka mu bila hrvatska zemlja.

U SPOMEN

JOSIP - TONE ŠOJAT

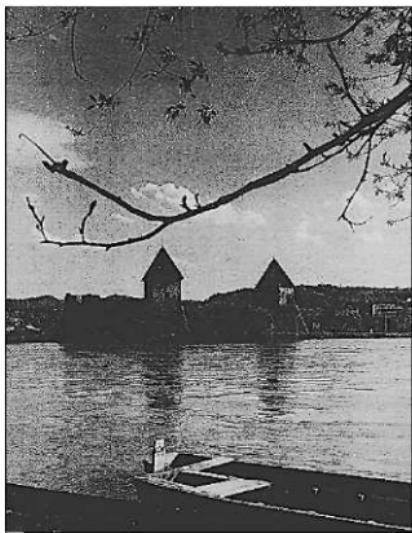
preminuo u 84. godini života.

Laka mu bila hrvatska zemlja

IN THIS ISSUE

In the past few weeks, the Croatian public has been shaken up by an indictment against former chief-of-staff General **Janko Bobetko** (photograph on cover page), raised by the prosecution of the International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia (ICTY) in The Hague. Following the death of president **Tuđman** and defence minister **Šušak**, General Bobetko, who was chief-of-staff of the Croatian Army, is the next following highest-ranking person in the line of command in the Homeland war. General Bobetko personally commanded some of the most significant liberating actions. As such, the Croatian public sees the indictment against him as an attack on the Homeland War and Croatia's state independence in fact. The ruling coalition government is aware of this general feeling in the public and is now undertaking certain steps to at least postpone extraditing General Bobetko.

In his commentary **Tomislav Jonjić** nevertheless claims that it cannot be excluded that the indictment against Bobetko is a careful political game by which additional mutually connected and conditioned objectives can be set. The first of these is satisfaction for the Serbs and to bring a nature of relativity to Serb responsibility for the war seeing that the indictment against Bobetko was raised coinciding with the commencement of the trial against Slobodan Milosević with regard to crimes relating to Croatia and Bosnia-Herzegovina. The second objective is a demonstration that the prosecutor's office was prepared to raise an indictment against president Tuđman as the so-called, national leader. The third objective was to preserve the rule of Prime Minister **Račan**, seeing that with the

Hrvatska Kostajnica

international community's mild threats of sanctions could homogenise the Croatian electorate. At the head of this homogenisation however, is an extremely «co-operative» Social Democratic government and not the so-called nationalist opposition from which the rug has been pulled out under their legs. And finally, the fifth objective is to create a climate and prepare the terrain for future indictments and not an old, ill General Bobetko who is not capable of attending any trial. Namely, through the farce over the «Bobetko Affair», the government will gain strength and in future, unconditionally act according to any orders the ICTY may serve up, silencing the opposition by pointing to alleged threats of sanctions and the exhaustiveness of the international community's patience.

The coalition government headed by the Social Democrats, is preparing reforms to the criminal law that will pro-

claim any displaying of symbols of the «defeated side» in World War II as a criminal act. These symbols not only involve Fascist and National Socialist signs but also the Ustashi, which as a political force in 1941 attempted to and briefly managed in setting up the Independent State of Croatia. Communist propaganda proclaimed the Ustashi Movement (1929 - 1945) as Fascist even though not one serious historian could possibly accept this definition. Science on the most part unambiguously notes the Ustashi Movement as a revolutionary, nationalist

movement with the purpose of establishing the independence of the Croatian State. Other, long-term ideological objectives did not exist in the Ustashi movement. At the same time, the government is fiercely rejecting to proclaim

Communism as a criminal ideology and to prohibit the expression or display of Communist symbols. Keeping this in mind it is absolutely clear that the government's proposal to reform the criminal law is not aimed at prohibiting totalitarian ideologies but to disable the activities of political opponents. Nevertheless, the elected path is a path of absolute legal insecurity and arbitrariness, which is just so typical of a neo-Communist spirit. All this is being unfolded under the guise of Anti-Fascism. In the discussion, we present, Split-Dalmatia County Prefect, **Dr. Branimir Lukšić**, points out that we should not confuse the notions of Anti-Fascism and Communism. He also reminds that Fascist and National Socialist ideologies are based on Leftist foundations. In Croatia however, these notions are manipulated with for completely obvious reasons.

IN DIESEM HEFT

Nachdem in den letzten Wochen die Anklägerin des Internationalen Tribunals für das ehemalige Jugoslawien in Den Haag (ICTY) die Anklageschrift gegen den Stabsgeneral Janko Bobetko (Foto auf der Titelseite) erhoben hat, ist die kroatische Öffentlichkeit sehr beunruhigt. Nach dem Tod von Präsident Tudman und dem Verteidigungsminister Šušak, ist General Janko Bobetko, der Oberkommandierender des Generalstabs der Kroatischen Armee war, die höchstherrschende Persönlichkeit in der Befehlsreihe während des Verteidigungskrieges. General Bobetko befahlte auch persönlich in einigen kroatischen Befreiungsaktionen. Deswegen empfindet die kroatische Öffentlichkeit die Anklageschrift gegen ihn als einen Angriff auf den Befreiungskrieg uns sogar selbst auf die kroatische staatliche Unabhängigkeit. Die Koalitionsregierung ist sich dessen bewußt und unternahm Schritte, um zumindest eine Auslieferung des Generals Bobetko zu verzögern.

In seinem Artikel behauptet Tomislav Jonić, dass die Anklageschrift gegen General Bobetko ein geschicktes politisches Spiel ist, mit dem man mehrere ineinander verbunden Ziele erreichen will. Das erste ist eine Geste der Wiedergutmachung an die Serben und eine Relativierung serbischer Verantwortung für den Krieg, da die Anklage gegen Bobetko gerade zur Zeit des Prozessbeginns gegen Milosevic und der sich für diesen Teil Kroatiens und Bosnien und Herzegowinas bezieht, erhoben wird. Das zweite Ziel ist eine Demonstration des Amtes der Klägerin (Carla del Ponte), die bereit wäre, selbst den Präsident Tudman als einen sog. nationalistischen Führer, anzuklagen. Das dritte ist der Erhalt der Regierung von Premier Račan, in dem man mit lauen Drohungen von Sanktionen zum Homogenisieren von kroatischen Wählern beigetragen wird. Aber an die Spitze dieses Homogenisierens wurde eine äußerst „kooperative“ sozialdemokratische und nicht nationalistische Opposition gebracht, der man damit den Teppich unter den Füßen

weggezogen hat. Und als das letztere fünfte Ziel ist die Schaffung eines Klimas für die Auslieferung zukünftiger Angeklagter und nicht des alten und kranken General Bobetko, der prozessfähig ist. Nach dem Schauspiel des „Falles Bobetko“ nämlich wird die Regierung

Bewegung war, deren Sinn in der Schaffung eines unabhängigen kroatischen Staates erschöpft ist. Andere, weitreichende ideologische Prinzipien im Ustasatum gibt es nicht. Gleichzeitig weigert sich diese Regierung auf das schärfste, den

Stadt Sinj 1838, Aquarell von Antun Barać

gestärkt herauskommen und in den nächsten Fällen wird sie bedingungslos nach dem Befehl des ICTY handeln und mit angeblich drohenden Sanktionen, da Geduld der Internationalen Gemeinschaft zu Ende wäre, die Opposition mundtot machen.

Die Koalitionsregierung, angeführt mit Sozialdemokraten, bereitet eine Reform des Strafgesetzes vor, in dessen Rahmen das Manifestieren von Symbolen der „besiegten Kräfte“ aus der Zeit des Zweiten Weltkrieges, straflich verfolgt werden soll. Darunter stellen sie, neben Faschismus und Nationalsozialismus auch das Ustasatum, die Kraft die 1941 versuchte, mit kurzeitigen Gelingen, den Unabhängigen Staat Kroatien zu erneuern. In der kommunistischen Propaganda wird die Ustasabewegung (1929-1945) als faschistisch bezeichnet, obwohl so etwas kein einziger ernsthafter Historiker befürwortet. In der Wissenschaft ist umstritten, dass die Ustasabewegung eine revolutionäre

Kommunismus als eine verbrecherische Ideologie zu erklären und das Hervorheben seiner Symbole, zu verbieten. In Betracht darauf wird klar, dass das Vorgehen der Regierung durch die Reform der Strafgesetzgebung nicht das Verbot der Propaganda totalitärer Ideologien, sondern eine Behinderung der Tätigkeit politischer Gegner ist. Der gewählte Weg jedoch ist ein Weg gänzlich juristischer Unsicherheit und ständiger Arbitrage, was dem neokommunistischen Geiste gänzlich entspricht. Alles spielt sich unter der Maske des sog. Antifaschismus ab. Im Gespräch, das wir mit dem Span der Splitzko-dalmatinischen Spanschaft, Prof. Dr. Branimir Lukšić führten, weist er gerade darauf hin, dass man den Antifaschismus mit dem Kommunismus nicht verwechseln sollte. Er erinnert daran, dass gerade der Faschismus und der Nationalsozialismus Ideologien sind, die aus Linksgesinnungsprinzipien stammen. In der kroatischen Öffentlichkeit manipuliert man, unterdessen, aus niedrigeren politischen Zwecken.

polje 75.000 Kuna u ime pripomoći za one, koji su načinile stradalo.

U občini Jezereane postavljen je privremeno za občinskog biloježnika Vuković Vlado.

Ovom zgodom mraza se iztaknuti, da je narod ovoga kraja sa najvećim odlikevijenjem i radogom dočekao našu vojsku i predstavnike oblasti. Moći su od uzbuđenja i plakali. Ovo odlikevanje izrazili su na svakom kôraku. Svi mukarci sposobni za oružje izrazili su želju, da ih se primi u vojne postrojbe, da mogu braniti svoj kraj od Partizanske najeze.

Partizani su u ovom kraju pokušali srušiti sile pridobiti narod za sebe, ali u tom nisu uspjeli. To se vidi i po tome, što su svuda prve prištiru mobilizaciju, dočim ovde nisu ni pokušali, jer su znali, da ne bi imali uspeha. Velika Župa Vinodol i Podgorje započela je ponovnim uređovanjem u svom sjedištu grada Senju dana 2. veljače o.g.i to nakon što je bliže područje ovoga grada očišćeno od partizanskih nereda i jelovanjem samo savršnici Njemačke vojske i makor što su se t.zv.kotarski i gradski partizanski oslobođilački odbori povukli iz grada Senja u okoline Šume. Veliku Župu Vinodol i Podgorje preuzeo je osobno Veliki župan niz podpisani Drago Županović.

Samu Veliku Župu Vinodol i Podgorje u potetku svoga rata našla se je u vrlo težkim okolinostima, jer je 75 % grada u gradu Senju porušeno uslijed bombardiranja, a ostala ostecenje neprikidan za uпотребu. Uz novostavom ove oblasti pozvati su i svii ostali, uredi, da započnu svojim djelovanjem. Uslijed pomanjkanja potreba prostorija, a i dovoljnog broja činovničtva ne će svi uredi odmah započeti svojim djelovanjem. Starješine ureda pozvani su da u najkraćem roku podnesu izcerpanu izvještaju o štetama, koje su im potinjene uslijed bombardiranja i djelovanja partizana, ko i da podnesu popis činovnika, koji su u Senju, koji su odsutni i koji su nepoznatog bolesništva. Čim bude područje kotarske oblasti Senj osigurano po prisutnoj njemačkoj vojski od upada partizana, biti će uzpostavljena i občinska poglavarska koprivnica, kako je Hrvatska vojska iz Geopisice prisutna u Karlobagu, te čim se uzpostavi veza od podjeti će i ova kotarska oblast. Kotarska oblast Kraljevica i Crikvenica djeluju, te će se konično nakon potrebnog dovoljno osiguranja uzpostaviti kotarska oblast Novi sa svim područnim upravnim uredima i ostalim hrvatskim vlastima.

Kao što je u kotaru Brine, putanstvo odusvijeno ponovno uzpostavimo hrvatskih vlasti, tako i sve ostalo - putanstvo ove Velike Župe jedva očekuje uzpostavu hrvatskih vlasti i dobačak hrvatske vojske, u koju će se dobrovoljni prijaviti vrlo veliki broj vojnih obveznika, pa se umoljava poduzeti sve, da što više: oružja, odjeću, i obuće pošalje XIX. Ustaškoj bojni, da može što viši unovaciti i time ovaj kraj podpunno pacificirati.

U suhom gradu Senju, kao i u ostalom području Velike Župe, uvladu, uslijeđ partizanske promiče zabrinutost, da je seda prisutna Njemačka vojska samo na prolazu, pa da će u mogućnosti ponovno dolazka partizanskih odreda biti oružana izvrzgnuti na milot i nemilost, kao što je do sada bilo, pa i s toga razloga potrebno je žurno izvrziti novčenje doprovodno se preduzeti sve više.

Za 5 mjeseci djelovanja partizana na području Velike Župe Vinodol i Podgorje naneseni su državi i privatnicima neprocjenjive štete, koje će se modi tek nakon duljeg vremena pribježno ustavoviti. Veliki broj stanovaštva stradao je životom po osudama partizanskih sudova, a vrlo veliki broj odvezen je u logor ili prisilno u Šume. Prisilno odvedenima pojedinačno uspijeva pobjeći iz svojih logora, a unovačene spašavaju se biegom, načročito u posljednje vrijeme uslijeđ čišćenja Šume po Njemačkoj u Hrvatskoj vojsci. Do današnjeg predočeno se u samom Brinju preko 50 partizana i svakim danom se preduzeti sve više.

Pučanstvo Velike Župe Vinodol i Podgorje već 5 mjeseci nije od nikuda dobitlo živeinim namirnicama, pa već prijeti bojan gladi. Glede ovog pitanja uputiti će se odmah mjerodavnim vlastitim predratke, jer je iovo vrlo važno pitanje za ponovnu obnovu ovih krajeva, a i podizanje narodnog duha, koji je strašnim djelovanjem partizana i pomanjkanja svake

pravne sigurnosti gdjeđije popustio. Uništenjem senjske tvornice duhana po partizanima /glede uvida o djelovanjem partizana prilike izvješće o stanju tvornice duhana u Senju/, prekinutem saobraćaju, na moru radi pomjankanja plovnih objekata, nesigurnosti saobacača sa faledjem prestala je svaka mogućnost bio kakve zaride za putanstvo. Činovništvo već 5 mjeseci nije dobito svoje plaće i ostalo je podprano bez sredstava za život, pa porebno žurno ponuci, što će ova Velika Župa u sporazumu sa Glavarstvom uprave odmah učiniti.

Umoljava se ovo izvješće ujeti do znanja, poduzeti sve potrebno, da se učinoge što prije podjuno uzpostaviti krvatne vlasti na cijelom području Velike Župe Vinodol i Podgorje, kao i to, da štpe veće vojne snage budu ovđje prisutne radi osiduranja od ponovnih partizanskih upada, koji se po okolnim šumama sada razturenim nalazi.

O svim ostatim dogadjajima i opažanjima predložiti će se izvješće čim ova Velika Župa prima potrebile podatke." Dostavljajući prednje izvješće na znanje time, da sam putem Ministarstva unutarnjih poslova, poredovao, da se za kotarskog predstojnika u Brinje što prije odrediti koji sposobni činovnik unutarnje uprave,

kako ne bi uprava kotara bila u rukama liceose, koja za to nema sposobnosti. Za kotarskog predstojnika u Novom određen je kotarski predstojnik Nikola DOMINIS, koji se malazi udjeljen kod gradjanske uprave u Kraljevcu, te čim će prilike dozvoljavati biti će upućen na svoju dužnost.

Zamjenikom Glavara Gradjanske uprave u Kraljevcu određeno je, da u sporazumu sa velikim županom Vinodoli i Podgorje preduzmi sve potrebito, da se sada sa razpoloživim snagama u postavti hrvatska vlast po svim oblastima, ujedno, da o tome najžurnije izvješte ovo Glavarstvo uz točan pregled, koji ima sadržavati, koje su oblasti i uprave u postavljene, tko je postavljen za glavare oblasti ili uprave, kakove su smještajne prilike, pa kada će se dobiti taj uređaj, posredovati će se kod nadležnih ministarstava, da se ti dužnostnici postave kao stalni u kôiko se nadje, da ima i zato odgovarajuće sposobnosti, odnosno, da se imajuju sposobni dužnostnici.

Putem ministarstva oružanih snaga - Glavni stožer - operativni odjel zamolio sam, da se na području oslobođen od partizana uputite što jače snage naše vojske, kako bi se u slučaju odlazka Njemacke vojske imala sigurnost od napadaja partizana.

Z a D o m S p r e m n i !

GLAVAR GRADJANSKE UPRAVE
DRŽAVNI TAJNIK :

/Dr.O.Purić/
Stojanović

Prilog : Izvješće o stanju tvornice duhana u Senju.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
URED GLAVARA GRADJANSKE UPRAVE
SUŠAK - RIEKA.

INSTITUT ZA ISTORIJU
Rudničkog Fakulteta Pre.
Zagreb - Arhiv

Broj 221/1944.

Zagreb, 23. veljače 1944.

Predmet : Stanje na području
velike Župe Vinodol
i podgorje.

MINISTARSTVU ZA OSLOBOĐENE KRAJEVE

Z A G R E B

Veliki Župan Vinodol i Podgorje u Senju pod brojem 46 od
od 4.veljače 1944. naredio je putem glavarstva gradjanske uprave u kraljevi-
ci izvješće sliedećeg sadržaja :

"Izviesćuje se, da je podpisani veliki Župan u družtvu sa
državnim vjećnikom g.Josipom Marković doputovalo iz Ogulina u Brinje dne 30.
siječnja o.g.

Dne 29.siječnja o.g.prispjela je u Brinje XIX ustaška boj-
na, a 27.siječnja o.g.saveznička njemačka vojska.

U samom mjestu Brinje, kao i u obližnjim selima vlada pod-
puni red i mir. Partizani su se iz ovog područja u glavnom povukli pred 8 da-
na, jedino su kroz sela prolazile njihove manje jedinice.

Prolazeći glaćnom cestom opaža se, da je mjesto Jezerane
podpuno porušeno, a centar Brinje porušen je i popaljen blizu 90 %. Jezerane
su porušene još godine 1942.po partizanima, a Brinje su najviše stradale prili-
kom odlaska talijanskih četa iz ovih krajeva. Ono drugo uništili su partizani,
a pogotovo one kuće, čiji su vlasnici pobegli pred partizanima. Sela su u glav-
nom sačuvana, jedino su teže stradale kuće u brinjskoj jezeranskoj Kamenici,
čiji su vlastnici pobegli pred partizanima.

U Brinju i Jezeranima ne radi ni jedan državni i samouprav-
ni urèd. Činovnika uobće nema.

Kotarski predstojnik Josip Fröhlich i manipulativni vjež-
benik Stjepan Švegar ubijeni su po partizanima, dočimi su se drugi činovnici
u glavnom razbjježali.

Istog dana kd je streljan kotarski predstojnik, partizani
su streljali 18, a sliedećih dana 12 brinjana. Pri povieda se, da su partizani
kroz ovo vrieme streljali u Brinju i okolicu veliki broj ljudi iz drugih kra-
jeva.

Odmah po dolasku u Brinje državni vjećnik i podpisani o-
bišli su cieло područje, pregledali štete, sazvali ulgdenije mještane i s njima
duže vremena razgovarali o potreba ma ovoga kraja. U sporazumu sa ovim gradja-
nim postavljena je obćinska uprava i to za načelnika Milan Rajković, kojemu
je dodieljeno 6 gradijana, kao savjetodavni odbor, u Jezeranima postavljen je
za načelnika Mile Osterman uz 5 odbornika, u Križpolju Krznarić Marko uz 4 od-
bornika.

Uprava kotarske oblasti privremeno je povjerena Biondić
Nikoli dočinovniku Šumske uprave i logornim pobočnika poslova za uprave. On
će se pobrinuti, da privremeno postavi pomoćno osoblje.

Postavljenim vjećnicima i upravitelju kotara odredjeno je,
da imaju smjesta odpočeti sa radom, a prije svega uređiti bar dvije prostorije
u zgradji kotarske oblasti, gdje bi se obavljalo uređovanje. Podpisani je ovim
uredima dao najnužniji pisaci pribor i potrebne navjere za sve uredske potre-
be. Istodobno je obćini Brinje doznačeno sto tisuća, a obćini Jezerane i Križ-